

Avalent>Kohtumenetlused>Tsiivilasjad>Tõendite kogumine

Tõendite kogumine

Kui Te algata te kohtumenetluse, on tähtis esitada kohtule tõendeid oma nõude toetuseks.

Riigi kohta üksikasjaliku teabe saamiseks klõpsake paremas servas selle lipukesel.

Tõendite kogumisel tsiivilmenetluses ei ole liikmesriigi riigipiir takistuseks. Mõnikord võib osutada vajalikuks koguda tõendeid muus liikmesriigis kui Teie elukohariiki. Näiteks võib osutada vajalikuks kuulata tunnistajaid või eksperte üle muus liikmesriigis või kohtul võib olla vaja külastada sündmuskohta muus liikmesriigis. Euroopa Liidus piiriülese tõendite kogumise valdkonnas tsiivil- ja kaubandusajades tõendite kogumisel tehtavat õiguslast koostööd liikmesriikide kohtute vahel reguleeritakse 28. mai 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 1206/2001.

Lingid

[Tõendite kogumine – liikmesriikide teatised ja otsingumootor pädeva kohtu/ametiasutuse väljaselgitamiseks](#)

[Tõendite kogumine videokonverentsi vahendusel](#)

[Praktiline juhend tõendite kogumist käsitleva määruse kohaldamiseks](#) (199 Kb)

[Praktiline juhend videokonverentside kasutamiseks, et koguda tõendeid tsiivil- ja kaubandusajades](#) (529 Kb)

Viimati uuendatud: 21/01/2019

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELI veebilehtede autoriõiguste eeskirjade kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Järgmised keeleversioonid on juba tõlgitud.

Tõendite kogumine - Belgia

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Belgia õigussüsteemis eristatakse tsiivilõigust ja äriõigust. Äriõigus on ettevõtjatele mõeldud eriõigus, samas kui tsiivilõigus on seotud tavapärase õigusega. Tõendeid käsitlevad tsiivilõigusnormid on esitatud tsiivilseadustiku (*Burgerlijk Wetboek*) artiklis 1315 ja sellele järgnevatel artiklites. Tegemist on suletud süsteemiga, mis hõlmab tõendite rangelt reguleeritud vorme (üksikasjadega tutvumiseks vt punkt 5a).

Tõendeid käsitlevad äriõiguse normid on esitatud äriseadustiku (*Wetboek van Koophandel*) artiklis 25. Kõige olulisem tunnusjoon on süsteemi avatus ja ettevõtjate vabadus esitada tõendeid mis tahes kujul. Äriseadustiku artiklis 25 on sätestatud, et lisaks tsiivilõiguse alusel lubatud vormis esitatavatele tõenditele võivad ettevõtjate kohustusi tõendada ka tunnistajad kõigi selliste asjade puhul, kus kohus otsustab seda lubada, välja arvatud erijuhtudega seoses ette nähtud erandite puhul. Ostu ja müüki on võimalik tõendada vastu võetud arve abil, ilma et see mõjutaks muid äriõiguse alusel vastuvõetavaid tõendeid.

Tsiivil- ja kaubandusajades tõenditega seotud menetluslikud aspektid on reguleeritud kohtumenetluse seadustiku (*Gerechthelijk Wetboek*) artikliga 870 ja sellele järgnevatel artiklites. Kohtumenetluse seadustiku artiklis 876 on sätestatud, et kohus peab talle lahendamiseks antud vaidluse kohta tegema otsuse vastavalt tõendeid käsitlevatele eeskirjadele, mida kohaldatakse seda liiki vaidluse korral. Vaidlus võib olla kas tsiivilvaidlus või kaubandusvaidlus. Asjaolude, väidete või süüdistustega seotud tõendid peab esitama see pool, kes neile tõenditele tugineb. Pool, kes nõuab kohustuste täitmist, peab tõendama selle kohustuse olemasolu. Seevastu pool, kes väidab, et ta on kohustusest vabastatud, peab esitama tõendid makse tegemise kohta või asjaolu kohta, mis ta sellest kohustusest vabastas (tsiivilseadustiku artikkel 1315). *Kohtumenetluses peab iga pool esitama tõendid tema esitatud asjaolude tõendamiseks (kohtumenetluse seadustiku artikkel 870; actori incumbit probatio)*. Vastaspool peab seejärel nende asjaolude tõendusjõu ümber lükkama, kui see on võimalik ja lubatud.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kui avaliku korra või riigi julgeoleku seisukohast puuduvad vastuväited, võib tõendada kõiki asjaolusid. On kehtestatud kolm piirangut seoses õigusega esitada tõendeid menetluse jooksul. Esiteks peab tõendatav asjaolu olema asjakohane. Teiseks peab tõendatav asjaolu olema otsustav, s.t et see asjaolu aitab veenda kohut tegema otsust, mida soovitakse saada. Peale selle peab õigusnormide kohaselt olema lubatud tõendite esitamine teatavate asjaolude tõendamiseks: näiteks ei tohi rikkuda eraelu puutumatuse, ametisaladuse ja kirjavahetuse puutumatuse põhimõtteid.

Eeldused võib vastaspool tavaliselt ümber lükata. Vaidlustada ei saa ainult ümberlükkamatuid eeldusi (*juris et de jure*). Selliste eelduste ümberlükkamiseks tõendite esitamine on suisa õigusvastane. Ümberlükkatavaid eeldusi (*juris tantum*) saab ja võib vaidlustada vastupidist tõendavate tõendite abil.

Vastuvõetavate tõendite vorm on reguleeritud tsiivilõiguses, kuid mitte äriõiguses.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus peab olema veendunud poolte esitatud seisukohtades. Kohut tuleb veenda tõendite ja nende usaldusväärsuse alusel. Kui kohus jõuab järeldusele, et talle esitatud asjaolu võib aidata lahendada vaidlust ning et asjaolu peegeldab esitatud kujul usaldusväärselt tõde, omistab ta asjaolule tõendusjõu. Alles siis, kui kohus on mõnele asjaolule omistanud tõendusjõu, saab seda asjaolu käsitada nõuetekohaselt tõendina.

Tõendusjõud on mõnevõrra subjektiivne, samas kui tegelikud tõendid on rangelt objektiivsed. Tõendi staatus sõltub usaldusväärsusest, mis tõendusmaterjalil olema peab. Tõendusmaterjali käsitletakse õigusnormide kohaselt tõendina ainult juhul, kui see on piisavalt usaldusväärne, sest kohtul puudub tegelikult kaalutlusõigus. Nii on see dokumentaalsete tõendusmaterjalide puhul. Kui kohus tõlgendab seaduslikult saadud dokumendi sisu viisil, mis ei ole kooskõlas dokumendi tegeliku sõnastusega, rikub kohus ametlike dokumentide tõendi staatust. Kaotanud pool võib sellele tugineda kassatsioonikohtule apellatsiooni esitades.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Pool, kes esitab väite, peab suutma seda tõendada. Mõnel juhul võib kohtunik teha poolele ettekirjutuse teatavat liiki tõendite kasutamiseks, näiteks ametliku kohustusliku vande puhul (tsiviilseadustiku artikkel 1366). Rangeid tingimusi järgides võib kohus nõuda, et pool annaks ütlusi vande all kas selleks, et tugineda neile vaidluse lahendamisel, või siis selleks, et lihtsalt määrata kindlaks hüvitise summa.

Kohus võib küsitleda pooli ja näha ette tunnistajate küsitlemise, välja arvatud juhul, kui see on seadusega keelatud (kohtumenetluse seadustiku artikkel 916). Samuti võib kohus tellida eksperdiaruande eesmärgiga teha kindlaks teatavad asjaolud või saada tehnilist nõu (kohtumenetluse seadustiku artikkel 962).

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Üks pool peab põhikohtuasjas esitatava nõude või kõrvalnõude kujul taotlema uurimismeetmete võtmist. Seejärel teeb kohus määruse, millega võidakse võimaldada taotletud uurimismeetmete võtmist või keelduda nende meetmete võtmisest ning milles esitatakse põhjendused.

Käekirja võrdluse (kohtumenetluse seadustiku artikkel 883) või võltsimist käsitleva uurimise (kohtumenetluse seadustiku artikkel 895) puhul käsib kohus pooltel kohtusse ilmuda (õigusesindajaga või ilma) ning võtta endaga kaasa kõik võrdlemist võimaldavad lepingud, dokumendid ja esemed või dokument, mille puhul kahtlustatakse võltsingut. Kohus võib asja menetleda kohe või esitada selle kohtu kantseleile ning seejärel viia läbi oma uurimise või konsulteerida eksperdiga. Lõpuks teeb kohus otsuse käekirja võrdluse või võltsimist käsitleva uurimise kohta.

Kui pool soovib esitada tõendeid ühe või mitme tunnistaja abil, võib kohus lubada esitada tõendeid, kui need on vastuvõetavad (kohtumenetluse seadustiku artikkel 915). Kohus võib ette näha tunnistajate küsitlemise, kui see ei ole seadusega keelatud. Kohtusekretär esitab tunnistajatele kohtukutse vähemalt kaheksa päeva enne nende küsitlemist. Nad peavad andma vande ja kohtunik küsitab neid individuaalselt. Kohus võib esitada tunnistajale küsimusi omal algatusel või ühe poole taotluse alusel. Ütlused protokollitakse kirjalikult ja loetakse ette ning vajaduse korral neid parandatakse ja täpsustatakse ning seejärel lõpetatakse tunnistaja küsitlemine.

Kohus võib vaidluse lahendamiseks või vältimiseks tellida eksperdiuuringu. Uuring võib olla seotud vaid faktiliste tõendite või tehnilise nõuandega (kohtumenetluse seadustiku artikkel 962). Ekspert täidab oma ülesandeid kohtu järelevalve all. Pooled esitavad eksperdile kõik nõutavad dokumendid ja täidavad kõik tema mõistlikud nõudmised. Aruanne tuleb esitada kohtumääruses ette nähtud tähtjaks. Kui aruanne on vastuolus kohtu enda kindlate veendumustega, ei pea kohus eksperdi nõuannet järgima.

Kohus võib omal algatusel või poolte taotluse alusel anda korralduse kohapealse (*in situ*) uurimise läbiviimiseks (kohtumenetluse seadustiku artikkel 1007). Uurimise – mille juures pool tohib või ei tohi kohal viibida – viib läbi selle kohta korralduse teinud kohtunik või isik, kellele see on ametlikult ülesandeks tehtud. Koostatakse ametlik aruanne, milles kirjeldatakse kõiki toiminguid ja järeldusi ning mis edastatakse pooltele.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus ei ole kunagi kohustatud aktsepteerima poole taotlust uurimismeetmete võtmiseks, kuid kui kohtunikule edastatakse ametlikud suunised, peab ta neid järgima (kohtumenetluse seadustiku artikkel 873).

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

(Tavapärase) tsiviilõiguse kohaselt on olemas viit liiki tõendeid: kirjalikud tõendid, tunnistajate ütlused, eeldused, poolte ülestunnistused ja vande all antud ütlused (tsiviilseadustiku artikkel 1316).

Kirjalikud tõendid (tsiviilseadustiku artikkel 1317) võidakse esitada kas autentse dokumendi või eradokumendi kujul. Autentne dokument on dokument, mille on seadusest tulenevas vormis koostanud pädev ametiisik (näiteks notar või registripidaja) ning mida pooled või kolmandad isikud käsivad selles dokumendis käsitletud kokkuleppe lõpliku tõendina. Heakskiidetud eradokumenti, mille on allkirjastanud kõik asjaomased pooled ja mis on koostatud nii mitmes eksemplaris, nagu on pooli, peavad pooled lõplikuks tõendiks. Kirjalik dokument tuleb koostada juhtumite puhul, mis hõlmavad suuremat summat või väärtust kui 375 eurot (tsiviilseadustiku artikkel 1341).

Tunnistajate ütlused (tsiviilseadustiku artikkel 1341) ei ole vastuvõetavad kirjalike dokumentide sisu ümberlükkamiseks või täpsustamiseks. Kuid kui on olemas vaid esialgsed kirjalikud tõendid või kui ei olnud võimalik koostada kirjalikke tõendeid, on tunnistajate ütlused lubatud.

Eeldused (tsiviilseadustiku artikkel 1349) on järeldused, mis tulenevad seadusest või mille teeb kohus, tuginedes teadaolevatele asjaoludele eesmärgiga kindlaks teha tundmatuid asjaolusid. Eeldustega ei tohi ümber lükata kirjalike dokumentide sisu, kuid nendega võidakse – sarnaselt tunnistajate ütlustega – täiendada esialgseid kirjalikke tõendeid ja asendada selliseid kirjalikke tõendeid, mida ei õnnestunud koostada.

Poolte ülestunnistused (tsiviilseadustiku artikkel 1354) on tehtud kohtumenetluse raames või väljaspool kohtumenetlust. Kohtumenetluse raames tehtud ülestunnistus on avaldus, mille pool või tema konkreetne volitatud esindaja teeb kohtus ning mida võib kasutada selle avalduse teinud isiku vastu.

Kohtuvälise ülestunnistuse suhtes ei kohaldata mingeid menetlusnõudeid.

Üks pool võib nõuda teiselt poolelt vande all ütluste andmist (otsustav vanne) (tsiviilseadustiku artikkel 1357) või võib seda nõuda kohus. Otsustava vande korral kujutab vanne ainult tõendit selle isiku kasuks või vastu, kes nõudis vande all ütluste andmist.

Kaubandusasjadega seotud tõendid (äriseadustiku artikkel 25) ei ole reguleeritud, kuid need tõendid hõlmavad teatavat liiki tõendeid, nimelt kättesaamiskinnitusega arveid müügilepingute puhul. Ettevõtja võib alati kasutada kättesaamiskinnitusega arvet kehtiva tõendina, samas kui muud kirjalikud dokumendid, mida soovitakse kasutada tõendina, peab esitama vastaspool.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajate ütlused on tsiviilseadustikuga reguleeritud eraldiseisva tõendamisviisina ning nende tõenditega seotud menetluslikud aspektid on esitatud kohtumenetluse seadustikus. Eksperdiuurimise näol on tegemist pelgalt tõendite esitamisega ja see on reguleeritud kohtumenetluse seadustikus. Pooled võivad paluda kohtul kutsuda tunnistajaid, kuid nad ei saa omal äranägemisel määrata eksperte. Seda saab teha vaid kohus.

Kirjalikel tõenditel on tõendusjõud ja kohus peab austama nende sisu, kuid see ei kehti eksperdiaruannete ja -arvamuste puhul. Kui aruanne või arvamus on vastuolus kohtuniku enda veendumustega, ei pea ta seda aruannet või arvamust arvesse võtma (kohtumenetluse seadustiku artikkel 986).

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Reguleeritud tõendamisviiside puhul kehtib hierarhia. Ülestunnistustel ja vande all antud ütlustel on kõige suurem tõendusjõud. Kirjaliku dokumendi tõendusjõud on alati suurem kui tunnistajate ütlustel ja eeldustel. Autentsed dokumendid kujutavad endast lõplikke tõendeid pooltevahelistes suhetes ja suhetes kolmandate isikutega, kusjuures tunnustatud eradokument kujutab endast lõplikku tõendit pooltevahelistes suhetes. Tunnistajate ütlustele ja eeldustele võib tugineda ainult juhul, kui dokumentaalsed tõendid on mittetäielikud või kui tõendatava kohustuse kohta ei ole võimalik esitada dokumentaalseid tõendeid.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Olenevalt sellest, kas juhtum on liigitatud tsiviil- või kaubandusasjaks, on tõendite esitamine kas reguleeritud või mitte. Tsiviilõigusnormide kohaselt peab autentne dokument või eradokument olema koostatud kõikide selliste juhtumite ja tehingute puhul, mis hõlmavad suuremat summat või väärtust kui 375 eurot (tsiviilseadustiku artikkel 1341). Vaid sellist dokumenti võib kasutada tõendina. Ütlused ja eeldused ei ole vastuvõetavad. Seevastu kaubandusasjade puhul on ütluste ja eelduste põhjal saadud tõendid põhimõtteliselt vastuvõetavad dokumentide sisu ümberlükkamiseks või täiendamiseks.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Ei, tunnistaja küsitlemine toimub poolte nõudmisel või näeb selle *ex officio* ette kohus (kohtumenetluse seadustiku artiklid 915–916).

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Kui kohtusse kutsutakse tunnistaja, kes väidab, et tal on seaduslik alus keelduda ütluste andmisest, teeb selle kohta otsuse kohus. Tunnistaja kohustust hoida ärisaladust käsitletakse muu hulgas seadusliku alusena (kohtumenetluse seadustiku artikkel 929).

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Isik, kes on tunnistajana kohtusse kutsutud, on kohustatud kohale ilmuma. Kui ta seda ei tee, võib kohus ühe poole taotluse alusel kutsuda isiku kohtusse kohtutäituri poolt kättetoimetatud kohtukutsega (kohtumenetluse seadustiku artikkel 925). Kriminaalõigusnormide alusel võib määrata rahaträhvi isikule, kes kutsuti kohtusse tunnistajana, kuid kes jättis kohtusse ilmumata (kohtumenetluse seadustiku artikkel 926).

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistaja ütlused on kehtetud, kui need ütlused andis isik, kes ei ole selleks seaduslikult pädev (kohtumenetluse seadustiku artikli 961 lõige 1).

Vande all ei tohi küsitleda alla 15aastast alaealist. Tema ütlusi võib kasutada vaid teabe hankimiseks (kohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõige 1).

Alaealist, kellel on vajalik analüüsivõime, võib küsitleda kohtunik või kohtuniku määratud isik temaga seotud mis tahes menetluse puhul kas alaealise enda nõudmisel või kohtumääruse alusel, kuigi viimasel juhul võib alaealine küsitlemisest keelduda (kohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõiked 3–7).

Alaneajaid veresugulasi ei saa küsitleda seoses asjadega, kus nende ülenejatel veresugulastel on vastandlikud huvid (kohtumenetluse seadustiku artikli 931 lõige 2).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Pooled ei saa pöörduda tunnistaja poole otse või teda ütluste andmisel katkestada, vaid nad peavad selleks alati pöörduma kohtuniku poole (kohtumenetluse seadustiku artikkel 936). Kohtunik võib kas *ex officio* või poole taotluse alusel esitada tunnistajale kõik küsimused, et tõendeid oleks võimalik selgitada või täiendada (kohtumenetluse seadustiku artikkel 938).

Kaudsed ütlused on kehtivad. See ei ole keelatud mis tahes õigusakti ega mis tahes õiguspõhimõttega. Peale selle on kohtumenetluse seadustiku artiklis 924 sätestatud, et kohtunik võib otsustada selliste tunnistajate puhul, kes ei saa ise kohtusse ilmuda, et tõendid kogutakse kohas, kus tunnistaja tegelikult asub.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Ebaseaduslikul teel saadud tõendeid ei tohi menetluse käigus kasutada. Seetõttu ei tohi kohtunik otsuse tegemisel selliseid tõendeid arvesse võtta. Eraelu puutumata, ametisaladuse hoidmise kohustuse või kirjavahetuse puutumata põhimõtteid rikkudes saadud tõendid on ebaseaduslikud ja vastuvõetamatud.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Poole enda koostatud kirjalikke dokumente ei saa kasutada tõenditena selle poole kasuks. Vaid äriõiguse asjade puhul võib ettevõtja kasutada müügitehingut arvet (mille klient on vastu võtnud) oma argumentide tõendamiseks, kuigi selle dokumendi on ta väljastanud ise. Kohus võib ettevõtjatevaheliste tehingutega seotud tõenditena lubada kasutada nõuetekohaselt koostatud raamatupidamisandmeid.

Poole ülestunnistus kujutab endast poole enda või tema spetsiaalselt volitatud esindaja poolt kohtus tehtud avaldust. Ülestunnistus kujutab endast lõplikku tõendit selle isiku vastu, kes ülestunnistuse andis.

Viimati uuendatud: 18/11/2015

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala seaduse koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala seaduse koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Bulgaaria

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Selleks et kohus tunnistaks vaidluse poole esitatud väidet, peab pool seda tõendama seadusega ettenähtud vastuvõetava tõendamisviisi abil. See tähendab, et on olemas eri liiki menetlustoimingud, mis on rühmitatud kategooriatesse, sõltuvalt kohtumenetluse etapist.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 153 on sätestatud, et tõendada tuleb kõiki vaidluse lahendamise seisukohast olulisi vaidlusaluseid asjaolusid ja nendevahelisi seoseid, ja artikli 154 lõikes 1 on nõutud, et kumbki pool peab tõendama asjaolud, mille põhinevad tema väited ja vastuväited.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kehtiva siseriikliku õiguse kohaselt puudub tõendamiskohustus asjaolude korral, millega seoses on seaduses sätestatud õiguslik eeldus. Tõendid konkreetse õigusliku eelduse kehtivuse ümberlukkamiseks on vastuvõetavad kõigil juhtudel, välja arvatud juhul, kui see on seadusega keelatud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 154 lõige 2).

Lisaks sellele puudub tõendamiskohustus asjaolude korral, mis on üldsusele ja kohtule *ex officio* ilmselgelt teada ning millest kohus peab pooli teavitama (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 155).

Seoses sellega peab kohus koostama menetluse alustamisel nimekirja, milles täpsustatakse tõendamist vajavad asjaolud, ning pooled, kes peavad neid tõendama ja kellele lasub tõendamiskohustus. Kohus teeb ka otsuse poolte tõendite kogumise taotluste kohta ja võtab vastu tõendid, mis on asjakohased, vastuvõetavad ja vajalikud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 146).

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Asjaolud, millele pooled oma väidete toetuseks viitavad, peavad olema põhistatud seadusega ettenähtud asjakohaste tõendamisviisidega. Kohus peab kaaluma iga tõendit, et määrata kindlaks selle tõendusjõud (st ametliku ja eraõigusliku dokumendi erinevus).

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kohtumenetluses toimub tõendite kogumine asjaomase poole kirjaliku avalduse või kohtumenetluse ajal suuliselt tehtud ettepaneku alusel vastavalt vaba käsutamise põhimõtte kohaldamise eeskirjadele.

Kui aga kohus leiab, et teatavad tõendid on kohtuvaidluses asjakohased, võib ta määrata tõendite kogumise omal algatusel.

Pool täpsustab oma tõendite kogumise taotluses asjaolud ja nende asjaolude põhistamiseks kasutatavad tõendamisviisid.

Tunnistaja ülekuulamise taotluses peab pool täpsustama tunnistajale esitatavad küsimused, tunnistaja täieliku nime ja aadressi ning kuupäeva, mil pool soovib, et tunnistaja kohtusse kutsutaks.

Vastaspooled küsitlemise taotluses tuleb täpsustada küsimused, millele poolel palutakse vastata.

Eksperitiisi taotluses tuleb märkida konkreetsete eriteadmiste valdkond, eksperdiarvamuse ese ja eksperdi ülesanne.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kui kohus nõustub tõendite kogumise ettepanekuga, määrab ta tõendite kogumise tähtaja. See tähtaeg algab kohtuistungist, mille käigus see määrati, ja kehtib sealhulgas ka poolele, kes ei ilmunud kohtusse hoolimata nõuetekohase kutse saamisest.

Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 131 lõikele 3 ja artikli 127 lõikele 2 peavad pooled täpsustama tõendid ja konkreetsed asjaolud, mis on nende tõenditega põhistatud, ning esitama kõik kirjalikud tõendid, mis on neile taotluse esitamise ajal ja kostja vastulause kättesaamise ajal kättesaadavad. Kui teatavate tõendite kogumine ei ole kindel või on eriti keeruline, võib kohus vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklile 158 määrata tõendite kogumise tähtaja ja jätkata asja läbivaatamist ilma kõnealuste tõenditeta, kui neid ei esitata määratud tähtaja jooksul. Tõendeid võib koguda hiljem menetluse käigus, kui see ei tekita põhjendamatuid viivitusi menetluse läbiviimisel.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib tõendite kogumise taotluse spetsiaalse määrusega tagasi lükata, kui asjaolud, mida pool soovib tõendada, ei ole kohtuasjaga seotud või kui tõendite kogumise taotlust ei esitata õigeaegselt. Kui pool taotleb asjaolu tõendamiseks mitme tunnistaja ülekuulamist, võib kohus lubada vaid mõne väljapakutud tunnistaja ülekuulamist. Kui vaidlusalust asjaolu ei tõendata, kutsutakse ütlusi andma teised tunnistajad (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 159).

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Tsiviilkohtumenetluse seadustikuga nähakse ette järgmised tõendamisviisid:

tunnistajate ütlused, mida reguleeritakse artiklitega 163–174;

poolte antud seletused:

milles tunnistatakse konkreetset asjaolu;

mis antakse vastuseks konkreetsetele küsimustele;

poolte antud seletusi reguleeritakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklitega 175–177;

kirjalikud tõendid, mida reguleeritakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklitega 178–194:

ametlikud dokumendid;

eraõiguslikud dokumendid.

Kirjalikke tõendeid võivad esitada mõlemad pooled, kuid nende esitamist võib nõuda ka kohus. Kirjalikud tõendid võivad esitada paberikandjal või elektroonilisel kujul. Viimasel juhul võib kohus lisaks väljatrükile nõuda, et dokument esitataks elektroonilisel kujul. Kui pool esitab dokumendi ärakirja, võidakse talle anda korraldus esitada ka dokumendi originaal (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 183).

Dokumendid esitatakse tavaliselt bulgaaria keeles. Kui dokument esitatakse võõrkeeles, peab sellele olema lisatud täpne bulgaariakeelne tõlge, mille pool on kinnitanud.

Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklile 187 piisab juhul, kui kohus saab trükitud materjale ilma raskusteta, materjalide avaldamise kohta märkimisest.

Kohus võib määrata, et pooled või kolmandad isikud, kes ei ole asjaga seotud, peavad esitama teatavad kirjalikud tõendid. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklite 190 ja 192 kohaselt võivad mõlemad pooled paluda kohtul seda teha ja kohus rajab oma otsuse kõigile talle kättesaadavatele tõenditele. Kirjalike tõendite kogumiseks kolmandalt isikult tuleb kohtule esitada spetsiaalne kirjalik taotlus. Taotluse koopia tehakse kättesaadavaks kõnealusele kolmandale isikule.

Kuigi pooltel on seaduslik tõendite esitamise kohustus, võivad nad sellest keelduda, kui dokument puudutab nende endi või nende perekonnaliikmete eraelu või kui tõendite esitamise tulemusena võib neid tabada hukkamõist või nad võidakse võtta kriminaalvastutusele. Teatavate tingimuste täitmisel võib kohus anda sel juhul poolele korralduse esitada dokumendist väljavõtted.

Vastavalt siseriiklikule õigusele võivad pooled vaidlustada vastaspoole esitatud kirjaliku dokumendi ehtsuse, kuid nad peavad seda tegema enne vastuse saamist esitatud tõenditele. Kui dokument esitatakse kohtuistungis käigus, tuleb see vaidlustada enne kohtuistungis lõppu. Kui vastaspool soovib vaidlustatud dokumenti kasutada, määrab kohus uurimise selle ehtsuse kontrollimiseks. Tõendamiskohustus on dokumendi ehtsuse vaidlustanud poolele. Kui vaidlustatud dokumendil ei ole selle ehtsust vaidlustava poole allkirja, on tõendamiskohustus dokumendi esitanud poolele. Olles läbi viinud uurimise vaidlustatud dokumendi ehtsuse väljaselgitamiseks, otsustab kohus, kas dokument on ehtne või mitte. Kohus võib selle lisada asja kohta tehtavasse kohtuotsusesse (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 193 ja 194).

Ekspertiisi reguleerivad eeskirjad on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 195–203.

Kohus määrab ekspertiisi poolte taotlusel või omal algatusel. Ekspert esitab oma arvamuse vähemalt nädal enne selle kohtuistungis kavandatud kuupäeva, kus see arvamus tuleb vastuvõetavaks tunnistada.

Kui eksperdi järeldus vaidlustatakse, võib kohus määrata ühe või mitu teist eksperti. Kohus võib ka paluda eksperdil see küsimus läbi vaadata või esitada teine arvamus.

Vaatluse ja kontrolli eeskirjad on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 204–206.

Kohus võib poolte taotlusel või omal äranägemisel määrata vallas- või kinnisvara vaatluse või isiku kontrolli tunnistajate või kohtu määratud ekspertide juuresolekul või ilma.

Vaatlus ja kontroll on tõendite kogumise ja kontrollimise meetodid. Need kuuluvad kogu kohtu pädevusse ja neid võib delegeerida kohtu liikmele või teisele kohtule.

Kohus teatab pooltele vaatluse kuupäeva ja koha. Koostatakse vaatlusprotokoll, milles on üksikasjalikult ära toodud vaatluse tulemused, ekspertide esitatud seletused ja vaatluskohas ülekuulatud tunnistajate antud ütlused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajatelt kogutakse tõendid tunnistajate ülekuulamisega. Kirjalikult esitatud tunnistajate ütlused on vastuvõetamatud. Ekspertiarvamus esitatakse kirjalikult vähemalt nädal enne kohtuistungis kavandatud kuupäeva ning seejärel kohus kuulab selle ära ja tunnistab tõendina vastuvõetavaks. Kohus ja pooled võivad esitada ekspertidele küsimusi.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Siseriiklik menetlusõigus ei anna mõnedele tõendamisviisidele suurem tõendusjõudu kui teistele. Iga tõendit kaalutakse eraldi ja tervikuna nende tõendatud asjaolude hindamise kuupäeval, mis määravad kindlaks nõude eseme ja aluse.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Teatavatel seaduses sõnaselgelt sätestatud juhtudel, näiteks õigustoimingute kinnitamisel, mille puhul on nõutav kirjalik dokument, on lubatud üksnes kirjalikud tõendid. Tunnistaja ütlused on vastuvõetamatud järgmistel juhtudel: ametliku dokumendi sisu kehtetuks tunnistamine; nende asjaolude kindlaksmääramine, mille kohta tuleb esitada tõendid kirjaliku dokumendi kujul; 5000 Bulgaaria leevi ületavate lepingute kinnitamine, välja arvatud juhul, kui lepingu pooled on abikaasad, otsesed ülenejad või alanejad sugulased, kuni neljanda astme külgjoones sugulased või kuni teise astme hõimlased; kirjaliku

otsusega pandud rahaliste kohustuste arveldamine; selliste kirjalike kokkulepete kinnitamine, mille pooleks on tunnistaja ütluste lubamist taotlenud pool, või selliste kokkulepete muutmine või tühistamine; poolelt pärineva eraõigusliku dokumendi sisu ümberlukkamine.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Keegi ei tohi keelduda ütluste andmisest, kui ta ei ole seaduse kohaselt sellest sõnaselgelt vabastatud.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Lisaks poolte advokaatidele või vaidluse vahendajatele võivad ütluste andmisest keelduda järgmised isikud: poolte otsesed ülenejad või alanejad sugulased, nende õed-vennad, esimese astme hõimlased, abikaasad, endised abikaasad või elukaaslased (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 166). Kohus hindab tunnistaja ütlusi kogu muu selle asja kohta kättesaadava teabe alusel, võttes arvesse kõiki tunnistaja võimalikke huvisid seoses kõnealuse asjaga.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 163 kohaselt peavad tunnistajad kohtusse ilmuma ja ütlusi andma. Kui tunnistajal on tegelikud põhjused mitte anda ütlusi või vastata teatavatele küsimustele, peab ta need põhjused esitama kohtule kirjalikult enne kohtuistungit, kus ta peab ütlusi andma, ning esitama vajalikud tõendid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 167). Kohtukutse eiramise ja kohtusse ilmumata jätmise korral määratakse trahv ning kohus võib ka määrata tunnistaja sundtoomise kohtusse.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tõendeid võib koguda kõikidelt isikutelt peale punktis 6B loetletud isikute, isegi kui nad on piiratud tegevimega või on huvitatud vaidluse tulemusest. Kohus hindab tunnistaja ütlusi, võttes arvesse tunnistaja piiratud tegevime ja huvi.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohus kutsub tunnistajad poolte taotlusel või omal algatusel. Tunnistajale toimetatakse kohtukutse kätte tunnistajat kutsuva poolte antud aadressil. Kui aadress on vale, määrab kohus tähtaja, mille jooksul see pool peab esitama uue aadressi.

Iga tunnistaja, kes on nõuetekohaselt kohtusse kutsutud ja sinna ilmunud, kuulatakse eraldi üle poolte juuresolekul. Tunnistajat võib üle kuulata rohkem kui üks kord. Kohus hindab tunnistaja ütlusi kõigi selles asjas kogutud tõendite alusel. Vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklile 170 teavitab kohus tunnistajat enne tema ülekuulamist valeütluste andmisega kaasnevast vastutusest ja täpsustab tema isikuandmed. Kui kohtul on kaalukad põhjused, võib ta tunnistaja üle kuulata enne kohtuistungit kavandatud kuupäeva või korraldada kohtuvälise ülekuulamise. Pooled kutsutakse ülekuulamises osalema.

Tsiviilkohtumenetluse seadustikus puuduvad tunnistajate ülekuulamist videokonferentsi või muude tehniliste vahendite abil reguleerivad sätted. Kui tõendeid tuleb koguda teises kohtupiirkonnas, võib kohus delegeerida selle ülesande kohalikule piirkondlikule kohtule (*rayonen sad*) (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 25).

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohtuotsuse tegemisel eiratakse tõendeid, mis on saadud ebaseaduslikult või mis on osutunud valeks pärast nende vaidlustamist vastavalt kirjalike dokumentide vaidlustamise menetlusele. Sellised tõendid võib välja jätta. Sama menetlus kehtib esitatud tõendite korral, mis osutavad vaidluse seisukohast ebaoluliseks.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Poolte antud seletusi võib tunnistada tõendina, kui need antakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 176 sätestatud korras, st kui kohus on kohustatud pooli isiklikult kohale ilmuma ja andma kohtuasja asjaoludega seotud seletusi.

Viimati uuendatud: 18/12/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Tšehhi

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamiskohustus tuleneb „väidete esitamise kohustusest“, mis on sisuliselt kindlaks määratud õigusnormiga, mille alusel tuleb õigust jõustada kohtus; eelkõige on tegemist teatavate asjaoludega, mille olemasolu tuleb konkreetsel juhul väita. Tsiviilkohtumenetluse seadustikus on ette nähtud, et kumbki pool peab oma nõudeid tõendama, täpsustades asjakohased tõendid – seda kohustust nimetatakse tõendamiskohustuseks. Üldjuhul on tõendamiskohustus kõigil isikutel, kes esitavad teatavas asjas asjakohase nõude.

Kõik pooled peavad täitma oma nõuetega seoses nii väidete esitamise kohustuse kui ka tõendamiskohustuse. Kui poolte väidetud asjaolud ja pakutud tõendid ei ole täielikud, on kohus kohustatud poolt sellest asjaolust teavitama.

Kui kohus leiab, et poolte väidetud asjaolusid ei ole hagimenetluses tõendatud, peab ta poolt teavitama, et tõendid tuleb esitada kõigi nõuete toetuseks ja et pool võib kohtuasja kaotada, kui ta seda kohustust ei täida. Kohus peab aga poolt selliselt teavitama ainult ärakuulamise ajal, mitte pooltele saadetud kohtudokumentides (nt kohtukutses).

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendeid ei ole vaja esitada asjaolude kohta, mis on üldiselt teada (s.o asjaolud, mis on teada suurele inimrühmale konkreetses kohas ja konkreetsel ajahetkel) või on teada kohtule tema tegevusest tulenevalt. Samuti ei ole tõendeid vaja esitada õigusaktide kohta, mis on avaldatud või teatavaks tehtud Tšehhi Vabariigi ametliku teatava seaduste osas. Kohus võib saada teavet välisriigi õiguse kohta oma uuringu tulemusena, kohtu taotlusel esitatud justiitsministeeriumi avalduse alusel või eksperdiarvamuse kaudu või rahvusvaheliste lepingute kohaselt esitatud taotluse alusel. Kõik need asjaolud võidakse tõendite esitamisega ümber lükata.

Teatavate asjaolude kategooriate puhul võivad seaduses olla sätestatud eeldused. Eeldused võivad olla ümberlükatavad ja sel juhul võib esitada vastupidiseid tõendeid, või erandjuhul ümberlukkamatud, mille puhul ei ole vastupidiste tõendite esitamine lubatud. Kohus peab pidama ümberlükatavat eeldust tõendatuks, kui ükski pool ei esita eelduse ümberlukkamiseks tõendeid ega tõenda seega menetluse käigus vastupidiseid asjaolusid. Mõne ümberlükatava eelduse korral võib vastupidist tõendada ainult seadusega ette nähtud tähtaja jooksul.

Kohtule on siduvad pädevate asutuste otsused, et toime on pandud kuritegu, õigusrikkumine või muu haldusõigusrikkumine, mille eest on erinormide kohaselt ette nähtud karistus, ning otsused, milles tuvastatakse rikkumise toime pannud isikud. Samuti on kohtule siduvad isiku staatust puudutavad otsused. Õigusrikkumise toimepanemist ja selle toime pannud isikute tuvastamist puudutavad otsused ei ole aga kohtule siduvad, kui need tehti kohapealsetes menetlustes. Kriminaalasjades tehtud otsused ja haldusõigusrikkumiste kohta tehtud otsused ei ole kohtule siduvad.

Üks spetsiaalne ümberlükatav eeldus puudutab asjaolusid, mille alusel väidetakse, et poolt on otseselt või kaudselt diskrimineeritud soo, rassi, usutunnistuse või muude tunnuste alusel. Tõendamiskohustus on sel juhul vastaspoolle, kes peab tõendama, et poolt ei ole diskrimineeritud.

Tšehhi Vabariigi kohtute või teiste riigiasutuste poolt nende pädevuse raames välja antud dokumendid ja õigusaktidega avalikuks kuulutatud dokumendid kinnitavad, et need kujutavad endast asjaomase dokumendi välja andnud asutuse eeskirja või avaldust (kui ei ole tõendatud teisiti), ning kinnitavad ka kõnealusel dokumendis tõendatud või kinnitatud asjaolude õigsust. Kui asjaolusid tõendatakse avalike dokumentidega, on tõendamiskohustus poolle, kes soovib selliste dokumentide ehtsust ümber lükata. Eraõiguslike dokumentide korral on tõendamiskohustus seevastu poolle, kes tugineb nendele dokumentidele. Kui pool põhjendab oma nõudeid eraõigusliku dokumendiga ja vastaspool vaidlustab selle ehtsuse või õigsuse, läheb tõendamiskohustus tagasi tõendi esitanud poolele, kes peab seejärel oma nõudeid põhjendama muul viisil.

Poolte ühesuguseid nõudeid ei pea üldjuhul tõendama ja kohus käsitleb neid järeldustena.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtumenetluses kohaldatakse tõendite vaba hindamise põhimõtet, mis tähendab, et seaduses ei ole sätestatud täpseid piiranguid, mis määraksid kindlaks, millal kohus peab lugema asjaolu tõendatuks ja millal mitte. Tsiviilkohtumenetluse seadustikus on sätestatud, et „kohus hindab tõendeid omal äranägemisel, iga tõendit eraldi ja kõiki tõendeid nende vastastikusel seoses; kohus peab nõuetekohaselt arvesse võtma kõiki asjaolusid, mis ilmnevad menetluse käigus, sealhulgas poolte esitatud asjaolusid“.

Kohus teeb otsuse oma järelduste põhjal. Järeldus hõlmab olukorda, mille suhtes puuduvad mõistlikud või põhjendatud kahtlused.

Kui tõendite hindamisel tehakse kaalutluste põhjal järeldus, et nõuete õigsust ei saa kinnitada ega ümber lükata, on kohtuotsus üldjuhul ebasoodne selle poole suhtes, kes pidi tõendama oma nõuete õigsust.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Hagimenetluses kohaldatakse üldpõhimõtet, et kohus kogub ainult poolte pakutud tõendeid. Kohus võib siiski otsustada, et teatavaid tõendeid ei koguta – tavaliselt teeb ta sellise otsuse siis, kui peab kõnealust asjaolu tõendatuks. Kohus võib koguda ka muid tõendeid peale poolte pakutud tõendite, kui asjaolusid on vaja tuvastada ja kui see tuleneb toimiku sisust. Kui pooled ei täpsusta oma nõuete põhjendamiseks vajalikke tõendeid, tugineb kohus asjaolude hindamisel tõenditele, mis on kogutud. Kohus võib ka käsitleda poolte ühesuguseid nõudeid oma järeldustena.

Hagita menetlustes, st asjades, mille puhul kohus võib algatada menetluse omal algatusel, ja teatavates muudes menetlustes on kohus seevastu kohustatud koguma asjaolude tuvastamiseks ka muid tõendeid peale nende, mida pooled on pakkunud.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus kogub tõendeid kohtuistungil. Kui see on otstarbekas, võidakse teisel kohtul paluda koguda tõendeid või kohtu eesistuja võib kohtukollegiumi antud volituste alusel koguda tõendeid väljaspool kohtuistungit (see sõltub ka tõendite liigist jne). Pooltel on õigus viibida tõendite kogumise juures. Tõendite kogumise tulemustest tuleb alati pärast kohtuistungit teatada. Pooltel on õigus esitada märkusi kõigi kogutud tõendite kohta.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

See sõltub kohtust, milliseid tõendeid ta kogub. Kohtu otsus mitte koguda konkreetseid pakutud tõendeid peab olema nõuetekohaselt põhjendatud. Üldiselt ei kogu kohus tõendeid, mis kohtu arvates ei saa aidata juhtumit selgitada (st et tõkestada asjatut tõendite kogumist), samuti ei kogu kohus tõendeid, kui sellega seotud kulud oleksid ebaproportsionaalselt suured võrreldes vaidluse esemeks oleva nõude suurusega või kui nõude suurust ei saa üldse määrata. Selleks et kohus saaks selgelt hinnata, milliseid tõendeid koguda, peavad pooled pakkuma välja konkreetseid tõendeid, st täpsustama tunnistajad nime ja muude identifitseerimisandmete alusel, ning märkima nõuded, mille kohta väljapakutud tunnistaja annab ütlusi; pooled on ka kohustatud täpsustama dokumentaalsed tõendid või selle küsimuse ulatuse, mida ekspert peab eksperdiarvamuses käsitlema.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Lubatud on kõik tõendamiseviisid, mida saab kasutada kohtuasja asjaolude kindlakstelemiseks. Kasutada võib eelkõige tunnistajate ülekuulamist, eksperdiarvamusi, ametiasutuste ning füüsiliste ja juriidiliste isikute aruandeid ja avaldusi, notarite ja täitevametnike andmeid ja muid dokumente, vaatlust ning poolte ärakuulamist.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Iga füüsiline isik, kes ei ole menetluse pool, on kohustatud ilmuma kohtusse ja andma tunnistajana ütlusi. Tunnistaja annab ütlusi selle kohta, mida ta on kogunud ja täheldanud. Ta peab rääkima tõtt ega tohi midagi varjata. Tunnistaja võib keelduda ütluste andmisest ainult siis, kui ütluste andmise tagajärjel võidakse tema ise või tema lähedased võtta kriminaalvastutusele; kohus otsustab, kas ütluste andmisest keeldumine on põhjendatud. Ülekuulamise alguses tuleb kindlaks teha tunnistaja isik ja asjaolud, mis võivad mõjutada tema usaldusväärsust. Tunnistajaid tuleks teavitada ka nende ütluste tähtsusest, nende õigustest ja kohustustest ning valeütluste andmise karistusõiguslikest tagajärgedest. Kohtu eesistuja palub tunnistajatel kirjeldada ülekuulamise eseme kohta kõike, mida nad teavad. Seejärel esitab kohtunik küsimusi, mis on vajalikud nende ütluste täiendamiseks ja selgitamiseks. Küsimusi võivad esitada ka kohtukollegiumi liikmed ning kohtu eesistuja loal pooled ja eksperdid.

Tõendite esitamine ekspertide kaudu erineb peamiselt seetõttu, et enamikul juhtudel koostavad eksperdid kirjaliku eksperdiarvamuse ja esitavad seejärel tavaliselt selle arvamuse kohta suulisi märkusi. Eksperdiarvamus kui tõend võetakse juhtudel, kui on vaja hinnata eriteadmisi nõudvaid asjaolusid. Eksperdiarvamus koosneb kolmest osast: tähelepanekud, milles ekspert kirjeldab tema poolt uuritud asjaolusid; arvamus, mis sisaldab eksperdi hinnangut (eksperdi järeldused) ja eksperdi klausel. Üldjuhul käsitlevad eksperdid kohtu esitatud konkreetseid küsimusi, välja arvatud juhul, kui arvamuse suhtes kohaldatakse õigusnormidest tulenevaid nõudeid (eriti äriühinguõiguse valdkonnas). Ekspertid nimetab kohus, kes valib nad ekspertide ja tõlkide registrist (mida haldavad piirkondlikud kohtud). Ekspertidel on õigus saada rahalist hüvitist ekspertiisi või eksperdiarvamuse koostamise eest, kui see on asjakohaste õigusnormidega ette nähtud.

Kohtu eesistuja võib määrata, et pool või mõne teine isik peab ilmuma eksperdi ette, andma talle vajalikud esemed ja selgitused, läbima arstliku läbivaatuse või vereanalüüsi või tegema või kannatama midagi, kui see on vajalik eksperdiarvamuse esitamiseks.

Eksperdiarvamuse võib esitada ka menetluse pool. Kui menetluse poole esitatud eksperdiarvamus sisaldab kõiki kohustuslikke elemente ja eksperdi klauslit, milles kinnitatakse, et ta on teadlik teadlikult esitatud vale eksperdiarvamuse tagajärgedest, võetakse see tõend vastu, nagu oleks tegemist kohtu nõutud eksperdiarvamusega. Kohus lubab eksperdil, kellel üks pool on palunud koostada eksperdiarvamuse, tutvuda toimikuga või muul viisil tutvuda ekspertarvamuse koostamiseks vajaliku teabega.

Tunnistajad annavad ütlusi asjaolude kohta, mida nad on vahetult märganud, samal ajal kui eksperdid avaldavad arvamust ainult valdkondades, kus asjaolude hindamine sõltub eksperdi eriteadmistest. Kohus ei hinda eksperdi tehtud järelduste õigsust; kohus hindab arvamuse veenvust seoses selle terviklikkusega, mis hõlmab seatud nõudeid, sisemist järjepidevust ja kooskõla teiste kogutud tõenditega.

Dokumentaalsed tõendid kogutakse selliselt, et kohtu eesistuja loeb dokumendi või selle osa kohtuistungil ette või edastab selle sisu. Kohtu eesistuja võib nõuda, et pool, kelle valduses on tõendina nõutav dokument, esitaks selle, või võib hankida asjaomase dokumendi teiselt kohtult, ametiasutuselt või juriidiliselt isikult.

2.6 Kas mõni töendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Kasutatavad töendamisviisid on samaväärsed, kuigi mõnda töendamisviisi võib kasutada alles pärast seda, kui seadusjärgsete tõendite kogumine muutub võimatuks (Üldjuhul on erinevad toimingud kohustuslikult kirjalikus vormis ja ainult siis, kui need näiteks hävitatakse, võib tõendeid hankida muul viisil, nt tunnistajate ülekuulamisega). Hagimenetlustes võib määrata tõendite hankimise poole ärakuulamisega tema nõuete kohta ainult siis, kui vaidlusalust asjaolu ei ole võimalik muul viisil tõendada (v.a ärakuulamise nõusoleku korral). Seetõttu on muud tõendid esimuslikud.

2.7 Kas teatavate asjaolude töendamiseks on kohustuslikud kindlad töendamisviisid?

Mõnel juhul võib seaduses olla sätestatud, milliseid tõendeid on vaja koguda; see sõltub konkreetsest vaidlusest (nt abielu sõlmimise luba käsitlevas menetluses tuleb küsitleda mõlemat kihlatut).

Teatavaid asjaolusid võib tõendada ainult kindlal viisil, näiteks kuluarve või tšeki korralduse võib välja anda ainult esialgse arve, arve tühistamise otsuse või muu dokumendi esitamisel; täitemääruse võib täita ainult täitmisele pööratava otsuse või täitedokumendi esitamisel jne).

Teatavate kohustuste või asjaõiguste (eriti varaga seoses) puhul nõutakse seaduses kirjaliku lepingu sõlmimist – töendamisviis on tuletatud sellest nõudest.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Jah, kõik isikud on seaduse kohaselt kohustatud ilmuma kohtukutse saamisel tunnistajana kohtusse ja andma ütlusi; neid ei saa esindada teine inimene.

Tunnistajal, kes täidab oma kohustuse anda ütlusi, on õigus saada nn tunnistaja toetust (sularahas tehtud kulutuste ja saamata jäänud tulu hüvitamine).

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tunnistajad võivad keelduda ütluste andmisest, kui ütluste andmise tagajärjel võidakse tunnistaja või tema lähedased võtta kriminaalvastutusele; kohus otsustab, kas ütluste andmisest keeldumine on põhjendatud. Samuti peab kohus austama tunnistajate seadusjärgset kohustust hoida sellise salastatud teabe konfidentsiaalsust, mis on kaitstud erinormidega ja seaduses sätestatud või riigi poolt tunnustatud muude konfidentsiaalsuskohustustega (nt patsiendi terviseandmikus esitatud asjaolud ehk n-õ meditsiinilised saladused, pangasaladused jne). Nendel juhtudel võib isikut küsitleda ainult juhul, kui pädev asutus või isik, kelle huvides selline kohustus eksisteerib, on küsitletava kõnealusest kohustusest vabastanud.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tunnistajat võib sundida oma kohustust täitma, lastes Tšehhi Vabariigi politseil tunnistaja kohtusse tuua või määrates äärmuslikel juhtudel trahvi.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Üldiselt ei ole selliseid isikute kategooriaid, kellelt ei või nõuda ütluste andmist; ometi on olemas asjaolude liigid, mille kohta teatavad isikud ei tohi ütlusi anda (vt punkt 2.9).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Ainult kohtunikul (kohtu eesistujal) on õigus tunnistajat üle kuulata ja ülekuulamist juhtida. Teised kohtukolleegiumi liikmed ja muud isikud või eksperdid võivad küsida tunnistajalt täiendavaid küsimusi ainult kohtu eesistuja loal; kohtu eesistuja võib keelata esitada konkreetset küsimust, mis on näiteks suunav või millega kavatsetakse tunnistaja lõksu meelitada või mis ei ole asjakohane või otstarbekas.

Nüüdisaegse tehnoloogia (sh videokonferentsid) kasutamine, mis võimaldab kaugülekuulamist, on praegu lubatud kohtutes, kus on olemas vajalik tehniline varustus.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Jah. Kui pool esitab oma nõuete toetuseks tõendid, mille ta on saanud või hankinud vastuolus üldiselt siduvate õigusaktidega, ning kui tõendite saamise või hankimisega on rikutud teise füüsilise või juriidilise isiku õigusi, ei võta kohus selliseid tõendeid nende vastuvõetamatus tõttu vastu.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Kohus võib määrata tõendite kogumise poole ärakuulamisega, kui vaidlusalust asjaolu ei saa tõendada teisiti ja kui ärakuulata pool sellega nõustub. Seda reeglit ei kohaldata hagita menetlustes, st menetlustes, mida kohus võib alustada omal algatusel (vt punkt 2.1), samuti abielulahutuse või kooselu lõpetamise, kehtetuks tunnistamise või tühisteks kuulutamise menetlustes. Töendamisviisina võib käsitada ainult sellist poole ärakuulamist, mille kohus on eraldi määranud kui menetlusliku tõendi väidetavate asjaolude töendamiseks.

Viimati uuendatud: 13/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Eesti

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamiskohustust reguleerib tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 230, mille kohaselt peab kumbki pool hagimenetluses tõendama neid asjaolusid, millele tuginevad tema nõuded ja vastuväited, kui seadusest ei tulene teisiti. Samas võivad pooled kokku leppida tõendamiskohustuse erinevalt seaduses sätestatust ja selle, millised on tõendid, millega mingit asjaolu võib tõendada, kui seadusest ei tulene teisiti. Abieluasjas ja põlvnemisasjas, samuti lapse huve puudutavas vaidluses ja hagita menetluses võib kohus tõendeid koguda ka omal algatusel, kui seadusest ei tulene teisiti.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendada ei ole vaja asjaolu, mida kohus loeb üldtuntuks. Üldtuntuks võib kohus lugeda asjaolu, mille kohta saab usaldusväärset teavet menetlusvälistest allikatest. Samuti ei vaja tõendamist poole faktilise asjaolu kohta esitatud väide, kui vastaspool võtab selle omaks. Omaksvõtt on faktilise väitega tingimusteta ja selgesõnaline nõustumine kohtule adresseeritud kirjalikus avalduses või kohtuistungil, kus nõustumine protokollitakse. Omaksvõtu võib tagasi võtta üksnes teise poole nõusolekul või juhul, kui tagasivõttev pool tõendab, et väide asjaolu olemasolu või puudumise kohta, mis omaks võeti, ei vasta tõele ja omaksvõtt oli tingitud ebaõigest ettekujutusest asjaolust. Sel juhul ei loeta asjaolu omaksvõetuks. Omaksvõttu eeldatakse, kuni vastaspool ei vaidlusta faktilise asjaolu kohta esitatud väidet selgesõnaliselt ja vaidlustamise tahe ei ilmne ka poole muudest avaldustest.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus hindab seadusest juhindudes kõiki tõendeid igakülgset, täielikult ja objektiivselt ning otsustab oma siseveendumuse kohaselt, kas menetlusosalise esitatud väide on tõendatud või mitte, arvestades muu hulgas poole kokkuleppeid tõendamise kohta.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kuigi TsMS § 236 lg-st 2 tuleneb, et üldjuhul peavad pooled kohtult tõendite kogumist taotlema, siis TsMS § 230 lg 3 sätestab mis juhul on kohtul endal tõendite kogumise õigus. Nimelt võib kohus abieluasjas ja põlvnemisasjas, samuti lapse huve puudutavas vaidluses ja hagita menetluses tõendeid koguda omal algatusel, kui seadusest ei tulene teisiti

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poolte taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kui tõendi uurimiseks on vaja tõendeid koguda, korraldab kohus selle määrusega, mis tehakse menetlusosalistele teatavaks. Kui on vaja tõendeid koguda väljaspool asja menetleva kohtu tööpiirkonda, võib asja läbivaatav kohus teha määruse menetlustoimingu erinõude korras tegemiseks kohtus, kelle tööpiirkonnas on võimalik tõendeid koguda. Samuti on võimalik tõendeid koguda väljaspool Eestit.

Pärast määruse tegemist toimub tõendite kogumine, mille puhul tuleb juhinduda tõendite kogumist reguleerivatest normidest olenevalt tõendiliigist TsMS peatükkides 27-32.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poolte taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib poolte taotluse tõendite kogumiseks tagasi lükata kui:

tõendil ei ole asjas tähtsust (eelkõige juhul kui tõendatavat asjaolu ei ole vaja tõendada või asjaolu kohta on kohtu hinnangul juba piisavalt tõendeid esitatud); seadusest või poolte kokkuleppes tulenevalt tuleb asjaolu tõendada teatud liiki või teatud vormis tõendiga, kuid taotletakse teist liiki või teises vormis tõendi kogumist.;

tõend ei ole kättesaadav, eelkõige kui teada ei ole tunnistaja andmed või dokumendi asukoht, samuti kui tõendi tähtsus ei ole vastavuses tõendi kättesaamiseks mineva ajakuluga või sellega seotud muude raskustega;

tõendite kogumist taotletakse hilinenult;

tõendite kogumise vajadust ei ole põhjendatud;

tõendite kogumist taotlenud menetlusosaline jätab tasumata kohtu nõutud ettemakse tõendi kogumisega seotud kulude katteks.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

TsMS § 229 lg 1 kohaselt on tõendiks tsiviilasjas igasugune teave, mis on seaduses sätestatud protsessivormis ja mille alusel kohus seaduses sätestatud korras teeb kindlaks poolte nõudeid ja vastuväiteid põhjendavad asjaolud või nende puudumise, samuti muud asja õigeks lahendamiseks tähtsad asjaolud.

Lõike 2 kohaselt võib tõendiks olla tunnistaja ütlus, menetlusosalise vande all antud seletus, dokumentaalne tõend, asitõend, vaatlus ning eksperdiarvamus. Hagita menetluses ja lihtmenetluses võib kohus lugeda asjaolude tõendamiseks piisavaks ka muu tõendusvahendi muu hulgas menetlusosalise seletuse, mis ei ole antud vande all.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/ekspertiisiarvamusel kohta kehtivad nõuded?

1) Tunnistaja ütlused

Tunnistajana võib TsMS § 251 lg 1 kohaselt üle kuulata iga inimese, kellele võivad olla teada asjas tähtsust omavad asjaolud, kui ülekuulata ei ole selles asjas menetlusosaline või menetlusosalise esindaja. Tunnistaja annab informatsiooni selle kohta, mida ta on vahetult tajunud. Tunnistajana väljakutsutud isik on kohustatud ilmuma kohtusse ja andma kohtule tõeseid ütlusi temale teada olevate asjaolude kohta. Tunnistaja ülekuulamise võib asendada ka tunnistajalt kirjalike ütluste võtmisega, kui tunnistaja kohtusse ilmumine on tunnistajale ebamõistlikult koormav ja kirjaliku ütluse andmine on kohtu arvates küsimuse sisu ja ning tunnistaja isikut arvestades tõendamiseks piisav, või muus kohtumenetluses ülekuulamise kohta koostatud protokolliga, kui see ilmselt võimaldab menetlust lihtsustada ja võib eeldada, et kohus saab protokollil vajalikul määral hinnata ka tunnistaja vahetu ülekuulamiseta.

Tunnistajad kuulatakse üle üksteisest eraldi ning üle kuulamata tunnistajad ei või asja arutamise ajal viibida kohtusaalis. Kui kohtul on alust arvata, et tunnistaja pelgab või ei räägi muul põhjusel kohtule menetlusosalise juuresolekul tõtt või kui menetlusosaline suunab oma sekkumisega või muul viisil tunnistaja ütlusi, võib kohus tunnistaja ülekuulamise ajaks selle menetlusosalise saalist eemaldada. Sel juhul loetakse menetlusosalise tagasipöördumise järel tunnistaja ütlused ette ja menetlusosalisel on õigus tunnistajat küsitleda. Kui tunnistajate ütlused on vasturääkivad, võib kohtus tunnistajat samal istungil korduvalt üle kuulata või tunnistajaid vastastada.

Kirjalike ütluste korral on menetlusosalisel õigus tunnistajale kohtu kaudu kirjalikult küsimusi esitada. Küsimused, mille kohta tunnistaja vastust soovitakse, määrab kohus. Vajadusel võib kohus kutsuda tunnistaja kohtuistungile ütlusi suuliselt andma.

Kohus võib tunnistaja ülekuulamiseks minna ise tunnistaja juurde, kui tunnistaja haiguse, vanaduse või invaliidisuse tõttu või muul mõjuval põhjusel ei ole võimaline kohtusse ilmuma või kui see on vajalik muul põhjusel.

Kohus uurib tõendeid vahetult (TsMS § 243 lg 1). Tunnistaja ütluste usaldusvääruse kontrollimiseks on kohtul võimalik kasutada TsMS § 262 lg-tes 1 ja 8 nimetatud viise – lõike 1 kohaselt teeb kohus kindlaks tunnistaja isiku ja selgitab välja tema tegevusala, hariduse, elukoha, samuti seose asjaga ning vastastikused suhted menetlusosalistega. Enne kui tunnistaja annab ütlusi, selgitab kohus talle tunnistaja kohustust rääkida tõtt ja ütluste andmisest keeldumist ja keeldumise korda; lõike 8 kohaselt esitab kohus ütluste selgitamiseks ning täiendamiseks, samuti tunnistaja teadmiste aluste väljaselgitamiseks vajadusel täiendavaid küsimusi kogu ülekuulamise ajal.

2) Ekspertiisiarvamus

Kohtul on menetlusosalise taotlusel õigus küsida eksperdi arvamusel asjas tähtsate ja eriteadmisi nõudvate asjaolude selgitamiseks. Õigusküsimuses võib kohus küsida eksperdi arvamusel nii menetlusosalise taotlusel kui omal algatusel väljaspool Eesti Vabariiki kehtiva õiguse, rahvusvahelise õiguse või tavaõiguse väljaselgitamiseks. Eriteadmistega isiku ülekuulamisele asjaolu või sündmuse tõendamiseks, mille kogemiseks olid vajalikud eriteadmised, kohaldatakse tunnistaja ülekuulamise kohta sätestatud. Kui menetlusosaline on kohtule esitanud eriteadmistega isiku kirjaliku arvamusel ja isikut ei kuulata üle tunnistajana, hinnatakse arvamusel dokumentaalne tõendina. Kohus võib ekspertiisi määramise asemel kasutada teises kohtumenetluses kohtu korraldusel esitatud või kriminaal- või väärteomenetluses menetleja korraldusel koostatud eksperdiarvamusel, kui see võimaldab menetlust lihtsustada ja võib eeldada, et kohus saab eksperdiarvamusel vajalikul määral hinnata ka uut ekspertiisi korraldamata. Ekspertidele võib ka sel juhul esitada täiendavaid küsimusi või kutsuda ta kohtusse küsitlemiseks.

Ekspertiisi teeb riiklikus ekspertiisiasutuses töötav kohtuexpert või muu asjatundja, riiklikult tunnustatud ekspert või kohtu määratud muu eriteadmistega isik. Ekspertideks võib määrata isiku, kel on arvamusel andmiseks vajalikud teadmised ja kogemused, kohus arvestab poolte arvamusel. Kui ekspertiisi tegemiseks on olemas riiklikult tunnustatud ekspert, määratakse muu isik ekspertiks üksnes mõjuval põhjusel. Kui pooled on eksperdi isikus kokku leppinud, määrab kohus isiku ekspertiks, kui isik võib seaduse kohaselt ekspert olla.

Menetlusosalisel on õigus ekspertidele kohtu kaudu küsimusi esitada. Küsimused, mille kohta eksperdi arvamusel soovitakse, määrab kohus. Menetlusosalise küsimuse tagasilükkamist peab kohus põhjendama.

Ekspert annab eksperdiarvamusel kohtule kirjalikult, kui kohus ei määra, et arvamusel tuleb anda suuliselt või eksperdi nõusolekul muus vormis.

Ekspertiis peab sisaldama uuringute üksikasjaliku kirjelduse, uuringute tulemusel tehtud järeldused ja põhjendatud vastused kohtu küsimustele.

Ekspert peab andma talle esitatud küsimustes õige ja põhjendatud arvamusel. Ekspert võib eksperdiarvamusel andmiseks vajalikul ulatusel tutvuda asja materjalidega, võtta osa tõendite uurimisest kohtus ning küsida kohtult võrdlusmaterjali ja täiendavaid andmeid.

Eksperdiarvamus avaldatakse kohtuistungil. Kui eksperdiarvamust ei esitata kirjalikult või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, annab ekspert eksperdiarvamuse kohtuistungil. Kohus võib kirjaliku või kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis eksperdiarvamuse andnud eksperdi küsitlemiseks kohtuistungile kutsuda. Kohus kutsub eksperdiarvamuse andnud eksperdi kohtuistungile, kui seda taotleb pool. Pärast eksperdiarvamuse uurimist võivad menetlusosalised kohtuistungil eksperdile arvamus täpsustamiseks küsimusi esitada, kui ekspert on kohtusse kutsutud. Küsimused võib esitada ka eelnevalt kohtule, kes edastab need eksperdile. Kohus kõrvaldab asjassepuutumatud ja väljaspool eksperdi pädevust olevad küsimused.

Eksperdi ülekuulamisele kohaldatakse tunnistaja ülekuulamise kohta kehtivaid sätteid.

3) Kirjalik tõend

Igasugune kirjalikult, pildistamisega või video-, heli- või elektroonilise salvestusega või muu andmesalvestusega jäädvustatud dokument või muu sellesarnane andmekandja, mis sisaldab andmeid asja lahendamiseks tähtsate asjaolude kohta ja mida on võimalik kohtuistungil esitada tajutaval kujul, on dokumentaalne tõend.

Dokumendid on ka ametlikud ja isiklikud kirjad, kohtulahendid teistes kohtuasjades ning menetlusosalise poolt kohtule esitatud eriteadmistega isikute arvamusel.

Kirjalik dokument esitatakse algdokumendina või ärakirjana. Kui menetlusosaline esitab algdokumendi koos ärakirjaga, võib kohus algdokumendi tagastada ja jätta toimikusse kohtuniku kinnitatud ärakirja. Esitaja palvel võib toimikus oleva kirjaliku algdokumendi pärast menetlust lõpetava kohtulahendi jõustumist tagastada. Toimikusse jäetakse ärakiri. Kohus võib määrata esitatud dokumendiga tutvumiseks tähtsate, mille möödudes ta dokumendi tagastab. Toimikusse jääb sel juhul ärakiri. Kui dokument on esitatud ärakirjana, on kohtul õigus nõuda algdokumendi esitamist või asjaolude põhendamist, miks algdokumendi ei saa esitada. Kui kohtu nõudmist ei täideta, otsustab kohus, missuguse tõendamisviisiga on dokumendi ärakiri.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tsiviilkohtumenetluses kehtib üldreeglina tõendite vaba hindamise põhimõte, kuid seda on võimalik piirata poolte kokkuleppega. Nimelt sätestab TsMS § 232 lg 2, et ühelgi tõendil ei ole kohtu jaoks ette kindlaksmääratud jõudu, kui just pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Seega võivad pooled kokkuleppega omistada konkreetsele tõendile asjaolu otsustavalt tuvastava kaalu.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Jah, seadusest või poolte kokkuleppes võib tuleneda, et teatud asjaolu võib tõendada vaid teatud liiki või teatud vormis tõendiga.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Jah, tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 254 kohaselt on tunnistajana väljakutsutud isik kohustatud ilmuma kohtusse ja andma kohtule tõeseid ütlusi temale teada olevate asjaolude kohta.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Õigus keelduda tunnistajana ütluste andmisest on hageja või kostja:

alanejal ja ülenejal sugulasel;

õel, poolõel, vennal, poolvennal või isikul, kes on või on olnud abielus hageja või kostja õe, poolõe, venna või pool-vennaga;

võõras- või kasuvanemal, võõras- või kasulapsel;

lapsendajal ja lapsendatul;

abikaasal, elukaaslasel ja tema vanemal, sealhulgas pärast abielu või püsiva kooselu lõppemist.

Tunnistaja võib keelduda ütluste andmisest ka siis, kui ütlused võivad kuriteo või väärteo toimepanemises süüstada teda ennast või mõnda eespool loetletud isikut.

Samuti on tunnistajal õigus keelduda ütluste andmisest asjaolu kohta, mille suhtes kohaldatakse riigisaladuse ja salastatud välis-teabe seadust.

Ajakirjanduslikul eesmärgil informatsiooni töötleva isikul on õigus keelduda ütluste andmisest asjaolu kohta, mis võimaldab tuvastada teavet andnud isiku.

Vaatamata eelpool nimetatule, ei või tunnistaja keelduda ütluste andmisest:

sellise tehingu tegemise ja sisu kohta, mille tegemise juurde ta oli kutsutud tunnistajana;

perekonnaliikme sünni või surma kohta;

asjaolu kohta, mis puudutab perekonnasuhtest tingitud varalist suhet;

vaidlusaluse õigussuhtega seotud toimingute kohta, mille tunnistaja on teinud ise ühe poole õiguseelnejana või esindajana.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Jah, kui tunnistaja mõjuva põhjuseta keeldub ütlusi andmast, võib kohus teda trahvida või kohaldada aresti kuni 14 päevaks. Tunnistaja vabastatakse viivitamata, kui ta on andnud ütlused või kui asja arutamine on lõppenud või kui tema ülekuulamise vajadus on ära langenud.

Samuti peab tunnistaja kandma menetluskulud, mis on tingitud mõjuva põhjuseta ütluste andmisest keeldumisest.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Isikud, keda ei või tunnistajana üle kuulata on sätestatud TsMS §-s 256. Nimelt ei või üle kuulata Eestis registreeritud usuühenduse vaimulikku ega tema abipersonali asjaolude kohta, mis talle usaldati seoses hingelise hoolekandega. Samuti ei tohi selle isiku loata, kelle huvides saladuse hoidmise kohustus on kehtestatud, tunnistajana üle kuulata:

esindajat tsiviil- või haldusasjas, kaitsjat kriminaal- või väärteoasjas ning notarit asjaolu suhtes, mis on saanud talle teatavaks ametikohustusi täites;

arsti, farmatseuti või tervishoiuteenuse muud osutajat asjaolu suhtes, mis patsient on talle usaldanud, muu hulgas isiku päritolusse, kunstlikku viljastamisse, perekonnasse või tervisesse puutuva asjaolu suhtes;

muud isikut, kellele on tema ameti või kutse- või majandustegevuse tõttu usaldatud teavet, mille saladuses hoidmine on talle seaduse kohaselt kohustuslik.

Isiku loata, kelle huvides saladuse hoidmise kohustus on kehtestatud, ei või tunnistajana üle kuulata ka eespool nimetatud isikute erialast abipersonali.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

TsMS § 262 sätestab tunnistaja ülekuulamise korra. Tunnistaja ülekuulamine algab sellega, et kohus selgitab tunnistajale ülekuulamise eset ja teeb tunnistajale ettepaneku rääkida selle kohta kõik, mida ta teab. Seejärel on menetlusosalistel õigus esitada kohtu kaudu tunnistajale küsimusi. Kohtu loal võib menetlusosaline esitada küsimusi ka otse.

Kohus kõrvaldab suunavad küsimused ning küsimused, mis asjasse ei puutu või mille eesmärk on saada võimalus esitada uusi asjaolusid, mida seni ei ole esile toodud, samuti korduvad küsimused. Ütluste selgitamiseks ning täiendamiseks, samuti tunnistaja teadmiste aluste väljaselgitamiseks on ka kohtul õigus vajaduse korral esitada täiendavaid küsimusi kogu ülekuulamise ajal.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 350 kohaselt võib kohus korraldada istungi menetluskonverentsina selliselt, et menetlusosalisel või tema esindajal või nõustajal on võimalik viibida istungi ajal muus kohas ja teha sealt reaajas menetlustoiminguid. Eemalviibiva tunnistaja või eksperdi võib üle kuulata ka menetluskonverentsina ning eemalviibiv menetlusosaline võib esitada neile küsimusi.

Menetluskonverentsina korraldatud kohtuistungil peab olema tehniliselt turvaliselt tagatud kõigi menetlusosaliste õigus esitada avaldusi ja taotlusi ning võtta seisukoht teiste menetlusosaliste avalduste ja taotluste suhtes, samuti muud kohtuistungitingimused nii pildi kui heli reaalajas ülekandmisel eemaloleva menetlusosalise juurest kohtule ja vastupidi. Poolte ja tunnistaja nõusolekul, hagita menetluses üksnes tunnistaja nõusolekul, võib tunnistajat menetluskonverentsi korras üle kuulata ka telefoni teel. Justiitsminister võib kehtestada täpsemaid tehnilisi nõudeid kohtuistungil menetluskonverentsina pidamisele.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

TsMS § 238 lõike 3 p 1 kohaselt võib kohus keelduda tõendi vastuvõtmisest ja selle tagastada, kui tegemist on kuriteoga või põhiõiguse õigusvastase rikkumisega saadud tõendiga.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

TsMS § 267 kohaselt võib pool, kes ei ole suutnud muude tõenditega tõendada tema poolt tõendamist vajavat asjaolu või kes ei ole muid tõendeid esitanud, taotleda asjaolu tõendamiseks vastaspoole vande all ülekuulamist. Juriidilise isiku puhul võib vande all üle kuulata selle seadusliku esindaja. Kohus võib vaieldava asjaolu kohta vande all üle kuulata ka tõendama kohustatud poole, kui üks pool seda taotleb ja teine pool sellega nõustub. Sõltumata poolte taotlustest ja tõendamiskoormise jaotusest võib kohus omal algatusel vande all üle kuulata ükskõik kumma või mõlema poole, kui varasema menetluse ning esitatud ja kogutud tõendite põhjal ei ole kohtul võimalik kujundada seisukohta väidetud ja tõendamisele kuuluva asjaolu tõepärasuses. Kohus võib poole omal algatusel vande all üle kuulata ka juhul, kui tõendama kohustatud pool soovib anda vande all seletuse, kuid vastaspool sellega ei nõustu.

Lihtmenetluses ja hagita menetluses võib kohus lugeda asjaolude tõendamiseks piisavaks ka menetlusosalise seletuse, mis ei ole antud vande all, kui vastavast hagita menetluse liigi regulatsioonist ei tulene, et lubatav on üksnes menetlusosalise vande all antud seletus. Hagimenetluses ei saa otsust rajada poole seletusele, mida ei ole antud vande all.

Viimati uuendatud: 16/07/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala seadusliku koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala seadusliku koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Iirimaa

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Konkreetsed nõudega seotud tõendamiskohustus lasub üldjuhul poolel, kes esitab kõnealuse väite või nõude. Näiteks hooletusel põhineva hagi korral on hagejal hooletuse tõendamise kohustus ja kostjal kaassüü tõendamise kohustus. Üldjuhul on nõude põhjuse tuvastamiseks vajalike asjaolude tõendamise kohustus hagejal, samal ajal kui kostja peab tõendama vastuväiteid. Kui kostja esitab vastunõude, siis on kostjal selle nõudega seoses tõendamiskohustus. Mõnikord pannakse tõendamiskohustus aga teatavate seaduses sätestatud nõuetega kostjale. Näiteks ebaõiglast vallandamist käsitlevate nõuete puhul on tõendamiskohustus kostja tööandjal, st tööandja peab tõendama, et vallandamine oli piisava aluse tõttu põhjendatud. [Vt 1977. aasta ebaõiglase vallandamise seadus (muudetud) ([Unfair Dismissals Act, 1977](#))].

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tunnustatud asjaolusid ei ole vaja tõendada. Kohtunikud võivad tugineda oma üldistele teadmistele või võtta õiguslikus mõttes arvesse asjaolusid, mis on selgelt tuvastatud või üldtuntud või üldiselt teada, ning seetõttu ei ole selliste asjaolude kohta vaja tõendeid esitada. Seaduses on sätestatud teatavad eeldused, mille võib tõenditega ümber lükata. Need eeldused puudutavad laste sündimist registreeritud abielust, abielude kehtivust ja täiskasvanute vaimset võimekust, aga ka inimese surma, kui teda ei ole nähtud või temast ei ole kuuldud rohkem kui seitsme aasta jooksul, hoolimata kõigist asjakohastest uurimistest. *Res ipsa loquitur* põhimõtet kohaldatakse juhul, kui eeldatakse hooletust olukorras, kus õnnetuse põhjus oli õnnetuse toimumise ajal tõendatult kostja või tema teenistujate või esindajate kontrolli all ja õnnetus oli selline, et sündmuste tavapäraste käigu korral ei oleks seda juhtunud, kui kontrolli omavad isikud oleksid olnud nõuetekohaselt hoolikad. *Res ipsa loquitur* põhimõtte kohaldamisel läheb tõendamiskohustus üle kostjale, kes peab tõendama, et ta ei olnud hooletu. Hagejale jääb aga endiselt põhjusliku seose tõendamise kohustus. Et hageja saaks kohtuasjas tugineda *res ipsa loquitur* põhimõttele, ei pea ta oma hagi või nõudes sellele viitama, kui asjaolud näitavad, et *res ipsa loquitur* põhimõte on selgelt kohaldatav.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tsiviiliasjas saavutab pool talle soodsa lahenduse, kui ta tõendab asjaomases küsimuses kohtule tõenäosuste tasakaalu. Pool kaotab seega kohtuasja, kui ta ei suuda kohtule tõendada, et tema versioon sündmustest on vastaspoole omast tõenäolisem. See on paindlik standard ja üldjuhul nõuavad kohtud teatavate asjaolude korral rohkem tõendeid, näiteks kui väidetakse pettuse toimepanekut, sest sel juhul on tegemist tõsise süüdistusega.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tõendid kogutakse tsiviilkohtumenetluses dokumentide esitamise, teabe avalikustamise ning tunnistajate ütluste kaudu.

Dokumentide esitamine. Kõrgema kohtu menetlustes saavutatakse dokumentide esitamine selliselt, et üks pool teeb teisele poolele kirjaliku taotluse, et viimane esitaks dokumendid vabatahtlikult. Kohus määrab dokumentide esitamise ainult siis, kui teine pool ei esita dokumente vabatahtlikult või keeldub neid vabatahtlikult esitamast või eirab esitamise taotlust. [Vt kõrgemate kohtute kodukord ([Rules of the Superior Courts](#)), artikli 31 lõige 12 (muudetud)].

Taotletavad dokumendid peavad olema kohtuasja asjaolude seisukohast asjakohased ja vajalikud. Dokumentide esitamist on võimalik taotleda ka muult isikult peale menetluse poole.

Teabe avalikustamine. Iga isikukahjuga seotud hagimenetluse pool peab avalikustama teisele poolele ekspertide koostatud tervisearuanded, ilma et selleks oleks vaja kohtusse pöörduda. Need eksperdid kutsutakse kohtuistungile tunnistajatena ütlusi andma. [Vt kõrgemate kohtute kodukord ([Rules of the Superior Courts](#)), artikli 39 lõige 46 (muudetud)]. Pooled peavad esitama teineteisele ka nimekirja, mis sisaldab kõigi nende tunnistajate nimesid ja aadresse, keda kavatakse kutsuda ütlusi andma, ning hageja peab esitama täieliku aruande kõigi eritasude või otseste kulude kohta, mis on seotud nõude esemeks oleva kaotuse või kahjuga.

Tunnistajad. Pooled ei vaja kohtu nõusolekut, et esitada oma asja toetuseks tunnistajate ütlusi, välja arvatud kohtuasjades, mis on kantud kõrgema kohtu kaubanduskolleegiumi nimekirja ja kus pool, kes soovib tugineda tunnistaja ütlustele, peab esitama tunnistaja allkirjaga avalduse, milles on ära toodud tunnistaja ütlused, ning kutsuma tunnistaja kohtuistungile andma suulisi ütlusi. Kui pool ei esita tunnistaja avaldust enne kohtuasja arutamist kõrgema kohtu kaubanduskolleegiumis, ei või pool kohtu loata kutsuda seda tunnistajat ütlusi andma. Kohtul on ka laialdasel volitusel kogutavate tõendite kontrollimiseks ja ta võib välistada tõendid, mis muidu oleksid vastuvõetavad, või piirata tunnistaja risküsitlemist. Teatavatel asjaoludel võib pool taotleda ka kohtumäärust, mis lubab tunnistaja ütluste esitamist vande all antud tunnistusena, mille tunnistaja annab kohtu määratud eksperdile enne kohtuistungil toimumist. Üldiselt on

kohtuniku ülesanne kuulata ära kõik poolte esitatud tõendid ja mitte tegeleda ise tõendite kogumisega. Üldjuhul ei ole kohtunikul õigust kutsuda tunnistajat ütlusi andma poolte nõusolekuta, ehkki ta võib seda teha kohtu korralduse täitmata jätmise korral või teatavates lapse hooldusõiguse menetlustes.

Kohtunikul on ka õigus kutsuda uuesti ütlusi andma tunnistajat, keda pool on eelnevalt juba kutsunud.

Ekspertid. Pooled ei vaja üldiselt kohtu luba, et toetada oma asja eksperdi ütlustega. Kui väiteid tuleb tõendada eksperdi ütlustega, peaksid pooled vahetama enne kohtuistungit eksperdiarvamusi. Kõrgema kohtu kaubanduskolleegeiumi menetlustes võib kohtunik kohtueelse menetluse raames suunata kõik eksperdid üksteisega konsulteerima, et teha kindlaks küsimused, mille kohta nad kavatsevad ütlusi anda, saavutada kokkulepe seoses ütlustega, mida nad kavatsevad nende küsimuste kohta anda, ja kaaluda mis tahes küsimusi, mida kohtunik võib paluda neil kaaluda. Kohus võib anda sellistele ekspertidele korralduse koostada oma kohtumiste ja konsultatsioonide tulemusi kirjeldav märgukiri, mille nad esitaksid ühiselt kohtusekretäreile ja pooltele. Ekspertide konsultatsioonide tulemused ei ole pooltele siduvad. [Vt kõrgemate kohtute kodukord ([Rules of the Superior Courts](#)), artikli 63A lõike 6 punkti 1 alapunkt ix].

Kohus võib omal algatusel määrata eksperdi, kes hindajana abistab kohut seoses kohtumenetluses käsitletava küsimusega. Kohus võib anda hindajale ülesande koostada arvamuse, mille koopiad esitatakse pooltele, ning osaleda kohtuistungil kohtu nõustamise või abistamise eesmärgil.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poolte taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Dokumentide esitamine. Kohus võib määrata dokumentide esitamise ainult siis, kui isik, kellelt esitamist taotletakse, ei ole neid vabatahtlikult esitanud, on keeldunud neid vabatahtlikult esitamast või on eiranud esitamise taotlust. Kui kohus määrab dokumentide esitamise, mõistetakse poolelt, kellelt dokumentide esitamist taotleti, välja taotluse esitamisega seotud kulud. Kui menetluse pool saab korralduse esitada teatavad tema kontrolli all või valduses olevad dokumendid, peab ta tegema nende dokumentide koopiad kättesaadavaks teisele poolele. Dokumentide esitamise korraldus täidetakse vandega kinnitatud kirjaliku tunnistuse esitamisega, millele on lisatud asjakohased dokumendid. Korralduse täitmata jätmisel võidakse jätta hagi rahuldamata või hagi vastus vastu võtmata, eesmärgiga tagada, et vaidluse pooled täidavad dokumentide esitamise korraldusi.

Tunnistajad. Pooled ei vaja kohtuniku luba, et esitada oma asja toetuseks tunnistajate ütlusi. Kui kohus määrab tunnistaja ütluste kogumise vande all antud tunnistusena, annab tunnistaja need suuliselt kohtu määratud eksperdi ees. Tunnistaja kuulatakse üle nii, nagu oleks tegemist kohtuistungiga, andes täieliku võimaluse tunnistaja risküsitlemiseks ja esitades tõendite ärakirjad.

Ekspertid. Pooled ei vaja üldiselt kohtu luba, et toetada oma asja eksperdi ütlustega. Ekspertid võivad koostada kirjaliku arvamuse, milles nad kirjeldavad oma tähelepanekuid ja esitavad erapooletu eksperdi hinnangu. Ekspertiarvamuste koostamisel tuleks neid enne kohtuistungit vahetada. Ekspert vastutab eelkõige kohtu ees, mitte emma-kumma menetluse poole ees, kuigi ekspertide maksab tasu talle juhiseid andev pool.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poolte taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib teatavate tõendite kogumist või esitamist taotleva poole taotluse tagasi lükata, kui kohus on seisukohal, et need tõendid on asjakohatud, ebavajalikud või vastuvõetamatud. Parima tõendusmaterjali põhimõtte kohaselt tuleb asjaolu kohta esitada parimad ja kõige otsesemad tõendid või kui parimad tõendid ei ole kättesaadavad, tuleb selgitada nende puudumist. Näiteks on konkreetse kirja sisu kohta parim tõend selle kirja esitamine, mitte suuliste ütluste andmine sisu kohta. Üldiselt on vastuvõetavad kõik tõendid, mis on seotud mõne vaidlusaluse asjaoluga. Teatavad tõendid on siiski vastuvõetamatud, näiteks salajane teabevahetus (näiteks kliendi ja advokaadi vahelist konfidentsiaalset suhtlust puudutavad tõendid). Seepärast otsustab kohtunik iga tõendi kohta eraldi, kas see on vastuvõetav või mitte.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Asjaolusid võib tõendada tõendite, eelduste ja tõenditest tulenevate järeldustega ning kohtu poolt, kes võtab õiguslikus mõttes arvesse teatavaid teadaolevaid asjaolusid. Tsiiviilkohtumenetluses võib tugineda sellistele tõendite liikidele nagu tunnistajate ütlused, dokumendid ja asitõendid. Dokumendid võivad olla paber kandjal dokumendid, andmefailid, fotod ning video- ja helisalvestised.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/ekspertiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Põhimõtteliselt annavad tunnistajad oma ütlused suuliselt kohtuistungil, kus neil palutakse kinnitada oma avalduste tõesus ja täpsus.

Ekspertid esitavad oma tõendid kirjalikus arvamuses, kui kohus ei määra teisiti. Ekspertiarvamuses tuleb esitada järeldused, asjaolud ja arvamuse aluseks olevad eeldused ning kirjeldada eksperdi antud juhiste sisu. Kohus otsustab, kas ekspert peab suuliste ütluste andmiseks osalema kohtuistungil.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Kohtul on ulatuslik kaalutusõigus konkreetsele tõendile omistatava tõendusjõu ja usaldusväärsuse määramisel. Näiteks võivad kuuldusel põhinevad tõendid olla küll tsiiviilkohtumenetluses vastuvõetavad, kuid sageli on need vähem tähtsad kui otsesed ütlused, eriti kui avalduse tegija enda oleks võinud kutsuda ütlusi andma.

Kohus tunnistab teatavate dokumentide ja andmete ehtsust. Näiteks tunnistab ta ettevõtete ja riigiasutuste dokumentide ehtsust, kui ettevõtte või riigiasutuse ametnik on seda kinnitanud. Mitmesuguseid ametlikke dokumente (nt õigusaktid, põhimäärused, korraldused, lepingud ja kohtudokumendid) võib tõendada nende trükitud või tõestatud koopia esitamisega, ilma et oleks vaja täiendavaid tõendeid.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Teatavad tehingud tuleb teha kirjalikult ja seetõttu on selliste tehingute tõendamiseks nõutavad dokumentaalsed tõendid (nt maa ostu-müügilepingud).

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kui tunnistaja on pädev, siis üldjuhul võib teda kohustada ilmuma kohtusse ja andma ütlusi. Pool, kes soovib tagada tunnistaja kohalolekut kohtuistungil, valmistab ette kohtukutse, milles nõutakse tunnistaja ilmumist kohtusse ütluste andmiseks. Kui kohus on kohtukutse välja andnud ja see on nõuetekohaselt kätte toimetatud, kohustab kohtukutse tunnistajat kohtuistungil osalema. Kohtukutset eirav isik on süüdi lugupidamatuseavalduses kohtu vastu.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Üldreeglit, mille kohaselt pädevoid tunnistajaid võib kohustada ütlusi andma, ei kohaldata välisriikide juhtide ja nende kodakondsete, välisriikide diplomaatiliste esindajate ja konsulaarameetnike, teatavate rahvusvaheliste organisatsioonide esindajate ning kohtunike ja kohtukaasistujate suhtes seoses nende tegevusega nimetatud ametikohtadel. Poolte abikaasad ja sugulasi võib kohustada andma ütlusi tsiiviilkohtumenetluses. Tunnistaja on kohustatud küsimusele vastama, välja arvatud olukorras, kui ta kaotaks sellega õiguse ennast mitte süüstada. Teisisõnu on tunnistaja kohustatud küsimusele vastama, kui ta ei suuda tõestada, et tal on piisav alus karta, et vastus võib teda ennast süüstada.

Tunnistajad, kellelt üldjuhul võib nõuda tõendite esitamist, võivad mõningatele õiguste tuginedes siiski keelduda andmast teatavaid dokumente kontrollimiseks ja vastamast teatavatele küsimustele. Peamised selliste õiguste liigid on kutsesaladus, „Ilma et see piiraks“ klausel ja, nagu eespool mainitud, õigus ennast mitte süüstada.

Tõendeid võib mitte esitada ka siis, kui nende avalikustamine kahjustaks avalikku huvi. Selline puutumatus põhimõtte võib hõlmata muu hulgas tõendeid, mis puudutavad riigi julgeolekut, diplomaatilisi suhteid, keskvalitsuse tegevust, laste heaolu, kuritegude uurimist ja informaatorite kaitset. Lisaks sellele ei ole ajakirjanikud kohustatud avaldama oma allikaid, välja arvatud juhul, kui avalikustamine on vajalik õigusemõistmiseks või riikliku julgeoleku tagamiseks või korratuse või kuritegevuse ennetamiseks.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tunnistajale, kes keeldub ütluste andmisest, kuigi talle on kätte toimetatud kohtukutse, võidakse määrata kohtu vastu üles näidatud lugupidamatuse eest vabadusekaotus, kuni ta loobub lugupidamatusest, või trahv. Kui tunnistaja ei järgi kohtukutset, on tegelikult tegemist kohtumääruse täitmata jätmisega ja seega võib iga keeldumist ütluste andmisest pidada lugupidamatuseavalduseks kohtu vastu.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Täiskasvanud isikud ei ole pädevad andma ütlusi tsiviilkohtumenetluses, kui nad ei suuda mõista vandetöötust või anda mõistlikke ütlusi. Alaealine tunnistaja ei pruugi olla pädev andma ütlusi, kui ta ei mõista tõe rääkimise kohustust või ei oma piisavalt teadmisi, et põhjendada enda antud ütlusi. Selles küsimuses peab tegema otsuse asjaomane kohtunik.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistaja vastab kõigepealt ta kohtusse kutsunud poole advokaadi küsimustele ja seejärel risküsitleb teda vastaspoole advokaat. Risküsitluse käigus võib tunnistajale esitada suunavaid küsimusi. Mõnikord küsitleb tunnistajat pärast risküsitluse lõppu uuesti see pool, kes tunnistaja algelt kohtusse kutsus.

Kohtunik võib samuti esitada tunnistajale küsimusi, näiteks teatavate asjaolude selgitamiseks.

On sätestatud, et tunnistajad võivad teatavatel juhtudel anda ütlusi otseülekande kaudu. Lapse või vaimse puudega isiku heaolu käsitlevas menetluses võib kohus kuulata lapse ütlusi otseülekande kaudu ja lapsele saab küsimusi esitada vahendaja kaudu. Tõendeid võib koguda otseülekande kaudu ka siis, kui asjaomane tunnistaja elab mujal kui lirimaaal.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Ebaseaduslikul teel saadud tõendid ei pruugi olla vastuvõetavad. Need on vastuvõetavad, kui need on asjakohased, kuid kohtunikul on kaalutusõigus need välja jätta. Kui kohtunikule näib, et tõendid tuleb avaliku korra nimel välja jätta, siis ei võeta tõendeid vastu, isegi kui need on kohtumenetluse asjaolude seisukohast asjakohased.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Menetluse poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse samas ulatuses nagu teiste isikute seletusi.

Seotud lingid

<http://www.courts.ie/>

Viimati uuendatud: 13/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Kreeka

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamise puhul järgitakse Kreeka õiguses dispositiivsuse põhimõtet (*archi tis diáthesis*). See tähendab, et kohus tegutseb ainult poolte taotlusel ning teeb otsuse poolte esitatud ja tõendatud faktiväidete ja nende esitatud taotluste põhjal. Menetlustoiminguid tehakse poolte taotlusel, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Kumbki pool peab tõendama ainult neid asjaolusid, mis mõjutavad asjas tehtavat kohtuotsust ja on vajalikud tema iseseisva hagi või vastuhagi toetamiseks. Tõendamata taotlus lükatakse tagasi.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kui seaduses nõutakse asjaolu tõendamist, on lubatud esitada vastupidiseid tõendeid, kui ei ole sätestatud teisiti. Asjaolusid, mis on nii tuntud, et nende tõesuses ei saa olla põhjendatud kahtlust, või mis on kohtule teada teistest kohtuasjadest, võetakse automaatselt arvesse ja neid ole vaja tõendada. Kohus võtab tõendeid nõudmata automaatselt arvesse ühisest kogemusest tulenevaid teadmisi. Kohus võtab omal algatusel arvesse ka teiste riikide seadusi, tavasid ja kasutusviise, kuigi võib nõuda tõendeid, kui ta ei ole nendega tuttav.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus hindab tõendeid vabalt ja tal on kaalutusõigus antud ütluste tõesuse üle otsustamisel. Ta peab oma otsust põhjendama. Kui seaduses on sätestatud, et asja võib lahendada ainult tõenäosuste kaalumise põhjal, nt esialgse õiguskaitse vahendite (*asfalistiká métra*) taotluse korral, ei ole kohus kohustatud kohaldama tõendite kogumist, lubatud tõendamise viise ja esitatud tõendite tõendusjõudu reguleerivaid norme, vaid võib asjaolude suhtes seisukohale jõudmiseks võtta arvesse kõike, mida ta peab asjakohaseks.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poolte taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Aluspõhimõtte kohaselt taotlevad tõendite kogumist ja esitavad tõendeid pooled. Kohus võib siiski määrata seadusega lubatud tõendite esitamise omal algatusel, isegi kui pooled ei ole nende kogumist taotlenud.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poolte taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus teeb pärast tõendite kogumist asjas sisulise otsuse, kui ta ei pea tõendeid ebapiisavaks. Viimasel juhul võib ta määrata uute, täiendavate tõendite esitamise.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poolte taotluse koguda tõendeid?

Kui kohus peab olemasolevaid tõendeid piisavaks või kui pool ei esitanud taotlust seaduses sätestatud tähtaja jooksul.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Kódika Politikís Dikonómias*) kohaselt on tõendid ülestunnistused, vaatlused, eksperdiarvamused, dokumendid, poolte seletused, tunnistajate ütlused, faktilised eeldused ja kirjalikud tunnistused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertisaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Eksperdid (*pragmatognómones*) abistavad kohut, esitades arvamuse neile kohtu poolt esitatud küsimuste kohta. Vajaduse korral nõuab kohus, et eksperdid viibiksid kõigi või teatavate menetlustoimingute tegemise juures. Iga kohus peab ekspertide nimekirja. Justiitsministri ettepanekul vastu võetud korraldustes on sätestatud nimekirjade koostamise ja pidamise kord. Asja menetlev kohus annab ekspertidele vajalikud juhised, kuidas nad peavad oma ülesandeid täitma, ja märgib eelkõige a) kas ta peab vajalikuks nende kohalviibimist kohtumenetluse mõnes etapis ja b) kas eksperdiarvamus tuleb anda kohtus või üksnes koostada ekspertide poolt. Kui asja menetlev kohus ei ole teisiti määranud, võib sama pädevust kasutada teine kohus, kellele on antud üle mõni eksperdiarvamusega seotud menetlustoiming, või volitatud kohtunik (*entetalménos dikastís*). Kui arvamus tuleb anda kirjalikult, määrab kohus tähtaja, mille jooksul eksperdid peavad arvamuse esitama. Kohtunik või kollegiaalse kohtukoosseisu korral eesistuja võib tähtaega ekspertide taotlusel ja pooli eelnevalt

kohtusse kutsumata pikendada, kui eksperdid leiavad, et määratud tähtaeg ei ole arvamuse koostamiseks piisav. Kui eksperte on mitu, teevad nad kõik eksperdiarvamuse koostamiseks vajalikud toimingud ja koostavad kirjaliku arvamuse ühiselt. Ükskõik kes neist võib eksperdid kokku kutsuda. Kirjalikus arvamuses tuleb märkida, milliseid toiminguid nad on teinud, ja esitada iga eksperdi seisukohad koos põhjendustega. Ekspertid peavad kirjaliku arvamuse allkirjastama. Kui mõni ekspert ei viibi arvamuse koostamise juures või keeldub seda allkirjastamast, tuleb seda arvamuses märkida. Ekspertid või nende poolt selleks volitatud isik esitavad kirjaliku arvamuse neid määranud kohtu kantseleisse ja see registreeritakse. Kui arvamus esitatakse selle kohtu kantseleisse, kellele volitatud kohtuniku kohus on ekspertiisi korraldamise üle andnud, edastatakse arvamus viivitamata asja menetlevale kohtule. Kohus hindab eksperdiarvamust alati vabalt.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Poole poolt kohtus või volitatud kohtuniku ees tehtud suuline või kirjalik ülestunnistus (*omología*) on täielik tõend selle tegija vastu. Väljaspool kohtu tehtud ülestunnistusi hinnatakse vabalt nagu muid tõendeid.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Lepinguid ja kollektiivlepinguid ei saa tõendada tunnistaja ütlustega, kui tehingu väärtus ületab 20 000 eurot, ning dokumentide sisu vastu ei ole tunnistaja ütlused lubatud isegi juhul, kui tehingu väärtus on alla 20 000 euro (2 miljonit drahmi). Tunnistaja ütlused on sellest olenemata lubatud järgmistel juhtudel:

a) kui tõendusjõuga dokument pakub algelisi tõendeid, mille põhjal on tõenäoline, et tehing tõepoolest sõlmiti (kirjalike tõendite alged ehk *archí éngrafis apódeixis*); b) kui on füüsiline või moraalne põhjus, miks dokumenti ei saa esitada; c) kui tõendatakse, et dokument koostati, kuid on eksikombel kaduma läinud; d) kui tunnistajate ütlustega tõendamist õigustavad tehingu olemus või selle toimumise eritingimused, eriti kui tegemist on äritehingutega.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kõik tunnistajana ülekuulamisele kutsutud isikud peavad kohale ilmuma ja andma ütlusi neile teadaolevate asjaolude kohta. Kui isik jätab põhjuseta ilmumata, mõistab kohus temalt määrusega välja tema puudumise tõttu tekkinud kulud, ja võib määrata ka trahvi.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tunnistajana ütluste andmisest võivad keelduda järgmised isikud: 1) vaimulikud, advokaadid, notarid, arstid, proviisorid, meditsiiniõed, ämmaemandad, nende abid ja poole õigusnõustaja seoses asjaoludega, mis on neile teatavaks saanud seoses nende ameti- või kutsetegevusega; 2) pooltega otse- või küljjoones suguluses või hõimlus- või lapsendamissidemetes olevad isikud kuni kolmanda astmeni, välja arvatud juhul, kui neil on samasugused sidemed kõigi pooltega, ning abikaasad, endised abikaasad ja kihlatud. Lisaks sellele ei ole tunnistaja kohustatud andma ütlusi 1) asjaolude kohta, mis võiksid süüstada teda ennast või isikut, kes on temaga suguluses tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 401 lõike 2 tähenduses, või mis võiksid määrida tunnistaja või sellise isiku au; 2) asjaolude kohta, mis kujutavad endast ametisäladust.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tunnistajale, kes ilmub kohtusse, kuid keeldub ütluste andmisest, isegi kui talt seda nõutakse, võib kohus määrata trahvi.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistajana ei saa üle kuulata järgmisi isikuid:

preestrid seoses asjaoludega, mis on neile usaldatud pihisäladusena;

isikuid, kes ei olnud kõnealuste sündmuste ajal vaimselt võimelised neid mõistma või ei ole suutelised tajutud edasi andma;

isikuid, kes kannatasid kõnealuste sündmuste ajal sellise psüühikahäire käes, mis pärssis oluliselt nende arusaamist ja tahet, või on sellises seisundis ajal, kui neid tahetakse üle kuulata;

advokaate, notareid, arste, proviisoreid, meditsiiniõdesid, ämmaemandaid, nende abisid ja poole õigusnõustajat seoses asjaoludega, mis on neile usaldatud või teatavaks saanud ameti- või kutsetegevuse käigus ja mille suhtes kehtib konfidentsiaalsuskohustus, välja arvatud juhul, kui isik, kellelt teave saadi ja kelle ees neil on konfidentsiaalsuskohustus, lubab neil tunnistajana ütlusi anda;

ametnikke ja tegevõjaväelasi seoses asjaoludega, mille suhtes neil on konfidentsiaalsuskohustus, välja arvatud juhul, kui vastutav minister lubab neilt ütlusi võtta;

isikuid, kes võivad olla kohtuasja tulemusest huvitatud.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Enne ülekuulamist võetakse tunnistajalt vanne (usuline vanne või kinnitus). Tunnistajad kuulatakse üle eraldi ja neid võib teiste tunnistajate või pooltega vastastada ainult juhul, kui seda peetakse oluliseks. Tunnistajad annavad ütlusi suuliselt. Tunnistajad peavad selgitama, kuidas asjaolud, mille kohta nad ütlusi annavad, neile teatavaks said. Teistelt kuulatud asjaolude puhul tuleb nimetada isik, kellelt teave saadi. Kohus võib kõrvaldada poolte või nende õigusnõustaja poolt tunnistajale esitatud küsimused, mis on selgelt tarbetud või asjassepuutumatud, ning kuulab tunnistaja ülekuulamise lõppenuks, kui ta leiab, et tunnistaja on rääkinud kõik, mida ta tõendatavate asjaolude kohta teab. Kohus võib omal algatusel või poole taotlusel otsustada, et konkreetsel juhul tuleb korraldada videokonferents. Kohus otsustab sellise taotluse rahuldamise, kui ta on kindlaks teinud, kas tehnoloogia kasutamine on menetluse tõhusaks läbiviimiseks vajalik. Kohus võib videokonferentsi korraldamise taotluse juhtumi asjaolusid arvestades rahuldada, nõudes samal ajal menetluse nõuetekohaseks läbiviimiseks lisatagatise. Kohtunik, kohtusekretär ja teised videokonferentsil osalejad peavad olema enne ühenduse loomise kavandatud algust asjakohastes ruumides kohal. Kohus kaalub juhtumipõhiselt, kas kaugasukohas peaks olema kohal kohtunik. Seadmeid käsitseb kohtunik või volitatud kohtutöötaja. Konsulaarasutuses käsitseb seadmeid delegatsiooni juhi volitatud isik. Videokonferentsi vahendusel ülekuulamine viiakse läbi vastavalt asjaomast menetlustoimingut reguleerivatele tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätetele. Kohtunik määrab kindlaks ruumides kohal viibida võivate isikute arvu. Ta viib ülekuulamise läbi ja annab mõlemas asukohas viibivatele isikutele vajalikud juhised. Igal kohtuliikmel ja menetlusosalisel on ülekuulamist läbi viiva kohtuniku loal õigus esitada pooltele, tunnistajatele ja kohalviibivatele ekspertidele küsimusi. Kaugruumis asuva isiku tuvastamisel abistab kohtunikku kohtusekretär või kaugasukohas asuv isik, keda on volitanud konsul. Ülekuulamist läbi viiv kohtunik otsustab, millal videokonferents lõppeb. Tunnistajate, ekspertide ja poolte ülekuulamine videokonferentsi vahendusel loetakse toimunuks kohtus ning on sama tõendusjõuga nagu kohtusaalis toimuv ülekuulamine.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohus võib võtta arvesse ainult seaduslikke tõendeid. „Seadusliku“ tõendi (*nómima endeiktiká mésa*) mõiste hõlmab ka tõendi saamise viisi. Ebaseaduslikult saadud tõendid on ebaseaduslikud ja neid ei võeta arvesse.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jah, poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse.

Viimati uuendatud: 13/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Prantsusmaa

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tsiviilseadustiku (*Code civil*) kohaselt peab kohustuse täitmist nõudev isik tõendama selle olemasolu. Seevastu isik, kes nõuab kohustusest vabastamist, peab põhistama kohustuse lõppemist.

Kumbki pool peab seetõttu väidetavaid asjaolusid põhimõtteliselt tõendama. Näiteks on tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Code de procédure civile*) artiklis 9 sätestatud: „Kumbki pool peab vastavalt seadusele tõendama oma nõuete rahuldamiseks vajalikke asjaolusid“.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Teatavatel juhtudel kehtivad eeldused, mis vabastavad kohustusest tõendada tuvastamatut või raskesti tuvastatavat asjaolu.

Võib öelda, et õiguslikud eeldused pööravad väidetava asjaolu olemasolu tõendama kohustatud isiku tõendamiskohustuse ümber. Üldiselt on tegemist lihtsate eeldustega: sel juhul saab esitada tõendeid nende ümberlõkkamiseks. Näiteks abielu kestel sündinud lapse puhul eeldatakse, et ema abikaasa on tema isa, kuid isaduse vaidlustamiseks võib esitada hagi.

Harvematel juhtudel on eeldused ümberlõkkamatud: sel juhul ei ole tõendid vastupidise kohta vastuvõetavad.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus võib oma otsuse rajada ainult tõendatud või vaidlustamata asjaoludele.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kohtunik võib määrata menetlustoimingu ühe poole taotlusel, aga ka omal algatusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kui kohtunik määrab ühe poole taotlusel menetlustoimingu, teavitab kohtu kantselei määratud tehnilist töötajat tema ülesande ulatusest ning viimane kutsub pooled kõigi järgnevat toimingute juurde. Kui on vaja ekspertiisi, ei alga see enne, kui asjaomane pool on andnud üle kohtuniku määratud rahasumma (deposiidi), mis tagab eksperdile tasumise. Kõik menetlustoimingud tehakse poolte juuresolekul.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohtunik võib menetlustoimingu taotluse tagasi lükata põhjusel, et menetlustoiming heastaks tõendamiskohustusega poole tegevusetuse või ei ole vajalik.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Prantsuse tsiviilõiguses on sätestatud eristus. Õiguslike asjaolude (nt õnnetus) puhul võib tõendamise viisi valida omal äranägemisel ja seega esitada mis tahes tõendeid (dokumendid, tunnistaja ütlused jne). Õigustoimingute (leping, annetus jne) puhul on põhimõtteliselt nõutavad kirjalikud tõendid, kuid seaduses on ette nähtud erandid (nt teatavast dekreedis sätestatud summast väiksema summaga seotud toimingute puhul või kui kirjalikku dokumenti ei ole võimalik esitada). Tuleb märkida, et ettevõtjatevaheliste vaidluste korral võib esitada mis tahes tõendeid, sealhulgas õigustoimingute puhul.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/ekspertiisiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajalt võib ütlusi võtta kahes vormis: suuliselt uurimismenetluse käigus või kirjalikult teatavatele vorminõuetele vastava avalduse kujul. Kirjalikus avalduses tuleb täpsustada eelkõige tunnistaja isik ja vajaduse korral tema sugulus või hõimlus, alluvussuhe, koostöö või huvide kattuvus ühe poolega. Avalduses märgitakse ka, et see on koostatud kasutamiseks kohtumenetluses ja selle koostaja teab, et valeütluste andmine on kriminaalkorras karistatav. Ütlusi võib võtta ka kirjaliku tunnistuse vormis. (See on kohtuniku või ametisiku koostatud dokument, mis sisaldab mitme tunnistaja ütlusi tõendatavate asjaolude kohta.)

Ekspertiisiarvamus erineb tunnistaja ütlustest, sest see on menetlustoiming, mille käigus antakse eriti pädevale isikule ülesanne esitada pooltelt saadud selgituste põhjal puhttehniline arvamus. Ekspert esitab arvamuse suuliselt või kirjalikult. Kirjalikud arvamusel koostatakse aruandena, mis sisaldab eelkõige poolte kirjalikke seisukohti. Ekspertiisiarvamus ei ole kohtunikule siduv.

2.6 Kas mõni tõendamise viis on teistest suurema tõendusjõuga?

Ametisiku (notar, kohtutäitur) poolt ametiülesannete täitmisel koostatud tõestatud dokumenti peetakse ehtsaks, kui selle ehtsust ei vaidlustata.

Eraõiguslikku lepingut (poolte endi poolt ametisiku sekkumiseta koostatud ja ainult nende allkirju kandev dokument) peetakse ehtsaks, kui ei tõendata vastupidist.

Kohtunikul on tunnistaja ütluste ja muude tõendite suhtes kaalutusõigus.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Nagu punktis 2.4 märgitud, on 1500 eurot ületava väärtusega õigustoimingu puhul nõutavad kirjalikud tõendid. Asjaolu tõendamise viisi võib seevastu valida omal äranägemisel.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kõik isikud on kohustatud kohtumenetluses tõe väljaselgitamiseks koostööd tegema.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Ütluste andmisest võivad keelduda oma ametitegevuse käigus ametialadusega kaitstud teavet saanud isikud, keda saab vastasel juhul kriminaalkorras karistada. Lisaks sellele võivad tunnistajad valikuliselt keelduda ütluste andmisest, kui nad tõendavad põhjendatud takistuste olemasolu (nt liikumisvõimetus, haigus, ametialased põhjused jne). Kohtunik hindab selle takistuse õiguspärasust.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Ilmumata jäävatele tunnistajatele ja õiguspärase põhjuseta ütluste või vande andmisest keelduvatele isikutele võib määrata kui 3000 euro suuruse tsiviiltrahvi. Samuti tuleb märkida, et valeütluste andmine on kriminaalkorras karistatav.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistajana võib üle kuulata kõiki isikuid peale nende, kes ei või olla kohtus tunnistajaks, sealhulgas tsiviilteovõimetud (alaealised ja kaitstud täisealised) või teatavates kriminaalkuritegudes süüdimõistetud (tsiviilõiguste äravõtmine). Kohtunik võib neid teabe saamiseks siiski küsitleda neilt vannet võtmata. Lisaks sellele ei või lahutus- või kooselu lõpetamise menetluses kunagi üle kuulata või tunnistajaks kutsuda abikaasade alaneid sugulasi.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohtunik kuulab tunnistajad üle ja esitab neile küsimusi. Pooled viibivad selle juures, kuid ei või tunnistajaid katkestada ega nende poole otse pöörduda, et neid mitte mõjutada. Kui kohtunik peab seda vajalikuks, esitab ta tunnistajatele poolte soovitud küsimusi.

Kohtunik võib teha menetlustoimingust audio-, visuaal- või audiovisuaalsalvestise, kui asjaolud seda nõuavad (nt geograafilise vahemaa tõttu).

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohtunik ei võta arvesse tõendeid, mis on saadud pettusega (varjatud kaamera, telefonivestluse salvestamine kõneleja teadmata jne) või rikkudes eraelu puutumatust.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Poolte antud seletusi ei võeta tõendina arvesse.

Seotud lingid

[Legifrance'i veebisait](#)

Viimati uuendatud: 14/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Horvaatia

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamist ning tõendite esitamist, valimist, kogumist, uurimist ja hindamist tsiviilkohtumenetluses reguleerivad normid on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seaduse (*Zakon o parničnom postupku*; edaspidi „ZPP“) artiklites 219–276 (*Narodne novine* (edaspidi „NN“; Horvaatia Vabariigi ametlik väljaanne) nr 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 ja 89/14).

Üldjuhul peab pool esitama asjaolud ja tõendid, millel tema nõue põhineb või millega ta vaidlustab vastaspoole väited ja tõendid. See tähendab, et Horvaatia (tsiviilkohtu) menetlusõiguses on asjaolude tuvastamisel ja tõendite esitamisel ülekaalus õigus olla ära kuulatud.

Seetõttu peab pool tõendama endale soodsate ning oma nõuete (ja vastuväidete) aluseks olevate asjaolude esinemist käsitlevate väidete õigsust, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Üldiselt on kohtul õigus tuvastada ainult poolte väidetud asjaolusid ja koguda ainult poolte esitatud tõendeid. Erandina on kohtul õigus (ja kohustus) tuvastada poolte poolt väitmata asjaolusid ja koguda poolte poolt esitamata tõendeid, kui ta kahtlustab, et pooled kavatsevad esitada nõudeid, mida neil ei ole lubatud esitada.

Kui kohus ei saa asjaolu esitatud tõendite põhjal (ZPP artikkel 8) kindlalt tuvastada, otsustab ta asjaolu esinemise üle tõendamiskohustust reguleerivate normide kohaselt.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendid hõlmavad kõiki otsuse tegemisel olulisi asjaolusid.

Asjaolusid, mille pool on menetluse käigus kohtus omaks võtnud, ei ole vaja tõendada, kuid kohus võib määrata, et ka nende asjaolude kohta tuleb esitada tõendeid, kui ta leiab, et neid omaks võttes soovib pool esitada nõuet, mida tal ei ole õigus esitada (ZPP artikli 3 kolmas lõik).

Tõendamiskohustus puudub ka õigusnormide korral, sest lähtutakse eeldusest, et kohus tunneb seadust (*iura novit curia*).

Üldtuntud asjaolusid ei ole vaja tõendada. Lubatud on siiski tõendada, et teatav asjaolu ei ole üldtuntud.

Asjaolusid, mille esinemist eeldab seadus, ei tule tõendada, kuid võib tõendada, et neid ei esine, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Ümberlükatavaid eeldusi (*praesumptiones iuris*) käsitlevad normid hõlbustavad seega tõendamist, sest õiguslikult asjakohasele asjaolule tuginev pool ei pea sellise asjaolu esinemist otseselt tõendama. Piisab ümberlükatava eeldusega hõlmatud üldisele õigusnormile tuginemisest. Pool, kes väidab, et ümberlükatava eeldusega hõlmatud üldist normi ei saa konkreetsel juhul kohaldada, peab seda tõendama.

On siiski juhtumeid, mil seaduses eeldatavate asjaolude mitteesinemise tõendamine (*praesumptiones iuris et de iure*) ei ole seaduse kohaselt lubatud ja kohus peab järeldama, et kõnealune õiguslikult asjakohane asjaolu esineb.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtu ülesanne on veenduda nende asjaolude esinemises või mitteesinemises, millest sõltub seaduse kohaldamine. ZPP ei sisalda sõnaselgeid sätteid tõenäosuse kohta, kuid tõenäosus peaks olema seda suurem, mida olulisemad on võetavad meetmed, võttes arvesse menetlusetappi, milles konkreetse menetlusküsimuse üle arutatakse ja otsustatakse, ning menetluslike tagajärgi, kui teatavad asjaolud loetakse esinevaks või mitteesinevaks.

Vastavalt tõendite vaba hindamise üldnormile otsustab kohus oma veendumuse kohaselt, millised asjaolud on tõendatud, hinnates kohusetundlikult ja hoolikalt kõiki tõendeid eraldi ja koos ning võttes arvesse kogu menetluse tulemusi.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Nagu juba märgitud, on Horvaatia (tsiviilkohtu)menetlus ülekaalukalt pooltevaheline, mis tähendab, et pooled võivad koguda asjaolusid ja tõendeid omal algatusel ning kohus võib poolte poolt väitmata asjaolusid tuvastada ja tõendeid koguda ainult juhul, kui ta kahtlustab, et pooled kavatsevad esitada nõudeid, mida neil ei ole õigust esitada (ZPP artikli 3 kolmas lõik).

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus otsustab, millised esitatud tõendid kogutakse määravate asjaolude tuvastamiseks.

Kui kohus on võtnud vastu poole taotluse tõendite kogumiseks, alustab ta tavaliselt nende tõendite kogumist.

Vaidlustes, mida menetleb koda (*vijeće*), kogutakse tõendeid koja põhiistungil. Ometi võib koda mõjuvatel põhjustel otsustada, et teatavad tõendid kogutakse koja esimehe või taotluse saanud kohtu kohtuniku (taotluse saanud kohtuniku) ees. Sel juhul loetakse protokollitud tõendid ette põhiistungil.

Ainukohtunik või koja esimees viib läbi põhistungi, küsitseb pooli ja kogub tõendeid, kuid istungi läbiviimise otsus ei ole kohtule siduv, mis tähendab ka, et talle ei ole siduv otsus poolte esitatud tõendite vastuvõtmise või tagasilükkamise kohta.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

ZPP sätete kohaselt lükkab kohus tagasi esitatud tõendid, mida ta ei pea asjakohaseks, ja põhjendab otsuses tagasilükkamist.

ZPP ei sisalda konkreetseid sätteid võimaluse kohta lükata tagasi vastuvõetamatud tõendid või tõendid, mida ei saa kulutõhusalt koguda. Munitsipaalkohtu (*općinski sud*) menetletavates vaidlustes, mille puhul hagihind ei ületa 10 000 kuna, ja kaubanduskohtu (*trgovački sud*) menetletavates vaidlustes, mille

hagihind ei ületa 50 000 kuna, võib kohus juhul, kui ta leiab, et vaidluse lahendamiseks oluliste asjaolude tuvastamine oleks ebaproportsionaalselt raske ja kulukas, selliste asjaolude esinemist vabalt hinnata, võttes arvesse poolte esitatud dokumente ja nende antud seletusi, kui kohus kogus tõendeid poolte ärakuulamisega.

ZPPs on sätestatud ka tähtaeg, mille jooksul pooled peavad esitama kõik asjaolud ja pakkuma välja tõendid. Tavalise tsiviilkohtumenetluse käigus peab kumbki pool hagiavalduses või hagi vastuses hiljemalt eelistungil välja tooma kõik oma nõuet toetavad asjaolud, esitama väidetud asjaolude tuvastamiseks vajalikud tõendid ning avaldama arvamust vastaspoolte väidetud asjaolude ja esitatud tõendite kohta. Põhiistungil võivad pooled esitada uusi asjaolusid ja tõendeid ainult juhul, kui nende esitamata jätmise enne eelmise istungi lõppu ei olnud nende süü.

Kohus ei võta arvesse uusi asjaolusid ja tõendeid, mida pooled esitavad enda süü tõttu põhiistungil.

Lisateavet tõendite ja tõendite kogumise kohta väiksemate nõuete menetluses saab teabelehelst „[Väiksemad kohtuvaidlused – Horvaatia](#)“.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

ZPPs on sätestatud järgmised tõendamisviisid: vaatlus, dokumentaalsed tõendid, tunnistajate ja ekspertide ütlused ning poolte seletused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistaja on füüsiline isik, kes suudab anda tõendatavate asjaolude kohta teavet. Tunnistajad kuulatakse üle eraldi ja teiste, hiljem üle kuulatavate tunnistajate juuresolekuta, ning nad on kohustatud vastama suuliselt.

Tunnistajat teavitatakse kõigepealt, et ta on kohustatud rääkima tõtt ega tohi midagi rääkimata jätta. Seejärel hoitatakse teda valeütluste andmise tagajärgede eest. Lisaks sellele küsitakse tunnistajalt alati, kuidas talle on teatavaks saanud asjaolud, mille kohta ta ütlusi annab.

Eksperdil peavad olema samad omadused nagu tunnistajal, st ta peab suutma tähele panna, meelde jätta ja edasi anda, ning lisaks peavad tal olema ka eriteadmised.

Teatavad kohtukutse saanud eksperdid peavad kohtusse ilmuma ning esitama oma järeldused ja arvamuse.

Ekspertide ülesanne on seega teha järeldusi ja esitada aramus. Kohus määrab, kas eksperdid esitavad oma järeldused ja arvamuse ainult suuliselt kohtuistungil või ka kirjalikult enne kohtuistungit. Kohus määrab kirjalike järelduste ja arvamuse esitamise tähtaja, mis ei tohi ületada 60 päeva.

Ekspert peab oma arvamust alati selgitama.

Kohus toimetab kirjalikud järeldused ja arvamuse pooltele kätte hiljemalt 15 päeva enne kohtuistungit, mille käigus nad ära kuulatakse.

ZPPs ei eristata tunnistajate ja ekspertide ülekuulamise menetlusi ning seetõttu ei sisalda see eraldi menetlussätteid.

Kirjalike tõendite puhul peavad pooled ise esitama oma väiteid tõendava dokumendi.

Riigiasutuse poolt tema pädevuse raames ja ettenähtud vormis väljastatud dokument ning juriidilise või füüsilise isiku poolt talle seadusega või seadusel põhineva määrusega antud avaliku pädevuse teostamisel ettenähtud vormis väljastatud dokument (avalik dokument) loetakse selles kinnitatud või sellega reguleeritud asjaolude õigsuse tõendiks.

Muudel dokumentidel on sama tõendusjõud, kui nende tõendusjõud on erinormide kohaselt samaväärne avalike dokumentide tõendusjõuga.

Lubatud on tõendada, et avalikes dokumentides mainitud asjaolud ei vasta tõele või et dokument ei ole koostatud nõuetekohaselt.

Kui kohus kahtleb dokumendi ehtsuses, võib ta küsida selle dokumendi väidetavalt välja andnud asutuse arvamust.

Kui rahvusvahelises lepingus ei ole sätestatud teisiti, on välisriigi nõuetekohaselt tõestatud avalikel dokumentidel vastastikkuse tingimusel sama tõendusjõud nagu omamaistel dokumentidel.

ZPPs on sätestatud ka kohustus esitada dokumente, olenevalt sellest, kas dokument on kohtusse kutsutava poole, vastaspoolte, avaliku sektori asutuse, avalikku pädevust teostava organisatsiooni või kolmanda isiku (füüsiline või juriidiline isik) valduses.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Horvaatia (tsiviilkohtu)menetluses kohaldatava tõendite vaba hindamise üldnormi kohaselt otsustab kohus oma veendumuse kohaselt, millised asjaolud on tõendatud, hinnates kohusetundlikult ja hoolikalt kõiki tõendeid eraldi ja koos ning võttes arvesse kogu menetluse tulemusi.

Seega puudub norm, mille kohaselt oleksid teatavad tõendid teistest kaalukamad või olulisemad, kuigi praktikas peetakse dokumente usaldusväärsemateks (kuid mitte olulisemateks) kui muid tõendeid (tunnistajate ütlused, poolte seletused).

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Ei, ZPPs ei ole sätestatud, et teatavate asjaolude tuvastamiseks oleksid kohustuslikud teatavad tõendamiseviisid. Pooltevahelisuse põhimõtte kohaselt on pooltel õigus esitada tõendeid ja kohus hindab, milliseid esitatud tõendeid ta kogub asjakohaste asjaolude tuvastamiseks.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kõik kohtusse tunnistajaks kutsutud isikud on kohustatud kohtusse ilmuma ja ütlusi andma, kui ZPPs ei ole sätestatud teisiti. Seega on tunnistajaks olemine, st kohtusse ilmumine, ütluste andmine ja tõe rääkimine, kõigi üldine kohustus. Tunnistajad, kes ei suuda kõrge vanuse, haiguse või raske füüsilise puude tõttu kohtusse ilmuda, kuulatakse üle nende kodus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Isikut, kes rikuks ütlusi andes ameti- või sõjasaladusega seotud konfidentsiaalsuskohustust, ei või tunnistajana üle kuulata, kuni pädev asutus vabastab ta sellest kohustusest.

Tunnistaja võib keelduda ütluste andmisest:

- asjaolude kohta, mille pool on usaldanud talle kui oma volitatud esindajale;
- asjaolude kohta, mille pool või muu isik on usaldanud tunnistajale pihisaladusena;
- asjaolude kohta, mis on tunnistajale teatavaks saanud tema advokaadi-, arsti- või muu kutse- või ametitegevuse käigus, kui selle kutse- või ametitegevuse käigus saadud teabe suhtes kehtib konfidentsiaalsuskohustus.

Ainukohtunik või koja esimees teavitab neid isikuid võimalusest keelduda ütluste andmisest.

Tunnistaja võib keelduda üksikutele küsimustele vastamisest, kui selleks on mõjuvaid põhjuseid, eelkõige kui nendele vastamine põhjustaks talle endale või tema mis tahes astme otsejoones sugulasele või kuni kolmanda astme külgjoones sugulasele, abikaasale või kuni teise astme hõimlasele – isegi kui abielu on lõppenud – või eestkostjale või eestkostetavale, lapsendajale või lapsendatule suurt häbi, olulist varalist kahju või süüdistuse esitamist.

Ainukohtunik või koja esimees teavitab tunnistajat, et ta võib keelduda esitatud küsimustele vastamast.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Jah, võib. Kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja jääb selgituseta ilmumata või lahkub ülekuulamiseks ettenähtud kohast loa või mõjuva põhjusega, võib kohus kohaldada tema suhtes sundtoomist tema enda kulul ja määrata ka rahaträhi vahemikus 500–10 000 kuna.

Kui tunnistaja ilmub kohale, kuid keeldub ütlusi andmast või teatavatele küsimustele vastamast, kuigi teda on teavitatud selle tagajärgedest, ja kohus peab vastamisest keeldumist põhjendamatuks, võib ta määrata rahaträhi vahemikus 500–10 000 kuna. Kui tunnistaja keeldub jätkuvalt ütlusi andmast, võib kohus kohaldada aresti. Tunnistaja suhtes kohaldatakse aresti seni, kuni ta nõustub ütlusi andma või kuni tema ütlused muutuvad tarbetuks, kuid mitte kauem kui üks kuu.

Kui tunnistaja oma puudumist hiljem selgitab, tühistab kohus trahviotsuse ja võib tunnistaja kulude tasumisest osaliselt või täielikult vabastada. Kohus võib trahviotsuse tühistada ka juhul, kui tunnistaja nõustub hiljem ütlusi andma.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Punktis 9 on esitatud teave ameti- või sõjasaladustega seotud erandi kohta üldisest ütluste andmise kohustusest, st eritegevusi tegevate isikute õiguse kohta ütluste andmisest keelduda ja õigusest keelduda vastamast konkreetsetele küsimustele.

Üldjuhul võib tunnistajana üle kuulata ainult isikuid, kes suudavad anda tõendatavate asjaolude kohta teavet, ja kohus otsustab isiku suutlikkuse üle ütlusi anda juhtumipõhiselt.

Isik ei saa olla tunnistaja, kui ta on poolena või poole õigusesindajana menetlusega otseselt seotud. Poole volitatud esindajat võib seevastu tunnistajana üle kuulata.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Iga tunnistaja tuleb üle kuulata eraldi ja hiljem üle kuulatavate tunnistajate juuresolekuta. Tunnistaja on kohustatud vastama suuliselt.

Tunnistajat teavitatakse kõigepealt, et ta on kohustatud rääkima tõtt ega tohi midagi rääkimata jätta. Pärast seda hoiatatakse teda valeütluste andmise tagajärgede eest.

Seejärel palutakse tunnistajal öelda oma ees- ja perekonnanimi, isikukood, isanimi, elukutse, aadress, sünnikoht, vanus ja suhe poolega.

Pärast neid üldisi küsimusi palutakse tunnistajal rääkida kõik, mida ta teab asjaoludest, mille kohta ta ütlusi annab, ning hiljem võidakse talle kinnitamise, täiendamise või selgitamise huvides küsimusi esitada. Suunavaid küsimusi ei ole lubatud küsida.

Tunnistajalt küsitakse alati, kuidas talle on teatavaks saanud asjaolud, mille kohta ta ütlusi annab.

Tunnistajaid, kelle ütlused on oluliste asjaolude puhul üksteisega vastuolus, võib vastastada. Neid küsitatakse ühekaupa seoses iga vastuolulise asjaoluga ja nende vastused protokollitakse.

Horvaatia Vabariigis puuduvad eraldi sätted ütluste võtmise kohta videokonverentsi vahendusel. Sellise ülekuulamismeetodi aluseks võivad siiski olla ZPP artiklid 126a–126c, mille kohaselt on lubatud kohtuistungite helisalvestamine. Salvestamisotsuse teeb kohus omal algatusel või poole taotlusel.

Helisalvestise säilitamise ja edastamise meetodit, tehnilisi tingimusi ja salvestamisviisi reguleerib kohtu kokukord.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

ZPP ei sisalda eraldi sätteid ebaseaduslikult saadud tõendite kohta. Õiguslik alus sisaldub siiski Horvaatia Vabariigi põhiseaduse (*Ustav Republike Hrvatske*) (NN nr 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) artiklis 29, milles on sätestatud, et ebaseaduslikult saadud tõendeid ei tohi kohtumenetluses kasutada.

ZPPs on üksnes sätestatud, et kohus ei tohi võtta arvesse poolte taotlusi, mis on vastuolus kohustuslike eeskirjade ja üldiste kõlblusnormidega.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Pooli ei saa tunnistajana üle kuulata, kuid ZPPs on siiski sätestatud poolte ärakuulamine kui üks tõendamisviis muude tõendite puudumisel või kui kohus peab seda muudest esitatud tõenditest hoolimata oluliste asjaolude tuvastamiseks vajalikuks.

ZPP sätteid tunnistajatelt ütluste võtmise kohta kohaldatakse poolte ärakuulamise suhtes, kui ei ole sätestatud teisiti.

Viimati uuendatud: 19/12/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Tõendite kogumine - Itaalia

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamiskohustus on reguleeritud tsiviilseadustiku artikliga 2697, milles on sätestatud, et isikud, kes soovivad kohtus oma õigust jõustada, peavad esitama tõendid nende hagi toetavate asjaolude kohta. Isik, kes vaidlustab nende asjaolude kehtivuse või kes väidab, et õigust on muudetud või see õigus on ära kasutatud, peab esitama tõendid selliseid vastuväiteid toetavate asjaolude kohta.

Nende põhimõtete kohaselt peab hageja seega tõendama asjaolusid, millele tema hagi tugineb, s.t asjaolusid, millel on taotletavad õiguslikud tagajärjed.

Samas peab kostja esitama tõendid asjaolude kohta, mis välistavad vastutuse või millest tuleneb, et õigus on ära kasutatud või seda õigust on muudetud nii, et hageja nõude võiks tagasi lükata.

Kui hageja ei suuda oma hagi põhjendada, jäetakse hagi rahuldamata olenemata sellest, kas kostja esitab enda kaitseks argumente ja toetavaid tõendeid või mitte.

Tsiviilseadustiku artikli 2698 kohaselt on õigustühine mis tahes kokkulepe, mille eesmärk on muuta või üle kanda tõendamiskohustust seoses võõrandamatu õigusega või mille tõttu muutub ükskõik kumma poole jaoks tema õiguste kasutamine ülemäära keeruliseks.

Ebapiisavad tõendid kahjustavad selle poole – hageja või kostja – argumente, kes peab asjaolusid kinnitama või ümber lükkama, sest ebapiisavaid tõendeid peetakse võrdväärseks tõendite puudumisega.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendamiskohustust ei kohaldata järgmistel juhtudel:

presumptioonide korral, s.t seaduses endas on sätestatud teatavate asjaolude tõenduslik väärtus või seaduses on lubatud kohtul teha teadaolevate asjaolude põhjal järeldusi teadmatute asjaolude kohta (tsiviilseadustiku artikkel 2727).

Presumptioonid on jaotatud järgmistesse rühmadesse:

õiguslikud presumptioonid, mis on kehtestatud seadusega ja võivad olla ümberlükatavad (*iuris tantum*), s.t need on võimalik kummutada, kui esitatakse vastupidist tõendavad tõendid, või ümberlükkamatud (*iuris et de iure*), s.t neid ei saa kummutada kohtule vastupidist tõendavate tõendite esitamisega;

lihtsad presumptioonid, mida kohus peab oma kaalutusõigusest lähtuvalt hindama, nõustudes ainult tõsiseltvõetavate, täpsete ja järjepidevate presumptioonidega; lihtsad presumptioonid ei ole vastuvõetavad selliste asjaolude korral, millega seoses ei ole seaduses lubatud kasutada tunnistajate antavaid tõendeid (tsiviilseadustiku artikkel 2729);

hästi teadaolevad asjaolud (*fatti notori*), s.t asjaolud, mis on kohtuotsuse tegemise ajal ja kohas üldiselt teada, nii et neis ei ole kahtlust (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 115);

asjaolud, mida ei ole vaidlustatud või millega on nõustunud, s.t asjaolud, mille on esitanud mõlemad pooled, või asjaolud, millega see pool, kellel võib olla huvi neid vaidlustada, on – kas või vaikimisi – nõustunud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 115 lõige 1).

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtu otsus rahuldada hagi või mis tahes vastuväited peab põhinema täielikult asjaoludel, mis on täiel määral – kas siis otseselt või presumptsioonist lähtuvalt – tõendamist leidnud.

Kohtuotsus ei tohi tugineda tõendamata asjaoludele isegi juhul, kui need asjaolud on võimalikud või väga tõenäolised (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 115 lõige 1).

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Itaalia õigussüsteemi kohaselt lähtutakse tõendite kogumisel põhimõttest, et menetluse ulatuse määravad kindlaks pooled (*principio dispositivo*). See põhimõte on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 115 lõikes 1, mille kohaselt peab kohtuotsus alati põhinema poolte esitatud tõenditel, välja arvatud seaduses sätestatud juhtudel.

Kuid tsiviilkohtumenetluse seadustiku allpool nimetatud artiklites on sätestatud teatavad erandid sellest reeglist:

artikkel 117 – lubatud on poolte mitteametlik küsitlemine;

artikkel 118 – lubatud on nõuda isikute ja esemete inspekteerimist;

artiklid 61 ja 191 – kohtul on lubatud küsida eksperdiarvamusi;

artikkel 257 – kohtul on lubatud kutsuda ütlusi andma tunnistaja, keda on nimetanud teine tunnistaja;

artikkel 281 *ter* – ühest kohtunikust koosneval madalama astme kohtul (*tribunale*) on lubatud anda korraldus tunnistajatelt ütluste võtmiseks, kui poolte esitatud tõendites nimetatakse isikuid, kes tunduvad olevat asjaoludega kursis.

Töövaidluste korral on põhimõte, mille kohaselt määravad menetluse ulatuse kindlaks pooled, asendatud uurivat laadi elemente hõlmava süsteemiga, ning seda eelkõige järgmistele sätete kohaselt:

artikkel 420 – sellega nähakse ette poolte vaba küsitlemine juhtumi kohtuliku arutamise käigus;

artikkel 421 – sellega nähakse ette, et kohus võib mis tahes ajal ja omal algatusel anda korralduse mis tahes tõendite vastuvõtmiseks, minnes isegi kaugemale tsiviilseadustikus sätestatud piiridest.

Lahutusmenetluste korral võib kohus ette näha tõendite kogumise omal algatusel, kuid seda ainult seoses sissetuleku ja elatustaseme uurimisega.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kui üks pooltest taotleb tõendite kogumist, võib vastaspool taotleda ümberlukkavate tõendite kogumist. Kohus rahuldab mõlemad taotlused, kui tal on alust arvata, et esitatavad asjaolud on kohtuotsuse tegemiseks asjakohased.

Kui kohus tunnistab tõendid vastuvõetavateks, asub ta nendega tutvuma.

Pärast tõendite kogumist hakatakse asja lahendama.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus lükkab tõendite kogumise taotluse tagasi, kui tõenditel puuduks väärtus või kui nad oleksid seaduse kohaselt vastuvõetamatud (näiteks kui väidet, et kinnisvara müüdi ära, tõendavad vaid tunnistaja ütlused) või kui taotluses osutatud asjaolud ei omaks kohtuotsuse tegemise seisukohast tähtsust (näiteks ütlus asjaolu kohta, mis ei ole seotud vaidlusaluse küsimusega).

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Itaalia õiguses tehakse vahet dokumentaalsetel ja mittedokumentaalsetel tõenditel.

Dokumentaalsed tõendid hõlmavad järgmist:

avalikud dokumendid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 2699 jj);

eradokumendid (artikkel 2702 jj);

telegrammid (artikkel 2705 jj);

majapidamisdokumendid ja -andmed (artikkel 2707);

äriühingute raamatupidamisdokumendid (artikkel 2709);

mehaaniliselt valmistatud koopiad (artikkel 2712);

dokumentide ja lepingute ära kirjad (artikkel 2714 jj).

Mittedokumentaalsed tõendid hõlmavad järgmist:

tunnistajate ütlused (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 2721 jj);

ülestunnistused (artikkel 2730 jj);

vande all antud ütlused (artikkel 2736 jj);

vaatlused (artikkel 258 jj).

On olemas ka eksperdiaruanded, millest kohus saab tehnilisi teadmisi, mis tal endal puuduvad.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Kohus aktsepteerib tunnistaja ütlusi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 245). Kohtumääruse alusel peab tunnistaja ilmuma kohtusse ütlusi andma. Kui ta kohtusse ei ilmu, võidakse tema suhtes kohaldada sunnimeetmeid ja rahatrahvi.

Kohus määrab kindlaks tõendite kogumise koha, aja ja viisi. Asjaomase poole taotluse korral edastab tunnistajale kohtukutse kohtutäitur. Tunnistaja loeb valjusti ette kohustuse rääkida vaid tõtt ning seejärel küsitleb teda kohtunik. Pooled ei tohi tunnistajaid otse küsitleda.

Hiljuti jõustunud sätte kohaselt on kohtul poolte nõusolekul õigus koguda tõendeid kirjalikult (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 257 bis).

Ekspertid määrab kohus, kes annab neile küsimused, millele nad vastama peavad. Samuti peavad nad ilmuma kohtuistungile ja andma vande rääkida vaid tõtt. Üldjuhul koostavad eksperdid kirjaliku aruande, kuid kohus võib samuti paluda neil ilmuda kohtuistungile, kus neid küsitletakse suuliselt (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 195).

Kirjalikud tõendid moodustavad menetluse osa, kui need on lisatud poole toimikusse nende ilmumise ajal või hiljem, võttes arvesse seaduses sätestatud ajapiiranguid.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Itaalia õigussüsteemis on suurim kaal avalikel dokumentidel ja ümberlukkamatutel presumptsioonidel.

Avalikud dokumendid (tsiviilseadustiku artikkel 2699 jj) on dokumendid, mille koostab ettenähtud vorminõudeid silmas pidades notar (*notaio*) või muu riigiametnik, kellele on antud volitus kinnitada nende dokumentide avalikku laadi kohas, kus dokument koostati. Avalikud dokumendid on täisväärtuslikud

tõendid, välja arvatud juhul, kui on tõendatud, et need on võltsitud. Kui see võimalus välja jätta, on avalike dokumentide näol tegemist absoluutsete ja tingimusteta tõenditega.

Ümberlõkkamatud presumptsioonid (tsiviilseadustiku artikkel 2727) on veelgi tõhusamad, sest nendega seoses ei võeta vastu mingeid ümberlõkkavaid tõendeid.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisiisid?

Seaduses on sätestatud, et teatavaid asjaolusid on võimalik tõendada ainult teatavat liiki tõendite abil – mõnel juhul on vajalikud avalikud dokumendid ja teistel juhtudel on vajalikud kirjalikud dokumendid, mis võivad olla avalikud või eradokumendid.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Tunnistajad on kohustatud ütlusi andma, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti. On olemas sätted, mis hõlmavad järgmisi juhtusid: võimetus tunnistada; keelud, mille kohaselt teatavad isikud ei tohi anda ütlusi; ning võimalus hoiduda ütluste andmisest. Tunnistaja kohustus anda ütlusi tuleneb kaudselt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikliga 255 kohtule antud volitustest, s.t kui tunnistaja ei ilmu kohtusse, on kohtul õigus anda korraldus tunnistaja kohtusse toomiseks ja määrata talle rahaträhv.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud juhtudel, millele osutatakse tsiviilkohtumenetluse seadustikus: need hõlmavad füüsilisi isikuid, kes võivad keelduda ütlusi andmast, sest nad on kohustatud hoidma ametisaladust, ametlikku saladust või riigisaladust.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 256 kohaselt annab kohus prokurörile kohtuistungis protokolli koopia edastamisega teada tunnistajast, kes ilmub kohtusse, kuid keeldub ütlusi andmast ilma nõuetekohase põhjendusest, või kelle puhul on alust arvata, et ta annab valeütlusi või jätab mõningad tõendid avaldamata.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Ütlusi ei saa anda füüsilised isikud, kellel on juhtumi asjaoludega seotud isiklikud huvid, sest nende selline huvi tähendab, et neil võib olla õigus astuda menetlusse menetlusosalisena (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 246).

Alla 14-aastased lapsed võivad ütlusi anda ainult juhul, kui nende ütlused on vajalikud eriliste asjaolude tõttu (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 248).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohtunik küsitleb tunnistajat, esitades talle otsesed küsimusi menetluse seisukohast asjakohaseks tunnistatud asjaolude kohta ning samade asjaolude kohta mis tahes selliseid küsimusi, mille küsimist on taotlenud poolte advokaadid tunnistaja küsitlemise ajal.

Videokonverentsi kasutamine ei ole küll tsiviilkohtumenetluse seadustikus sõnaselgelt sätestatud, kuid see ei ole ka välistatud. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 202 on sätestatud, et kui kohus käsib koguda tõendeid, määrab ta kindlaks tõendite kogumise aja, koha ja viisi ning see võimaldab kohtul ette näha tunnistajalt ütluste võtmise videokonverentsi teel.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 261 on sätestatud ka see, et kohus võib anda korralduse videosalvestise tegemiseks, milleks tuleb kasutada mehhaanilisi vahendeid, seadmeid või menetlusi.

Videokonverentsi kasutamise võimalus on sõnaselgelt ette nähtud kriminaalmenetluse seadustikus (näiteks artiklis 205 *ter*).

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohus ei võta arvesse mis tahes tõendeid, mida ei esitatud ega võetud vastu ametlikult.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Teie enda antud ütlusi ei võeta arvesse teie kasuks esitatud tõenditena, kuid neid ütlusi võidakse arvesse võtta tõenditena teie vastu, kui tegemist on ametliku küsitlemise käigus antud ülestunnistusega.

Viimati uuendatud: 22/01/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkevõrsioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusliku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Küpros

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Üldiselt lasub tõendamiskohustus tsiviilkohtumenetluste puhul sellel poolel, kes soovib saada hüvitist, s.t vastavalt olukorrale kas hagejal või nõude esitajal. Erandkorras võidakse tõendamiskohustus panna kostjale. Tüüpiline näide on olukord, kus esitatakse hagi hooletuse küsimuses ja kui tõendatakse, et hageja ei tea või tal ei ole vahendeid teada saamiseks, kuidas õnnetus juhtus, kahju tekitas ese, mis oli kostja ainukontrolli all ja kahju on seotud pigem asjaoluga, et kostja ei suuda kanda selle eseme eest mõistlikku hoolt, kui asjaoluga, et kostja kannab hoolt selle eseme eest. Sel juhul kohaldatakse põhimõtet *res ipsa loquitur* (asi kõneleb enda eest), mille puhul pannakse tõendamiskohustus kostjale.

Üldjuhul peab hageja või nõude esitaja tõendama tunnistajate antavate asjaomaste tõenditega kõiki asjaolusid, mis on tema hagi/nõude toetamiseks /põhjendamiseks vajalikud.

Kohus hindab tõendeid ja teeb otsuse vastavalt asja asjaolude põhjal tehtud järeldustele. Kui olusid arvestades ei suuda kohus teha järeldusi asja selliste teatavate asjaolude kohta, mis on nõude kindlaksmääramiseks olulised, tuleks sellel asjaolul põhinev menetlusosalise nõue rahuldamata jätta.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

On olemas teatavad asjaolud, mida ei ole vaja tõenditega tõendada. Nende hulka kuuluvad teatavad asjaolud, milles ei ole kahtlust ja mis on selged.

Tegemist on asjaoludega, millega seoses võib eeldada, et kohtul on sellealased teadmised. Näiteks võivad need hõlmata asjaolusid, mis on seotud mõõtühikute, rahaküsimuste, aastakalendri ja riikide ajavahedega. Teiseks näiteks on asjaolud, mis on üldteada ja mille puhul eeldatakse, et need põhinevad inimkogemusel: näiteks liiklusõnnetuste arvu kasv, probleemid, millega seisab silmitsi lesk seoses alaealise lapsega jne. Samamoodi on laialdaselt teada ajaloolised, teaduslikud ja geograafilised faktid ning neid ei pea tõendeid esitades tõendama.

Peale selle on teatavate juhtumite puhul olemas ka eeldused. Eeldus tähendab järeldust, milleni võib jõuda või peab jõudma selle alusel, et teatavad asjaolud on tõendatud. Need eeldused võivad olla ümberlõkkatavad või ümberlõkkamatud.

Ümberlukkamatud on need eeldused, mis põhinevad õigusaktidel ja mida ei saa ümber lükata vastupidist väitvate tõenditega. Ümberlukkamatuid eeldusi esineb harva. Näide on esitatud karistusseadustiku artiklis 14, mille kohaselt eeldatakse, et alla 14aastast last ei saa võtta kriminaalvastutusele tema mis tahes tegevuse või tegevusetuse pärast. Ümberlukkatavoid eelduseid esineb palju sagedamini. Need eeldused on võimalik vastupidist tõendavate tõenditega ümber lükata. Näiteks eeldatakse, et seaduslikust abielust sündinud laps on selle abielus oleva mehe laps, välja arvatud juhul, kui tõendatakse vastupidist.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tsiviilasjades kehtiv tõendamisstandard on tõenäosuste tasakaal. See tähendab, et kohus on seisukohal, et asjaolu on tõendamist leidnud, kui on tõendatud, et asjaolu esinemise tõenäosus on suurem kui selle mitteesinemise tõenäosus.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tsiviilkohtumenetluste puhul otsustavad menetlusosalised, milliseid tunnistajate antavaid tõendeid kohtule esitada. Iga pool kutsub ütlusi andma need tunnistajad, keda peetakse asja seisukohast kasulikuks. Kohtul puudub õigus kutsuda tunnistajaid omal algatusel ilma menetlusosaliste nõusolekuta.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Menetlus on lihtne. Pool, kes soovib kutsuda tunnistaja ütlusi andma, palub kohtul väljastada kohtukutse. Seejärel väljastab kohus kohtukutse, mis toimetatakse kätte tunnistajale. Isikul, kellele on kätte toimetatud kohtukutse, on seadusest tulenev kohustus ilmuda kohtusse kohtukutses märgitud kuupäeval ja kellaajal.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Menetlusosalise taotluse alusel väljastatakse kohtukutse enamikul juhtudel. Kohtukutse väljastamist taotlenud menetlusosalise avaldus võidakse rahuldamata jätta harvadel ja erandjuhtudel, kui tõendatakse, et avaldus on esitatud kergemeelselt ja kujutab endast kohtumenetluse kuritarvitamist.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Tõendamiseviise on kaks: suulised ütlused, mida tunnistajad annavad kohtus, ning kohtule dokumente esitades antavad kirjalikud või dokumentaalsed tõendid.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Puuduvad eeskirjad, millega reguleeritakse ekspertidel tõendite saamist. Tõendeid esitav pool peab otsustama, kas ekspert esitab oma tunnistuse isiklikult või esitatakse tõendid kirjalikult.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Puuduvad üldised eeskirjad, mille kohaselt teatavat liiki tõendid oleksid paremad, usaldusväärsemad või veenvamad võrreldes teiste liiki tõenditega. Kohus hindab kõiki kohtumenetluse käigus esitatud tõendeid konkreetsete asjast tulenevate asjaolude põhjal.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Ei, sellekohased eeskirjad puuduvad.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kui isikule toimetatakse kohtukutse, millega teda kutsutakse kohtusse ütlusi andma, on ta seadusest tulenevalt kohustatud seda tegema. Kohtusse mitteilmumine või ütluste andmisest keeldumine kujutab endast kohtule vastuhakkamist ja see on karistatav.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tunnistajad ei tohi ütluste andmisest keelduda, kuid erandjuhul võivad tunnistajad keelduda vastamast teatavatele küsimustele või mitte edastada teatavaid dokumente, kui see on vajalik saladuse, näiteks ametisaladuse hoidmiseks.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Vt vastus eespool alapunktile a.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Kõik isikud on pädevad andma ütlusi mis tahes tsiviilkohtumenetluse raames, välja arvatud juhul, kui kohus otsustab, et nooruse, vaimupuude või muu samalaadse põhjuse tõttu ei ole isik võimeline mõistma oma kohustust rääkida vaid tõtt või aru saama talle esitatud küsimustest või andma mõistlikke vastuseid neile küsimustele (tõendeid käsitleva seaduse artikkel 13).

2.12 Milline on kohtuniku ja poole roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistajat küsitleb see pool, kes ta ütlusi andma kutsus. Pärast põhiküsitlemist on teisel poolel võimalik tunnistajat riskküsitleda. Lõpuks võib ka kohus talle küsimusi esitada, kui seda peetakse vajalikuks teatavate teemade täpsustamiseks.

Tunnistaja võib anda ütlusi videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil, kui tema füüsiline viibimine kohtus ei ole võimalik, tingimusel et kohus suudab pakkuda selliseid tehnilisi võimalusi. Mis tahes kohaldatavad eritingimused sõltuvad asjaomase asjaga seotud konkreetsetest asjaoludest.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikult teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Ühtegi tõendit, mis on saadud ebaseaduslikult ja põhiseadusega tagatud õigusi rikkudes, ei saa kohtumenetluses kasutada ning kohus ei tohi neile tõenditele tugineda. Tüüpiline näide selle kohta on isiklike vestluste seadusevastane salvestamine.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Menetlusosalise tehtud avaldusi ei võeta tõendina arvesse. Asjaolu, et sellise avalduse teeb isik, kes on otseselt huvitatud asja menetlemise tulemustest, on üks paljudest asjaoludest, mida kohus peab arvesse võtma kõigi tõendite hindamisel.

Viimati uuendatud: 13/05/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Lätī

1 Tõendamiskohustus

Kumbki pool vastutab nende asjaolude tõendamise eest, millele tuginevad asjaomase poole nõuded või vastuväited. Hageja peab põhjendama oma nõudeid ja kostja peab põhjendama oma vastuväiteid.

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendeid esitavad menetluse pooled ja teised huvitatud isikud. Juhul kui menetluse pool või mõni teine huvitatud isik ei suuda esitada teatavaid tõendeid, võib kohus asjaomase isiku põhjendatud taotluse alusel nõuda nende tõendite esitamist.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kui kohus tunnistab, et teatava asjaolu näol on tegemist üldtuntud asjaoluga, siis ei ole seda vaja tõendada.

Asjaolusid, mis on kindlaks tehtud pooltevahelises tsiviilvaidluses tehtud ja jõustunud kohtuotsuses, ei ole vaja uuesti tõendada samade poolte vaheliste muude tsiviilvaidluste raames.

Kriminaalasjas tehtud ja jõustunud kohtuotsus on siduv selle kohtu jaoks, kes arutab kriminaalasjas tehtud otsuse subjektiks oleva isiku tsiviilvastutust käsitlevat kohtuasja, kuid seda ainult seoses küsimusega, kas tegemist oli kuriteoga või kuritahtliku tegevusega, ning kas kuriteo sooritas või seda võimaldas sooritada asjaomane isik.

Tõendada ei ole vaja asjaolusid, mis loetakse tõendatuks õigusaktidega. Sellised eeldused võib ümber lükata kooskõlas tavapärase menetlusega.

Menetluse pool ei pea tõendama asjaolusid, mida vastaspool ei vaidlusta tsiviilkohtumenetluse seaduses sätestatud korras.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolu olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus peab hindama asjaolusid teda veenvalt, tuginedes tõenditele, mida on kohtus igakülgset, täielikult ja objektiivselt uuritud, ning kooskõlas loogikapõhimõtetele, teaduslikele järeldustele ja igapäevakogemuste põhjal tehtud tähelepanekutele tugineva kohtuliku lähenemisviisiga. Kohus peab oma otsuses märkima, miks on ta eelistanud ühtesid tõendeid teistele ning miks ta on otsustanud, et ühed tõendid on leidnud tõendamist ja teised mitte. Tõenditel ei ole eelnevalt kindlaksmääratud kaalu, mis oleks kohtule siduv.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tsiviilkohtumenetluse seaduses on sätestatud, et pooled vastutavad tõendite esitamise eest, kuid nimetatud seaduses on samuti sätestatud konkreetsed juhud, millal kohus võib taotleda tõendite esitamist omal algatusel (näiteks lapse huvidega seotud asjades). Kui kohus leiab, et kohtuasja poole nõuete või vastuväidete aluseks oleva asjaolu või aluseks olevate asjaolude tõendamiseks ei ole tõendeid esitatud, teavitab ta sellest menetluse pooli ja määrab vajaduse korral tähtaja tõendite esitamiseks.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Menetluse pooled esitavad kohtule kirjalikud ja esemelised tõendid. Kui menetluse pooled viitavad suulistele tõenditele, kutsub kohus kohtuistungile poolte nimetatud tunnistajad, et kuulata ära nende ütlused. Kohus lisab tõendid kohtuasja toimikule.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus aktsepteerib üksnes õigusaktides sätestatud ja kohtuasja seisukohast asjakohaseid tõendeid. Kohus võib keelduda selliste tõendite vastuvõtmisest, mis esitatakse vähem kui 14 päeva enne kohtuistungit, välja arvatud juhul, kui kohtunik on kehtestanud tõendite esitamiseks teistsuguse tähtaja. Kohtuasja arutamise ajal võib tõendeid esitada vaidluse poole või mõne teise huvitatud isiku põhjendatud taotluse alusel, kui sellega ei põhjustata viivitusi kohtumõistmises või kui kohus on nõustunud, et tõendite õigeaegne esitamine ei olnud võimalik mõjuvatel põhjustel, või kui tõendid on seotud asjaoludega, mis ilmsid alles menetluse käigus.

Tõendina ei aktsepteeri kohus selliseid tunnistajate ütlusi, mis põhinevad teadmata allikatest pärit teabel või teabel, mis on saadud kolmandalt isikult, välja arvatud juhul, kui neid kolmandaid isikuid on küsitletud.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Kohtuvaidluse poolte ja huvitatud kolmandate isikute esitatud tähelepanekud, mis sisaldavad teavet nõuete või vastuväidete aluseks olevate asjaolude kohta, kui need on kinnitust leidnud muude tõenditega, mida on kontrollitud ja hinnatud kohtuistungil;

tunnistajate ja ekspertide ütlused;

kirjalikud tõendid, mis hõlmavad dokumente või muid tekste, mis sisaldavad sõnade, arvude ja muude kirjalike sümbolite vahendusel või muude tehniliste vahendite abil esitatud teavet kohtuasja seisukohast oluliste asjaolude kohta, ning mis tahes asjakohased andmekandjad (audio- või videolindid, disketid, jms);

esemelised tõendid;

eksperdiaruanded;

eksperdiarvamused;

ametiasutuste aruanded.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Olulised erinevused puuduvad: tõendina käsitatakse ekspertide ja teiste tunnistajate suulis ütlusi, samuti käsitatakse tõendina ekspertide kirjalikke avaldusi. Tunnistaja peab kutse peale kohtusse ilmuma, et anda tõeseid ütlusi talle teadaolevate asjaolude kohta, ning ekspert peab kutse peale kohtusse ilmuma, et esitada enda isiklik objektiivne arvamus tema analüüsitud teaduslike, tehniliste, kunstiliste või muude asjaolude kohta.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Ühelgi tõendil ei ole kohtu jaoks eelnevalt kindlaksmääratud siduvat kaalu, kuid kohus peab oma otsuses selgitama, miks on ta eelistanud ühtesid tõendeid teistele ning miks ta on otsustanud, et ühed tõendid on leidnud tõendamist ja teised mitte.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Jah. Asjaolusid, mida õigusaktide kohaselt saab tõendada üksnes konkreetsel tõendamiseviisi kasutades, ei saa tõendada muul viisil.

Kohus aktsepteerib üksnes õigusaktides sätestatud tõendamiseviise.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kohtusse kutsutud tunnistajal on õigus keelduda ütluste andmisest üksnes õigusaktides sätestatud juhtudel.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Ütluste andmisest võivad keelduda järgmised isikud:

kohtuasja poolte otseliinis sugulased ja esimese või teise ringi külgliinis sugulased, abikaasad, esimese ringi hõimlased ja pereliikmed;

poolte eestkostjad ja usaldusisikud ning poolte eestkoste all olevad või hooldatavad isikud;

isikud, kes on seotud ühe menetluse poole vastu algatatud muu kohtuvaidlusega.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tunnistaja, kes on vähemalt 14-aastane ja kes keeldub ütlusi andmast põhjustel, mida kohus ei aktsepteeri, või kes annab tahtlikult valeütlusi, paneb toime kuriteo karistusseaduse alusel.

Kui tunnistaja jätab mõjuva põhjuse ta kohtu või kohtuniku saadetud kohtukutse peale kohtusse ilmumata, võib kohus määrata talle kuni 60 euro suuruse rahaträhvi või lasta tunnistaja kohtusse tuua.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Vaimulikud ei ole kohustatud andma ütlusi seoses asjaoludega, mis on neile usaldatud pihisalusena, ning isikud, kelle ametikoht või elukutse ei võimalda neil avaldada teavat neile usaldatud teavet, ei ole kohustatud andma ütlusi seoses sellise teabega;

alaealised ei pea andma ütlusi selliste asjaolude kohta, mida käsitatakse tõendina nende vanemate, vanavanemate, vendade või õdede vastu;

isikud, kelle füüsiline või vaimne seisund ei võimalda neil kohtuasjaga seotud asjaolusid asjakohaselt hinnata, ei ole kohustatud ütlusi andma; alla 7-aastased lapsed ei ole kohustatud ütlusi andma.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistajana kohtusse kutsutud isik peab kohtusse ilmuma ja andma tõeseid ütlusi talle teadaolevate mis tahes asjaolude kohta. Tunnistaja peab vastama küsimustele, mille esitavad talle kohus ja menetlusosalised. Kohus võib tunnistajat küsitleda tunnistaja elukohas, kui tunnistaja ei ole suuteline ilmuma kohtukutse peale kohtusse haiguse, kõrge ea või invaliidsuse tõttu või mõnel muul mõjuval põhjusel. Tunnistajat võib küsitleda kohtus ka videokonverentsi vahendusel olenevalt tunnistaja asukohast või selleks otstarbeks spetsiaalselt sisse seatud kohas.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Menetluse pooled võivad vaidlustada kirjalike tõendite õigsuse.

Kirjalikke tõendeid ei saa vaidlustada isik, kes on ise sellised tõendid allkirjastanud. See isik võib vaidlustada tõendit eraldi hagi esitamisega, kui tema allkiri saadi sündi ja ähvardusi kasutades või pettuse teel. Pool võib samuti esitada põhjendatud avalduse kirjalike tõendite väidetava võltsimise kohta. Juhul kui kohus leiab, et tõendid on võltsitud, ei võta ta neid arvesse ja teavitab prokurööri võltsimisjuhtumist. Kirjalike tõendite väidetavat võltsimist käsitleva avalduse läbivaatamiseks võib kohus tellida eksperdiaruande või taotleda muid tõendeid. Kui kohus leiab, et pool on alganud kirjalike tõendite võltsimise kohta alusetu vaidluse, võib ta määrata rahatrahvi.

Tsiviilkohtumenetluse seaduses on sätestatud, et tunnistajana kohtusse kutsutud isik peab kohtusse ilmuma ja andma tõeseid ütlusi talle teadaolevate mis tahes asjaolude kohta. Kui pool soovib tõendada teatavaid asjaolusid tunnistaja ütluste abil, peab asjaomane pool esitama kohtule taotluse, milles palub tunnistaja küsitlemist ja märgib, milliseid olulisi kohtuasja aspekte oleks tunnistaja võimeline kinnitama.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Kohtuvaidluse poolte ja kolmandate isikute esitatud tähelepanekuid, mis sisaldavad teavet nõuete või vastuväidete aluseks olevate asjaolude kohta, aktsepteeritakse tõenditena, kui need on kinnitust leidnud muude tõenditega, mida on kontrollitud ja hinnatud kohtuistungil. Kui üks menetluse pool nõustub teise poolte nõuete või vastuväidete aluseks olevate asjaoludega, võib kohus käsitada selliseid asjaolusid tõendatutena tingimusel, et kohtul puudub alus arvata, et selline nõusolek anti pettuse, vägivalda või ähvarduste tulemusena, ekslikult või tõe varjamise eesmärgil.

Viimati uuendatud: 07/02/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Leedu

1 Tõendamiskohustus

Pooled peavad oma nõuete ja hagi vastuse aluseks olevaid asjaolusid tõendama, välja arvatud juhul, kui neid ei tule tõendada (vt punkt 1.2).

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Leedu Vabariigi tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas*) kohaselt on tõendamiskohustus kohtuasja pooltel. Nad peavad oma nõuete ja hagi vastuse aluseks olevaid asjaolusid tõendama, välja arvatud juhul, kui neid ei tule tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt tõendada.

Kõik kohtud kohaldavad tsiviilasjades võistlevuse põhimõtet. Iga pool peab oma nõuete ja hagi vastuse aluseks olevaid asjaolusid tõendama, välja arvatud juhul, kui neid ei tule tõendada.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 182 kohaselt puudub tõendamiskohustus järgmiste asjaolude korral:

asjaolud, mida kohus peab üldtuntuks;

muudes tsiviil- või halduskohtumenetlustes jõustunud kohtuotsustes tuvastatud asjaolud, kui neis menetlustes osalesid samad isikud, välja arvatud juhul, kui kohtuotsusel on õiguslikud tagajärjed teistele isikutele, kes menetluses ei osale (kahjustavad asjaolud);

endast õigusrikkumist kujutavate isiklike tegude tagajärjed, kui nende tagajärgede suhtes on kriminaalmenetluses jõustunud kohtuotsus (kahjustavad asjaolud);

asjaolud, mille suhtes kehtivad õiguslikud eeldused ja mida ei ole üldises korras vaidlustatud;

asjaolud, mille pooled on omaks võtnud.

Poolel on õigus võtta teise poolte nõude või hagi vastuse aluseks olevad asjaolud omaks. Kohus võib lugeda omaks võetud asjaolu tuvastatuks, kui ta leiab, et omaks võtt on kohtuasja asjaoludega kooskõlas ning pool ei ole asjaolu omaks võtnud pettuse, vägivalda või ähvarduse eesmärgil või eksikombel või tõe varjamiseks.

Samuti tuleb märkida, et selliseid asjaolusid võib vaidlustada tõendite esitamisega üldise korra kohaselt.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolu olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kui esitatud tõendid võimaldavad kohtul järeldada, et teatava asjaolu esinemise tõenäosus on suurem kui selle mitteesinemise tõenäosus, loeb kohus asjaolu tuvastatuks.

2 Tõendite kogumine

Tsiviilkohtumenetluses on tõendid tegelikud andmed, mille põhjal kohus saab seaduses sätestatud korras kindlaks teha poolte nõuete ja hagi vastuse aluseks olevate asjaolude ning muude asja õiglaseks lahendamiseks asjakohaste asjaolude esinemise või mitteesinemise. Selliseid andmeid võib tuvastada järgmiste vahenditega: poolte või kolmandate isikute seletused (otse või esindaja kaudu), tunnistajate ütlused, kirjalikud tõendid, asitõendid, vaatluste protokollid, eksperdiarvamused, seaduslikult saadud fotod, video- ja helisalvestised ning muud tõendid.

Kohus võib taotleda tõendite kogumist ka ELi liikmesriigilt või koguda neid vahetult vastavalt nõukogu 28. mai 2001. aasta määrusele (EÜ) nr 1206/2001 liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades, eesmärgiga parandada, lihtsustada ja kiirendada kohtute vahelist koostööd tõendite kogumisel.

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poolte taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 179 kohaselt esitavad pooled ja teised menetlusosalised tõendeid. Kui esitatud tõenditest ei piisa, võib kohus nõuda, et pooled ja teised menetlusosalised esitaksid kohtule kinnitavat tõendusmaterjali, ja määrata selleks tähtaja. Kohtul on õigus koguda tõendeid ka omal algatusel (*ex officio*), kuid ainult seaduses sätestatud juhtudel.

Kohtul on tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt õigus koguda tõendeid omal algatusel, kui ta menetleb perekonnaasju või töövaidlusi ja kui see on tema arvates oluline asja õiglaseks lahendamiseks (artiklid 376 ja 414).

Lisaks sellele on tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 476 sätestatud, et alaealise täielikult teovõimeliseks tunnistamise (emantsipatsiooni) asja arutamiseks valmistuv kohus:

määrab alaealise elukoha järgse riikliku lastekaitseasutuse, kes esitab järelduse alaealise valmiduse kohta iseseisvalt kõiki tsiviilõigusi teostada või kohustusi täita;

nõuab andmeid selle kohta, kas alaealist on süüdi mõistetud või kas ta on sooritanud väär- või kuritegusid;

määrab kohtupsühholoogilise ja/või -psühhiaatrilise ekspertiisi ja nõuab välja alaealise ravidokumendid või muud ekspertiisiks vajalikud dokumendid, kui on vaja kindlaks teha alaealise füüsilise, kõlbelise, hingelise või vaimse arengu tase;

teeb muud asja arutamise ettevalmistamiseks vajalikud toimingud.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 582 on ka sätestatud, et kui arutatakse perekonnavara omandiõiguse võõrandamise või perekonnavarale hüpoteki või muu koormise seadmise luba, on kohtul kohtuasja asjaolusid arvesse võttes õigus nõuda hagejalt tõendeid perekonna rahalise olukorra (sissetulek, säästud, muu vara, kohustused) kohta, võõrandatava perekonnavara andmeid, lastekaitseasutuselt lapse vanemate andmeid, tulevase tehingu tegemise esialgseid tingimusi ja väljavaateid, kaitstava lapse õiguste väljavaateid, kui tehingut ei tehta, ja muid tõendeid.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus võib tõendite kogumiseks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklite 199 ja 206 kohaselt) nõuda, et juriidiline või füüsiline isik esitaks kirjalikud tõendid või asitõendid, mis tuleb esitada määratud tähtaja jooksul otse kohtule. Kui füüsiline või juriidiline isik ei saa nõutud kirjalikke tõendeid või asitõendeid esitada või ei saa seda teha määratud tähtaja jooksul, peab ta seda kohtule teatama ja põhjendama. Kohus võib väljastada kirjalikke tõendeid või asitõendeid taotlevale isikule tunnistuse, mis annab talle õiguse saada kohtule esitamiseks tõendeid.

Kohtuistungiks valmistumisel teeb kohtunik ka muid asja nõuetekohaselt ettevalmistamiseks vajalikke menetlustoiminguid (nõuab tõendeid, mida menetlusosalised ei saa hankida, kogub omal algatusel tõendeid, kui kohtul on tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt õigus seda teha, jne).

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib tõendi tagasi lükata järgmistel asjaoludel:

kui see on vastuvõetamatu;

kui tõend ei kinnita ega lükka ümber menetluses asjakohaseid asjaolusid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 180);

kui tõendi oleks saanud esitada varem ja selle hilisem esitamine venitab menetlust (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 181 lõige 2).

Selleks et kohus hagiavalduse vastu võtaks, tuleb sellele lisada hageja nõuete aluseks olevad dokumendid või muud tõendid, kohtulõivu tasumise kinnitus ning taotlus koguda tõendeid, mida hageja ei saa esitada, ja põhjendused, miks neid ei saa esitada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 135).

Tuleb ka märkida, et apellatsioonikohus keeldub vastu võtmast uusi tõendeid, mida oleks saanud esitada esimese astme kohtule, välja arvatud juhul, kui esimese astme kohus keeldus põhjendamatult tõendite vastuvõtmisest või kui tõendite esitamise vajadus tekkis hiljem (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 314).

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Nagu tsiviilkohtumenetluse seadustikus määratletud, on tõendid tsiviilkohtumenetluses tegelikud andmed, mille põhjal kohus saab seaduses sätestatud korras kindlaks teha, kas poolte nõudeid ja hagi vastust toetavad asjaolud ning muud asja õiglaseks lahendamiseks asjakohased asjaolud on olemas või mitte. Neid andmeid saab hankida järgmiste vahenditega: poolte või kolmandate isikute seletused (otse või esindaja kaudu), tunnistajate ütlused, kirjalikud tõendid, asitõendid, vaatluste protokollid ja eksperdiarvamused.

Tõendiks võivad olla ka seaduslikult saadud fotod ning heli- ja videosalvestised.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 192–217 on sätestatud järgmised tunnistaja ütluste ja eksperdiarvamusega tõendamise nõuded.

Tunnistaja ülekuulamise kord

Iga tunnistaja kutsutakse kohtusaali ja kuulatakse eraldi üle. Ülekuulamata tunnistajad ei või kohtuistungil viibida kohtusaalis. Ülekuulatud tunnistajad peavad jääma kohtusaali kohtuistungil lõpuni. Kui ülekuulatud tunnistajad seda taotlevad, võib kohus lubada neil kohtusaalist lahkuda pärast menetlusosaliste seisukohtade ärakuulamist.

Tunnistaja võib üle kuulata kohapeal, kui ta ei saa kohtukutse peale haiguse, kõrge ea, puude või muu kohtu poolt tunnustatud olulise põhjuse tõttu kohtusse ilmuda ja kui tunnistaja kutsumist taotlenud menetlusosaline ei saa tagada selle tunnistaja kohtusse ilmumist.

Kohus peab tegema kindlaks tunnistaja isikusamasuse ning selgitama tunnistajale tema õigusi ja kohustusi ning vastutust vande murdmise ja oma kohustuste täitmatajätmise või mittenõuetekohase täitmise korral.

Enne ülekuulamist annab tunnistaja vande, asetades käe Leedu Vabariigi põhiseadusele (*Lietuvos Respublikos Konstitucija*) ja öeldes: „Mina, (täisnimi), kinnitan oma au ja südametunnistuse kohaselt, et avaldan kogu tõe, midagi varjamata, lisamata või muutmata“. Vannutatud tunnistaja kirjutab vandetekstile alla. Allkirjastatud vanne lisatakse kohtuasja dokumentidele.

Olles teinud kindlaks tunnistaja suhted poolte ja kolmandate isikutega ning muud tema ütluste hindamisel asjakohased asjaolud (tunnistaja haridus, elukutse jne), palub kohus tunnistajal rääkida kohtule kõik, mida ta asjast teab, ja mitte avaldada teavet, mille allikat tunnistaja ei suuda täpsustada.

Pärast tunnistuse andmist võib tunnistajale küsimusi esitada. Kõigepealt esitavad tunnistajale küsimusi tema kutsumist taotlenud isik ja tema esindaja.

Seejärel esitavad tunnistajale küsimusi teised menetlusosalised. Kohtu algatusel kutsutud tunnistajale esitab kõigepealt küsimusi hageja. Kohtunik peab eirama suunavaid ja kohtuasjas asjakohatuid küsimusi. Kohtunikul on õigus tunnistaja ülekuulamisel igal ajal küsimusi esitada.

Vajaduse korral võib kohus tunnistaja menetlusosalise taotluse või omal algatusel samal kohtuistungil uuesti üle kuulata, kutsuda ülekuulatud tunnistaja sama kohtu teisele istungile või tunnistajaid vastastada.

Erandjuhtudel, kui tunnistajat on võimatu või keeruline kohtu üle kuulata, on asja menetleval kohtul õigus võtta tunnistajalt kirjalik tunnistus, kui kohus leiab tunnistaja isikut ja tunnistuse esemeks olevate asjaolude olemust arvesse võttes, et see ei kahjusta kohtuasja oluliste asjaolude tuvastamist. Poolte algatusel võib tunnistaja kutsuda kohtusse täiendavale ülekuulamisele, kui see on vajalik kohtuasja asjaolude täpsemaks tuvastamiseks. Enne ütluste andmist peab tunnistaja allkirjastama tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 192 lõikes 4 sätestatud vandeteksti ja teda hoiatatakse allkirjastatud kinnituse vastu, et valeütluste andmine on kuritegu. Kirjalik tunnistus tuleb anda notari juuresolekul ja see tõestatakse notariaalselt.

Eksperdi ülekuulamine

Eksperdiarvamus loetakse kohtuistungil valjult ette. Enne eksperdiarvamuse ettelugemist peab eksperdiarvamuse koostanud ja kohtuistungil osalev ekspert andma vande, asetades käe Leedu Vabariigi põhiseadusele ja öeldes: „Mina, (täisnimi), töotan täita eksperdi ülesandeid menetluses ausalt ning anda erapooletu ja põhjendatud eksperdiarvamuse kõigi oma eriteadmiste põhjal“. Kui ülekuulamine korraldatakse väljaspool kohtuistungit, on eksperdi allkirjastatud vandetekst eksperdiaruande lahutamatu osa. Leedu Vabariigi kohtueksperdi nimekirja (*Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas*) kantud

ekspertid, kes andsid vande sellesse nimekirja kandmise ajal, ei pea kohtus vannet andma ja nad loetakse hoiatatuks, et valearvamuse ja -ütluste korral tuleb kanda vastutust.

Kohtul on õigus paluda eksperdil selgitada oma arvamust suuliselt. Ekspertiarvamuse suuline selgitus lisatakse kohtuistungil protokolli.

Ekspertidele võib ekspertiarvamuse selgitamiseks või täiendamiseks küsimusi esitada. Eksperti määramist taotlenud isik saab esimesena küsimusi esitada.

Seejärel võivad eksperti küsitleda teised menetlusosalised. Kui kohus määrab eksperti omal algatusel, saab eksperdile esimesena küsimusi esitada hageja.

Kohtunikel on õigus eksperdile tema ülekuulamisel igal ajal küsimusi esitada.

Ekspertiarvamus esitatakse ainult kohtu nõudel ja see tuleb esitada kirjalikult ekspertiaruande vormis. Ekspertiaruanne peab sisaldama tehtud uuringute üksikasjalikku kirjeldust, tulemuste põhjal tehtud järeldusi ja põhjendatud vastuseid kohtu esitatud küsimustele.

Kui kohus küsib ekspertiarvamust ilma ekspertiaruandeta, loetakse ekspertiarvamus eksperti esitatud (sarnaselt teiste menetlusosalistega) kirjalikuks tõendiks või kohtu poolt tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras nõutud tõendiks.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 198 on sätestatud järgmised kirjalike tõendite esitamise nõuded.

Kirjalikke tõendeid võivad esitada menetlusosalised või neid võib nõuda kohus tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

Kirjalikud tõendid tuleb esitada tsiviilkohtumenetluse seadustikus ettenähtud vormis: menetlusdokumendi sisu kirjalike tõenditega toetav menetlusosaline peab esitama nende originaalid või ärakirjad (digitaalsed ärakirjad), mille on kinnitanud kohus, notar (või muu notariaaltoiminguid tegema volitatud isik), menetluses osalev advokaat või dokumendi väljastanud (vastuvõtnud) isik. Kohus võib omal algatusel või menetlusosalise taotlusel nõuda originaaldokumentide esitamist. Menetlusosaline esitab originaaldokumentide esitamise taotluse koos oma hagi, vastuhagi, hagi vastuse või muu menetlusdokumendiga. Menetlusosalised võivad esitada sellise taotluse hiljem, kui kohus nõustub, et taotlus jäeti varem esitamata mõjuvatel põhjustel, või kui kõnealuse taotluse rahuldamine ei venita asja lahendamist. Kui menetlusdokumentide sisuga on seotud ainult osa dokumendist, võib kohtule esitada ainult asjakohased osad (katkendid, väljavõtted).

Kõik menetlusdokumendid ja nende lisad tuleb esitada kohtule leedu keeles, välja arvatud teatavate seaduses sätestatud erandite korral. Kui menetlusosalised, kellele tuleb menetlusdokumendid kätte toimetada, ei valda leedu keelt, tuleb kohtule esitada nende dokumentide tõlge keelde, mida nad valdavad. Kui esitavad dokumendi peavad tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt olema tõlgitud võõrkeelde, peavad menetlusosalised esitama kohtule nende kinnitatud tõlke seaduses sätestatud korras.

Kohtutoimikus sisalduvad originaaldokumentid võib esitajate taotlusel tagastada. Sel juhul tuleb toimikusse jätta tagastatavate dokumentide ärakirjad, mis on tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kinnitatud.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 197 kohaselt võib riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste väljastatud dokumendid, mille riigi volitatud isikud on oma pädevuse raames ja konkreetsete dokumentide vormi suhtes kohaldatavate nõuete kohaselt heaks kiitnud, lugeda ametlikeks kirjalikeks tõenditeks ja neil on suurem tõendusjõud. Ametlike kirjalike tõendites märgitud asjaolud loetakse täielikult tõendatuks, kui neid menetluse käigus muude tõenditega, välja arvatud tunnistaja ütlustega, ümber ei lükata. Tunnistaja ütluste kasutamise keeld ei kehti, kui see oleks vastuolus hea usu, õigluse ja mõistlikkuse põhimõttega. Ametlike kirjalike tõendite tõendusjõu võib anda ka muudele dokumentidele, aga ka õigusaktidega.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Kohtuasja asjaolusid, mida tuleb seaduse kohaselt tõendada kindlate tõendamisviisidega, ei saa tõendada muude tõendamisviisidega (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 177 lõige 4).

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Tunnistajaks kutsutud isik peab ilmuma kohtusse ja andma tõeseid ütlusi. Tunnistajaks kutsutud isik on seaduse kohaselt vastutav tunnistaja kohustuste täitmatajätmise eest (artikkel 19), mis tähendab, et teda võib trahvida.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tunnistaja võib ütluste andmisest keelduda, kui need süüstaksid teda ennast, tema perekonnaliikmeid või lähisugulasi.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kui tunnistajad, eksperdid või tõlgid jätavad kohtuistungile ilmumata, küsib kohus menetlusosalistelt, kas asja võib arutada tunnistajate, ekspertide või tõlkide kohalolekuta, ning määrab, kas kohtuistungit jätkatakse või see lükatakse edasi. Kui kohtusse kutsutud tunnistaja, ekspert või tõlk jätab kohtusse ilmumata mõjuva põhjuseta, võib talle määrata kuni 1000 liti suuruse trahvi. Tunnistaja suhtes võib kohtumääruse alusel kohaldada ka sundtoomist (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 248).

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistajana ei või üle kuulata järgmisi inimesi:

tsiviil- ja halduskohtumenetluses esindajaid või kriminaalmenetluses kaitsjat seoses asjaoludega, mis said neile teatavaks esindaja või kaitsja ülesandeid täites;

isikuid, kes ei suuda kohtuasjas asjakohaseid asjaolusid füüsilise või vaimupuude tõttu mõista või nende kohta rahuldavaid ütlusi anda;

preestrid seoses asjaoludega, mis usaldati neile pihi käigus;

meditsiinitöötajaid seoses asjaoludega, mis on kaitsitud ametisaladusega;

vahendajaid seoses asjaoludega, mis said neile teatavaks vahendusmenetluse käigus.

Seadusega võib kindlaks määrata ka muud isikud.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Olles täpsustanud tunnistaja suhted poolte ja kolmandate isikutega ning muud tunnistaja ütluste hindamisel asjakohased asjaolud (tunnistaja haridus, elukutse jne), palub kohus tunnistajal rääkida kohtule kõik, mida ta asja kohta teab ja vältida teavet, mille allikat tunnistaja ei suuda nimetada.

Pärast tunnistuse andmist võib tunnistajale küsimusi esitada. Kõigepealt esitavad tunnistajale küsimusi tema kutsumist taotlenud isik ja selle isiku esindaja ning seejärel teised menetlusosalised. Kohtu algatusel kutsutud tunnistajale esitab kõigepealt küsimusi hageja. Kohtunik peab eirama suunavaid ja kohtuasjas asjakohatuid küsimusi. Kohtunikul on õigus tunnistaja ülekuulamisel igal ajal küsimusi esitada. Vajaduse korral võib kohus tunnistaja menetlusosalise taotlusel või omal algatusel samal kohtuistungil uuesti üle kuulata, kutsuda ülekuulatud tunnistaja sama kohtu teisele istungile või tunnistajaid vastastada.

Erandjuhtudel, kui tunnistajat on võimatu või keeruline kohtus üle kuulata, on asja menetleval kohtul õigus uurida kirjalikku tunnistust, kui kohus leiab tunnistaja isikut ja tunnistuse esemeks olevate asjaolude olemust arvesse võttes, et see ei kahjusta kohtuasja oluliste asjaolude tuvastamist. Poolte algatusel võib tunnistaja kutsuda kohtusse täiendavale ülekuulamisele, kui see on vajalik kohtuasja asjaolude täpsemaks tuvastamiseks. Enne ütluste andmist peab tunnistaja allkirjastama kindlaksmääratud vandeteksti ja teda hoiatatakse allkirjastatud kinnituse vastu, et valeütluste andmine on kuritegu. Kirjalik tunnistus tuleb anda notari juuresolekul ja see tõestatakse notariaalselt.

Menetlusosaliste osalemise kohtuistungil ja tunnistajate kohapealse ülekuulamise võib tagada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil (video- või telekonverentsi vahendusel jne). Sellise tehnoloogia kasutamisel justiitsministri kehtestatud korra kohaselt tuleb tagada menetlusosaliste isikusamasuse usaldusväärne kindlakstegemine ning andmete (tõendite) objektiivne salvestamine ja esitamine.

Lisaks sellele on tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 803 sätestatud võimalus, et Leedu Vabariigi kohtud taotlevad teise riigi kohtult tõendite kogumisel kommunikatsioonitehnoloogia (video- või telekonverentsi jne) kasutamist.

3 Tõendite hindamine

Kohus hindab kohtuasja tõendeid oma veendumuse kohaselt, lähtudes menetluses esitatud asjaolude igakülgsest ja erapooletust uurimisest ning juhindudes seadusest.

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Faktilised andmed tuvastatakse järgmiste vahenditega: poolte ja kolmandate isikute seletused (otse või esindaja kaudu), tunnistajate ütlused, kirjalikud tõendid, asitõendid, vaatluste protokollid, eksperdiarvamused, seaduslikult saadud fotod, video- ja helisalvestised ning muud tõendid. Riigi- või ametisaladusega kaitstud faktilised andmed ei saa tavaliselt olla tsiviilkohtumenetluses tõendiks, kui nende salastatust ei ole seaduses sätestatud korras tühistatud. Vahendusmenetluse käigus saadud andmeid ei saa kasutada tsiviilkohtumenetluses tõendina, välja arvatud tsiviilvaidluste vahendusmenetluse seaduses sätestatud juhtudel.

Samuti tuleb märkida, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 185 kohaselt peab kohus hindama kohtuasja tõendeid oma veendumuse kohaselt, lähtudes menetluses esitatud asjaolude igakülgsest ja erapooletust uurimisest ning juhindudes seadusest. Ühelgi tõendil ei ole kohtu jaoks eelnevalt kindlaksmääratud tõendusjõudu, välja arvatud tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud juhtudel.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jah (vt punkt 2.4).

Viimati uuendatud: 21/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Luksemburg

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Luksemburgi õiguses valitseb põhimõtte, mille järgi peab isik, kes nõuab kohustuse täitmist, seda tõendama. Ja vastupidi: see, kes väidab, et tema kohustus on lõppenud, peab tõendama maksmist või asjaolu, mis tõi kaasa tema kohustuse lõppemise.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Luksemburgi õigusega on teatavate juhtude jaoks kehtestatud eeldused, mille korral ei pea isik tõendama asjaolu, mille tõendamine oleks raske või võimatu. Eeldused on järeldused, mis on sätestatud seaduses või mille teeb kohus tundmatute asjaolude kohta teadaolevate asjaolude põhjal.

Seadusandja eristab kahte liiki eelduseid. Esiteks õiguslikud eeldused, mis on teatavate toimingute või asjaoludega seoses kehtestatud eriseaduses. Lisaks on olemas eeldused, mis ei ole seaduses sätestatud ja mille kohta teeb otsuse kohus oma kaalutusõigusest lähtuvalt, kusjuures kohus võtab arvesse ainult selliseid eelduseid, mis on kaalukad, täpsed ja ühtlangedavad.

Eelduste ümberlõkkamiseks on üldiselt võimalik esitada tõendeid. Näiteks kui abielupaarile sünnib laps, eeldatakse, et lapse ema abikaasa on lapse isa.

Isaduse vaidlustamiseks on siiski võimalik esitada hagi.

Mõnikord võib juhtuda, et eelduseid ei ole võimalik ümber lükata, s.t nende eelduste vastu ei ole võimalik esitada tõendeid.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Asjaolusid hindab kohus oma sõltumatust kaalutusõigusest lähtuvalt. Kahtluse korral teeb kohus kindlaks, kas tõendid on kaalukad, täpsed ja ühtlangedavad, ning võtab tõendid vastu või lükkab need tagasi olenevalt väidetavate faktide usutavusest.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kohtunik võib tõendite kogumise ette näha menetlusosalise avalduse alusel, kuid teatud juhtudel võib ta koguda tõendeid ka omal algatusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohtunik teavitab määratud eksperti ülesande laadist. Ekspert pöördub menetlusosaliste ja selliste kolmandate isikute poole, kelle abi uurimisel vajatakse. Kooskõlas võistlevuse põhimõttega tuleb tõendid koguda menetlusosaliste juuresolekul.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Tõendite kogumise võib alati ette näha siis, kui kohtunikul ei ole piisavalt teavet otsuse tegemiseks.

Väidetava faktiga seoses võib tõendite kogumise ette näha ainult juhul, kui väite esitanud menetlusosalisel ei ole piisavalt tõendeid selle väite tõendamiseks. Mingil juhul ei tohi tõendite kogumist ette näha selleks, et kompenseerida poole hooletust tõendite kogumisel.

Samuti peavad kohtunikud piirduma meetmete valikul sellega, mis on piisav vaidluse lahendamiseks. Nad peavad valima lihtsaima ja kõige vähem kuluka lahenduse.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Erinevad tõendamiseviisid on dokumentaalsed tõendid, suulised ütlused, eeldused, omaksvõtt ja vande alla antud tunnistused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperti arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Meetodid tõendite kogumiseks tunnistajatelt ja eksperttunnistajatelt

Kui tunnistajate ütlused on lubatavad, võib kohtunik koguda tõendeid kolmandatelt isikutelt, kes võivad aidata heita valgust juhtumiga seotud asjaoludele seetõttu, et need on neile isiklikult teada. Selliseid tõendeid võib koguda ütluste vormis või uurimise käigus olenevalt sellest, kas need tõendid on suulised või kirjalikud.

Kohtunik võib paluda enda valitud isikul anda selgitusi ütluste, konsultatsioonide või eksperdiarvamuste vormis faktilise asjaolu kohta, mis vajab tehnilise eksperti selgitust. Kui arvamus ei pea olema esitatud kirjalikult, võib kohtunik lubada eksperttunnistajal avaldada arvamust suuliselt kohtuistungil. See arvamus protokollitakse ning selle allkirjastavad kohtunik ja kohtusekretär.

Kirjalike tõendite ning eksperttunnistajate aruannete või arvamuste esitamise reeglid

Kirjalikud tõendid

Dokumendile tuginev menetlusosaline on kohustatud edastama selle dokumendi kõigile teistele pooltele. Dokument edastatakse kättesaamiskinnituse vastu või esitatakse kohtu kantseleile. Dokumendid tuleb edastada viivitamatult.

Ekspertide aruanded või kirjalikud arvamused

Ekspertid esitavad oma aruanded kohtu kantseleile. Isegi kui eksperte on mitu, koostatakse üks aruanne. Kui ekspertide arvamused lahknevad, esitab iga ekspert oma arvamuse. Kui ekspert on küsinud arvamust teiselt ekspertilt, kelle spetsialiseerumisvaldkond erineb eksperti enda spetsialiseerumisvaldkonnast, lisatakse see arvamus olenevalt kohtuasjast kas istungi protokollile või toimikule.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga.

Oma ametiülesandeid täitva ametiisiku (notar, kohtutäitur jne) koostatud ametlik dokument (*acte authentique*) on tõend, välja arvatud juhul, kui on tõendatud, et see dokument ei ole autentne.

Eraõiguslik kokkulepe, mille pooled on ise koostanud ja allkirjastanud ilma ametiisikut kaasamata, on tõend juhul, kui ei ole vastupidiseid tõendeid.

Suuliste tõendite ja muude tõendamisviiside lubatavuse üle otsustab kohtunik omal äranägemisel.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Selleks et tõendada õigusdokumenti (lepingut), mille väärtus on suurem kui 2500 eurot, tuleb esitada kirjalikud tõendid. Õigusliku asjaolu (näiteks õnnetuse) tõendamiseks võib siiski kasutada mis tahes tõendamisviise.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Seadus kohustab tunnistajaid tegema tõe väljaselgitamiseks kohtumenetluse raames koostööd.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Isiku võib ütluste andmise kohustusest vabastada, kui ta suudab tõendada, et tal on ütluste andmisest keeldumiseks mõjuv põhjus. Menetlusosalise vanemad või muud lähisugulased võivad keelduda ütluste andmisest. Samuti võib seda teha menetlusosalise abikaasa ja seda isegi juhul, kui nad on lahutatud.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kohtusse ilmumata jätnud tunnistajaid võib kohtusse kutsuda nende kulul, kui nende ärakuulamist peetakse vajalikuks. Kohtusse ilmumata jätnud tunnistajatele ja mõjuva põhjusega ütluste või vande andmisest keelduvatele isikutele võidakse määrata tsiviilkorras 50–2500 euro suurune rahatrahv.

Isik, kes suudab tõendada, et ta ei saanud ettenähtud päeval kohtusse ilmuda, võidakse vabastada rahatrahvi või kohtusse kutsumisega kaasnevate kulude tasumisest.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Ütlusi andma võib kutsuda igaühe, välja arvatud need, keda ei peeta selleks sobilikuks.

Isikud, kes ei saa anda ütlusi, võidakse siiski samadel tingimustel ära kuulata, kuid seda ei tehta vande all. Alanejad sugulased ei tohi kunagi anda ütlusi seoses asjaoludega, millele abikaasad tuginevad lahutust või lahusele taotledes.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohtuniku ja poolte roll tunnistajate küsitlemisel

Kohtunikud küsitlevad tunnistajaid eraldi kohtuniku määratud järjekorras ning menetlusosalised peavad viibima juures või olema kohale kutsutud. Tunnistajad ei tohi oma ütlusi maha lugeda.

Kohtunikud võivad tunnistajad ära kuulata või esitada neile küsimusi mis tahes asjaolude kohta, millega seoses võib seaduse kohaselt tõendeid koguda, ning seda isegi juhul, kui neid asjaolusid ei ole märgitud otsuses, millega tõendite kogumine ette nähti. Kohtunikud võivad tunnistajad tagasi kutsuda, vastandada neid omavahel või menetlusosalistega ning vajaduse korral kuulata tunnistajad ära tehniliste ekspertide juuresolekul.

Menetlusosalised ei tohi ütlusi andvale tunnistajale vahele segada, teda küsitleda või üritada teda mõjutada või pöörduda tema poole otse. Vastasel juhul võidakse need menetlusosalised istungilt kõrvaldada. Kui kohtunik on lõpetanud tunnistaja küsitlemise, võib ta juhul, kui ta peab seda vajalikuks, esitada tunnistajale täiendavaid küsimusi, mille on kohtunikule edastanud menetlusosalised.

Videokonverentsi ja muude tehniliste vahendite kasutamine

Nõukogu 28. mai 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1206/2001 (liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades) eesmärk on parandada, lihtsustada ja kiirendada liikmesriikide kohtute vahelist koostööd tõendite kogumisel. Luksemburgi õiguses puuduvad erisätted videokonverentsi kasutamise kohta. Videokonverentsi kasutamise suhtes kohaldatakse uue tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikleid, mis käsitlevad tunnistajate küsitlemist, kohtuniku isiklikult tehtavaid kontrole ja isiklikult kohtusse ilmumist. Kohtutel on olemas vajalik tehniline varustus. Videokonverentsiks ette nähtud kuupäeval on kohal kohtunik, kohtusekretär, tõlk ja tehnik.

Kohtunik võib lasta teha heli-, video- või audio-videosalvestise kas kogu menetlustoimingust või selle osast. Salvestisi hoitakse kohtu kantseleis. Mis tahes pool võib paluda neist koopiat või ärakirja oma kuludega.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohus ei võta vastu ebaseaduslikul teel saadud tõendeid (näiteks selliseid tõendeid, mis on saadud varjatud kaamera abil filmimise või telefonikõnede salvestamise teel, kui asjaomane isik ei olnud sellisest filmimisest või salvestamisest teadlik).

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Menetlusosalise tehtud avaldustel puudub üldjuhul tõendi jõud.

Lingid

<http://www.legilux.lu/>

Viimati uuendatud: 26/04/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Malta

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamiskohustus lasub isikul, kes midagi väidab. See põhimõte tuleneb kohtukorralduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklist 562, kus on sätestatud, et asjaolu tõendamise kohustus lasub igal juhul menetlusosalisel, kes seda väidab.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Jah, sellised normid on olemas ning need on esitatud kohtukorralduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 627 ja sellele järgnevatel artiklites.

Artiklis 627 on loetletud järgmised dokumendid, mida võib kasutada tõendina ja mille autentsus ei vaja täiendavat tõendamist:

Malta valitsuse aktid, mille on allkirjastanud minister või akti väljastanud osakonna juhataja või tema asetäitja, assistent või muu hierarhias järgmisel kohal olev ametnik, kellel on volitused selliste aktide allkirjastamiseks;

Malta valitsuse mis tahes osakonna registreeritud väljavõtted;

kõik avalik-õiguslikud aktid, mille on allkirjastanud pädevad asutused ja mis on avaldatud ametlikus väljaandes;

Malta valitsuse aktid, mis on trükitud valitsuse volituse alusel ja mis on nõuetekohaselt avaldatud;

Malta kohtute ja kiriklike kohtute aktid ja registreeritud väljavõtted;

riikliku perekonnaseisuregistri ja kinnistusregistri väljastatud tõendid;

tsiviilkohtu esimese kolleegiumi järelevalve all koostatud mereprotest;

muud kaubanduslikku meresõitu käsitlevas seaduses nimetatud dokumendid (sealhulgas registreerimistunnistused, mille on allkirjastanud registripidaja või muu volitatud ametnik, ning mis tahes muud andmed, mis on kirja pandud registreerimistunnistusel, mille paistab olevat allkirjastanud registripidaja või mõni muu volitatud ametnik).

On olemas ka muid dokumente, mille võib tõendina esitada ja mille sisu ei pea tõendama, kuid tõendada tuleb siiski nende autentsust. Nende dokumentide hulka kuuluvad järgmised dokumendid:

seadusega või valitsuse poolt volitatud või tunnustatud mis tahes asutuse või avalik-õigusliku organi aktid ja registriväljavõtted;

kohaliku omavalitsuse aktid ja registriväljavõtted, mis käsitlevad sünde, abielusid ja surmasid, ning seaduse kohaselt kirikukihelkonna preestri juuresolekul tehtud avaldused;

Malta notarite aktid ja registriväljavõtted;

seaduse kohaselt peetavad äriühingute raamatupidamisdokumendid, kuid üksnes kaubanduslikku laadi kokkulepete või muude tehingute puhul;

seaduse kohaselt peetavad avalikud tehinguraamatud seoses mis tahes sündmustega, mis on võinud aset leida kaubandusasjades lepingupoolte vahel.

Seda laadi dokumentide sisu ümberlõkkamiseks võib esitada tõendeid.

Lisaks neile dokumentidele on olemas veel üks eeldus, mis on reguleeritud Malta seadustekogu 16. peatükiga, s.t tsiviilseadustikuga – nimelt käsitatakse

abielust sündinud last naise abikaasa lapsena. See õiguslik eeldus võidakse ümber lükata, esitades vande all koostatud avalduse tsiviilkohtu

perekonnanäsejate osakonnale ning esitades tõendid selle kohta, et selline eeldus ei ole kehtiv.

ele ja omaksvõtt oli tingitud ebaõigest ettekujutusest asjaolust. Sel juhul ei loeta asjaolu omaksvõetaks.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Selleks et teha otsus tsiviilasjas, peab kohus olema veendunud, et tõenäosuste tasakaalustamiseks on esitatud piisavad tõendid.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Iga menetlusosaline võib olenemata oma huvidest anda ütlusi kas omal algatusel, teise menetlusosalise taotluse alusel või siis, kui kohus kutsub *ex officio* teda ütlusi andma. Kui menetlust alustatakse vande all koostatud avalduse alusel, tuleb koostada tunnistajate nimekirja. Sama kehtib vande all koostatud vastuse suhtes – see peab sisaldama tunnistajate nimekirja. Kui menetlusosaline peab kutsuma ütlusi andma tunnistaja, keda ei ole sellesse nimekirja kantud, tuleb selleks esitada asjakohane avaldus.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kui avaldus tõendite kogumiseks rahuldatakse, kutsutakse tunnistajad kohtusse kohtukutsega, mis väljastatakse pärast seda, kui pool, kes soovib neid tõendeid esitada, on esitanud selleks avalduse. Sellise kohtukutse väljastamise taotluse võib Malta magistraadikohtule ja Gozo magistraadikohtule (madalama astme pädevuses) esitada suuliselt.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi menetlusosalise avalduse tõendite kogumiseks, kui ütlusi andma kutsutud isik on advokaat, advokaadi abi või preester. Peale selle ei saa üldjuhul kutsuda kohtuasjas ütlusi andma ühtegi isikut, kes osaleb kohtuistungil. Kuid kohtule on antud kaalutusõigus seda eeskirja konkreetsetes asjades mitte kohaldada, kui selleks on mõjuvad põhjused. Peale selle on olemas eriõigusnormid, millega reguleeritakse ametisaladuse hoidmise kohustust ning mille kohaselt ei ole lubatud avaldada salastatud ja konfidentsiaalset teavet. Tunnistaja kutsumise avalduse võib rahuldamata jätta ka siis, kui kohus on veendunud, et selle tunnistaja kutsumine ei ole asjakohane.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?
Kasutatavaid tõendamise viise on kolm: dokumendid, suulised ütlused (*viva voce*) ja vande all antud kirjalikud tunnistused. Tõendamiseks piisavaks ka muu tõendusvahendi muu hulgas menetlusosalise seletuse, mis ei ole antud vande all.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Kehtib üldreegel, et tunnistajat küsitatakse kohtuasja arutamiseks toimival avalikul istungil suuliselt (viva voce). Samas on õigusaktidega ette nähtud ka

muud viisid kasutatavate tõendite kogumiseks.

Tõendeid võib esitada vande all antud kirjalike tunnistuste abil, mille on andnud Malta residendist või välisriigi residendist tunnistajad.

Kui isik kavatseb Maltalt lahkuda või on haige või eakas või kui isik tõenäoliselt sureb või muutub teovõimetuks enne asja arutamiseks peetavat istungit või kui isik ei saa ilmuda istungile, võib kohus määrata kohtunikuabi selle isiku ärakuulamiseks. Sel juhul pannakse tunnistajale esitatud küsimused koos tema vastustega kirja ning tunnistaja allkirjastab tõendmaterjali või teeb allkirja asemel ristimärki.

Kohus võib määrata ka täiendava kohtuniku konkreetse tunnistaja ärakuulamiseks, kui tegemist on tunnistajaga, kes ei saa oma vanuse tõttu kodunt lahkuda.

Kui tunnistaja elab välismaal, võib advokaat avalduse esitamisega taotleda ärakuulamist õigusabitaotluse alusel – selle tunnistaja küsitlemist sooviv menetlusosaline peab esitama kirjalikud küsimused ning selle isiku nime ja aadressi, kes asendab teda tunnistaja küsitlemisel.

Kui kohus peab seda asjakohaseks, võib ta lubada teha heli- või videosalvestise tunnistaja esitatavatest tõenditest.

Kohus võib kaasata vahekohtunikud, andes neile volitused tunnistajate ärakuulamiseks ja vande võtmiseks.

Kui tõendite kogumisse kaasatakse vahekohtunik, on tema käsutuses samad vahendid nagu kohtul.

Kui kohus peab seda asjakohaseks, võib ta lubada teha heli- või videosalvestise tunnistaja esitatavatest tõenditest.

Kohus võib kaasata vahekohtunikud, andes neile volitused tunnistajate ärakuulamiseks ja vande võtmiseks.

Kui tõendite kogumisse kaasatakse vahekohtunik, on tema käsutuses samad vahendid nagu kohtul.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Leitakse, et kõigil tõendamiseviisidel on ühesugune tõendusjõud.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Ei, kuid alati tuleb esitada parimad tõendid.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Jah, seaduse kohaselt peavad kõik kohtusse kutsutud tunnistajad ütlusi andma. Tunnistajat ei saa siiski sundida küsimusele vastama, kui antud vastuse alusel võidakse talle esitada kriminaalsüüdistus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Kohtuasja mis tahes menetlusosalise abikaasa on pädev tunnistaja ning teda võidakse kohustada asjas ütlusi andma mis tahes menetlusosalise avalduse alusel. Samas ei saa ühte abikaasat sundida avaldama teavet, mille teine abikaasa võib talle olla konfidentsiaalselt usaldanud nende abielu jooksul. Samuti ei pea üks abikaasa vastama küsimustele, kui tema vastuse alusel võidakse tema abikaasale esitada kriminaalsüüdistus.

Muud asjaolud, mida ei pea avaldama, hõlmavad advokaatidele, advokaadi abidele või preestritele avaldatud asjaolusid. Kuid kui advokaat või advokaadi abi saab oma kliendilt nõusoleku või kui preester saab nõusoleku pihil käinud isikult, võidakse neid küsitleda seoses asjaoludega, mis neile teatavaks said (nõusoleku olemasolul) – advokaati või advokaadi abi võidakse küsitleda seoses sellega, mida klient on talle kohtuasjaga seoses usaldanud, ning preestrit võidakse küsitleda seoses nende asjaoludega, mida ta on saanud teada pihisaladusena või pihtimise käigus.

Kui puudub vastav kohtumäärus, ei saa paluda raamatupidajatel, arstidel, sotsiaaltöötajatel, psühholoogidel ja abielunõustajatel avaldada teavet, mida klient on neile usaldanud ja mis on kaitstud ametisaladuse hoidmise kohustusega või millest nad said teadlikuks oma ametikohustusi täites. Seda eesõigust laiendatakse ka tõlgile, kes on kaasatud sellise salastatud teabe edastamisse.

Ametisaladuse hoidmise kohustusega seotud tunnistaja ei tohi paljastada mis tahes saladust ja konfidentsiaalset teavet, välja arvatud nende juhtumite suhtes teatavatel asjaoludel kohaldatavate erioigusnormide alusel.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja ei ilmu kohtusse ettenähtud ajal, on ta kohut solvanud ning ta mõistetakse viivitamatult süüdi ja talle määratakse rahaträhv. Kohus võib ka kohtusse toomise määrmise või vahistamismäärmise abil kohustada isikut ilmuma kohtusse ja sundida teda andma ütlusi järgmisel kohtuistungil. Kuid kohus võib jätta rahaträhvi sisse nõudmata, kui isik suudab esitada mõjuvad põhjused kohtusse mitteilmumise õigustamiseks.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistajana võib ära kuulata terve mõistuse juures oleva mis tahes isiku, kui tema pädevusest lähtuvalt ei ole kehtestatud erandeid. Tunnistajana võib ära kuulata mis tahes vanuses isiku, tingimusel et ta on teadlik asjaolust, et valeütluste andmine ei ole lubatud.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Küsitlemise või ristküsitlemise käigus võib kohus esitada tunnistajale küsimusi, mida ta peab vajalikuks või asjakohaseks. *Samas võib iga menetlusosaline olenemata oma huvidest anda ütlusi omal algatusel, teise menetlusosalise taotluse alusel või siis, kui kohus kutsub ex officio teda ütlusi andma.*

Alaeriali hõlmavate kohtuasjade raames küsitleb kohtunik alaealist üldjuhul kinnisel istungil või määratakse alaealist küsitlenu lasteadvokaat.

Väljaspool Maltat elavaid tunnistajaid võib küsitleda videokonverentsi vahendusel.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kui tõendid ei ole saanud ebaseaduslikul viisil, ei ole kohtul mingeid piiranguid otsuse tegemisel. Ainus erand on see, et üldjuhul ei võta kohus arvesse tõendeid asjaolude kohta, mille tunnistaja on oma sõnade kohaselt saanud teada teistelt isikutelt, või asjaolude kohta, mida väidavad teised isikud, keda ennast on võimalik nende asjaolude kohta ütlusi andma kutsuda.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jah, menetlusosalise avaldusi võetakse tõendina arvesse.

Viimati uuendatud: 22/03/2017

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Holland

1 Tõendamiskohustus

Madalmaaade menetlusõiguses kehtib põhimõte, et asjaolu väitja peab seda tõendama. Teisisõnu on kohtuasjas asjaoludele või õigustele tuginev isik kohustatud neid asjaolusid või õigusi tõendama. Mõnikord aga võib konkreetsete õigusnormide alusel või vastavalt mõistlikkuse ja õigluse põhimõttele kehtida teistsugune tõendamiskohustus.

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) artiklites 149–207 sätestatud kohustuslike tõendamismorme kohaldatakse kohtukutsetega menetlustes ja hagimenetlustes, välja arvatud juhul, kui see on asja olemuse tõttu välistatud. Ajutiste meetmete kohaldamise menetlustes ei ole need kohustuslikud ja ka vahekohtumenetlustes ei kohaldata tavalisi tõendamismorme automaatselt. Vahekohtumenetluse pooled võivad nende normide kohaldamises siiski kokku leppida.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kohus peab lugema ühe poole väidetud ja vastaspoole poolt (piisavalt) ümber lükkamata asjaolud tõendatuks. Erandiks on siiski olukorrad, kus sellega kaasneksid õiguslikud tagajärjed, mis ei ole pooltele vabalt kättesaadavad. Sel juhul võib kohus nõuda tõendeid.

Tõendada ei tule üldtuntud asjaolusid või üldisest kogemusest tulenevaid reegleid. Kohus võib neid kasutada olenemata sellest, kas pooled neid väidavad. „Üldtuntud asjaolud“ tähendavad asjaolusid, mida iga tavaline inimene teab või saaks teada. „Üldisest kogemusest tulenevad reeglid“ on põhjuslikud seosed, mida kõik teavad. Tõendada ei tule ka kohtule menetluse käigus teatavaks saavaid asjaolusid ehk kohtumenetluse asjaolusid.

Mõnikord on eeldus sätestatud seaduses. Teatavaid asjaolusid peetakse nii tõenäoliseks, et neid väite pool ei pea neid (täiendavalt) tõendama. Kohus võib väidetud asjaolude põhjal eeldusele jõudmiseks kasutada ka üldisest kogemusest tulenevaid reegleid. Sel juhul on vastaspoolel võimalus eeldus ümber lükata. On ka mitu erijuhtumit. Näiteks liiklusseaduse kohaselt peab ratturile või jalakäijale otsa sõitnud mootorsõidukijuht maksma vigastuste eest kahjutasu, kui ei tõendata, et õnnetuse põhjustas vääramatu jõud. Teine näide on juhtum, kui töötaja nõuab töö ajal saadud vigastuste eest kahjutasu. Sel juhul on tööandja kohustatud maksma töötajale nende vigastuste eest kahjutasu, kui ei tõendata, et hoolsuskohustust ei rikutud või et töötaja oli süüdi tahtlikus tegevuses või tahtlikus ettevaatamatuses.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtul on õigus hinnata talle esitatud tõendeid, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. See erand on seotud tõendite veenvat tõendusjõudu käsitlevate normidega. Veenvate tõendite korral on kohus kohustatud teatavat liiki tõendid tõeseks lugema või vähemalt tunnistama nende tõendusjõudu. Kuid ka neid on võimalik ümber lükata.

Kohtud võivad oma otsused rajada ainult asjaoludele, mis vastavad nõuetekohaselt tõendamismormidele.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Teatavatel juhtudel (raamatupidamise kontrollimine, tunnistaja ütlused) paneb kohus tõendite esitamise kohustuse ühe poole taotlusel teisele poolele. Kohus võib seda teha ka omal algatusel.

Kohus võib ühe poole taotlusel või omal algatusel määrata ka ekspertiisi või vaatluse. Kohus määrab eksperdi, kes esitab kohtule arvamuse, ja vaatluse korraldab samuti kohus. Pooled on kohustatud ekspertiisile kaasa aitama.

Pooltel on õigus teha teatavaks oma seisukohad ja esitada nii ekspertiisi kui ka vaatluse korral taotlusi.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Pool, kellel kohus lubab tõendeid esitada või kellel on tõendamiskohustus, peab väidetud asjaolusid tõendama. Vastaspool võib alati esitada vastupidiseid tõendeid, kui see ei ole seadusega vastuolus.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus keeldub tõendite vastuvõtmisest, kui need ei ole kohtuasjas asjakohased, piisavalt konkreetset (on liiga ebamäärased), õigeaegselt esitatud (on hilinenud) või on tähtsusetud. Esitatud tõendeid ei tohi jätta arvestamata nende eeldatava mõju tõttu.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Madalmaades kehtib tõendamisvabaduse reegel, mis tähendab, et tõendeid võib põhimõtteliselt esitada mis tahes sobivas vormis, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Seaduses on sätestatud mitu tõendite liiki (loetelu ei ole ammendav):

lepingud ja kohtuotsused;

raamatupidamisaruannete, -arvestuse ja -dokumentide kontroll;

tunnistaja ütlused;

ametlikud või suulised eksperdiarvamused ning

vaatlused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistaja ütlustega tõendamine peab olema seadusega lubatud ja ütlused antakse ühe poole taotlusel või kohus nõuab omal algatusel nende andmist ühelt poolelt. Ka pooled võivad tunnistajana ütlusi anda (vt allpool punkt 3). Kui tunnistajad peavad andma ütlusi, on tunnistajate kutsujateks pooled.

Tunnistajad annavad ütlusi ülekuulamise käigus. See toimub kohtuistungil tunnistajate ülekuulamise vormis. Tunnistaja ütlustega tõendamine on lubatud ainult juhul, kui see on seotud asjaoludega, mis on tunnistajale isiklikult teada. Pool, kes taotleb tunnistaja ütlustega tõendamise luba, saab selle, kui tõendatavad asjaolud on vaidluse all ja võivad aidata kohtuasja lahendada.

Ekspertid võivad ühe poole taotlusel või kohtu algatusel esitada kirjaliku või suulise arvamuse (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 194). Kirjaliku arvamuse korral määrab kohus kindlaks selle esitamise tähtaja. Suulise arvamuse korral esitab ekspert tõendid kohtuistungil päeval.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Eristatakse veenvaid ja mitteveenvaid tõendeid. Veenva tõendi korral peab kohus pidama tõendi sisu tõeseks või tunnistama sellist liiki tõendi tõendusjõudu, nagu on ette nähtud seaduses. Vastupidiseid tõendeid võib esitada ka veenvate tõendite korral, kui see ei ole vastuolus seadusega. Veenvad tõendid on näiteks ehtsad lepingud ja kriminaalkohtute otsused. Kohtul on õigus määrata kindlaks mitteveenvate tõendite tõendusjõud.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Teatavatel juhtudel on täiuslikuks tõendiks dokument. Teatavatel juhtudel on dokument vajalik ka konkreetse õiguse tekkimiseks. Selle näiteks võib tuua abieluelse lepingu või testamendi. Notariaalse abieluelse lepingu või testamendi tõendamiseks esitatakse notariaalak. Tõendiks võib olla ka omakäeline testament. Omakäeline testament on käsitsi kirjutatud, kuupäevaga varustatud ja allkirjastatud dokument, milles on esitatud testaatori soovid. Need soovid võivad olla seotud muu hulgas rõivaste, isiklike esemete, ehete ning konkreetsete majapidamiseseemete ja konkreetsete raamatute parandamisega (tsiviilseadustiku (*Burgerlijk Wetboek*) artikkel 97). Omakäelist testamenti ei tule notariaalselt tõestada.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Aluspõhimõtte kohaselt on igaüks, keda kutsutakse seaduse alusel ütlusi andma, kohustatud seda tegema. Ta on kohustatud ilmuma kohtuistungile ja andma kohtus ausalt vajalikke ütlusi.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Teatavatel juhtudel võib isik olla ütluste andmise kohustusest vabastatud.

Ütluste andmise kohustusest on vabastatud eelkõige poole lähisugulased. Need on poole (endine) abikaasa või (endine) registreeritud partner ning poole või tema abikaasa või registreeritud partneri sugulased või hõimlased kuni teise astmeni (k.a) – vanemad, lapsed, vanavanemad, lapselapsed, õed ja vennad. Tunnistajad võivad tugineda vabastusele ka konkreetsete küsimuste puhul, millele vastamine võiks kuriteo toimepanemises süüstada tunnistajat või tema ülenejat või alanejat sugulast või hõimlast või teise või kolmanda astme külsugulast või (endist) abikaasat või (endist) registreeritud partnerit

(tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 165 lõige 3).

Funktsionaalset vabastust saavad kasutada isikud, kellel on oma ameti-, kutse- või muust tegevusest tuleneva erisuhte tõttu saladuse hoidmise kohustus (nt vaimulikud, arstid, advokaadid ja notarid).

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kui tunnistaja, kellele on tähtkirjaga saadetud kutse ilmuda kohtusse, jätab kohtuistungile ilmumata, võib kohus määrata asjaomase poole taotlusel kuupäeva, millal tunnistaja kutsutakse kohtusse kohtukutsega, mille toimetab kätte kohtutäitur. Kui tunnistaja jätab ikkagi ilmumata, võib kohus määrata sundtoomise. Kui tunnistaja ilmub kohale, kuid keeldub ütlusi andmast, võib asjaomane pool paluda kohtul kohaldada tema suhtes aresti kohtu suhtes lugupidamatuse avaldamise eest. Sel juhul peab taotlev pool tasuma aresti kohaldamise kulud. Kohus määrab aresti ainult juhul, kui ta peab seda tõe väljaselgitamiseks vajalikuks.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Põhimõtteliselt on igaüks kohustatud ütlusi andma, välja arvatud isikud, kes on sellest vabastatud (vt küsimuse 2.9 vastus).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohus kuulab tunnistajad üle ja küsitleb neid. Kohus kuulab iga tunnistaja üle teiste selliste tunnistajate juuresolekuta, kes on kutsutud samale kohtuistungile, kuid kes ei ole veel ütlusi andnud, välja arvatud juhul, kui tunnistajaks on pool. Tunnistajatele saavad küsimusi esitada ka pooled ja nende advokaadid.

Kohus võib omal algatusel või ühe poole taotlusel tunnistajaid üksteise ja pooltega vastastada. Kui tunnistaja on oma ütlused andnud, võib kohus pooltele ja pooled üksteisele küsimusi esitada.

Madalmaade tõendamisnormid ei sisalda videokonverentsi käsitlevaid erisätteid. Selline menetlus ei ole Madalmaade õiguses välistatud ja videokonverentsi korraldamine ei valmista praktilisi raskusi. See küsimus on kohtu otsustada.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Ebaseaduslikud tõendid võib jagada ebaseaduslikult saadud ja ebaseaduslikult kasutatud tõenditeks. Kui tõendid on saadud ebaseaduslikult, ei tähenda see, et nende kasutamine on tingimata ebaseaduslik. Tõendite pidamine ebaseaduslikuks on alati kohtu kaalutusõiguse küsimus.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Pooled võidakse menetlusosalistena ära kuulata, kuid nende seletusi ei käsitata sel juhul tunnistajana üle kuulatava poole kasuks rääkivate tõenditena, kui nende ütlused ei too selgust muude ebapiisavate tõendite suhtes (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 164 lõige 2).

Viimati uuendatud: 26/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega.

Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Austria

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Põhimõtteliselt on iga menetlusosaline kohustatud loetlema kõik tema avaldust põhjendavad faktilised väited (asjaolude kirjeldamise kohustus – *Behauptungslast*) ja esitama asjakohased tõendid (Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Zivilprozessordnung – ZPO*) paragrahvi 226 lõige 1 ja paragrahvi 239 lõige 1). Kui juhtumi asjaolud jäävad ebaselgeks (n-õ *non liquet*-olukord), peab kohus siiski tegema otsuse. Sellisel juhul tulevad mängu tõendamiskohustust käsitlevad õigusnormid. Igal poolel on tõendamiskohustus eesmärgiga tagada, et on täidetud kõik tema jaoks soodsate õigusnormide tingimused. Tavapäraselt peavad hagejad esitama kõik oma hagi toetavad asjaolud ja kostjad peavad esitama kõik oma vastuväited toetavad asjaolud. Hageja on samuti kohustatud tõendama menetlusnõuete täitmist.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kohtuotsuse tegemiseks olulised asjaolud peavad olema tõendatud, välja arvatud juhul, kui nendega seoses ei ole vaja tõendeid esitada. Tõendama ei pea omaks võetud asjaolusid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvid 266 ja 267), ilmseid asjaolusid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 269) või selliseid asjaolusid, mille suhtes kehtib õiguslik eeldus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 270).

Omaks võetud asjaolu on selline asjaolu, mida pool aktsepteerib kui vastaspoole tõest väidet. Kohus peab põhimõtteliselt omaks võetud asjaolusid aktsepteerima ja tegema oma otsuse neid täiendavalt uurimata.

Asjaolu on ilmne siis, kui tegemist on üldteada faktiga (s.t see on igal ajal teada või raskusteta mõistetav suurele arvule inimestele) või kohtule teada faktiga (asja arutav kohus on asjaolust teadlik oma ametlike järelduste põhjal või ilmneb asjaolu selgelt dokumentidest).

Kohus peab ilmseid asjaolusid oma otsuse tegemisel automaatselt (*ex officio*) arvesse võtma; neid asjaolusid ei ole vaja ei kirjeldada ega tõendada.

Õiguslik eeldus tuleneb otse õigusaktist ja selle puhul on tõendamiskohustus ümber pööratud. Sellisest eeldusest kasu saava poole vastaspool peab esitama vastupidised tõendid. Vastaspool tuleb tõendada, et õiguslikust eeldusest olenemata eeldatavat asjaolu või õiguslikku olukorda ei eksisteerinud.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolu olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtumenetluse eesmärk on veenda kohtunikku asjaolu paikapidavuses. Üldiselt öeldes tuleb eeldada n-õ suurt tõenäosust (*hohe Wahrscheinlichkeit*) ning kohtuniku veenmiseks ei ole vaja n-õ absoluutset kindlust (*absolute Gewissheit*).

Tõendamisstandardi tasemed on määratud kindlaks õigusaktidega või kohtupraktikaga ja need ulatuvad n-õ ülekaalukast tõenäosusest (*überwiegende Wahrscheinlichkeit*) n-õ peaaegu täieliku tõenäosuseni (*an Sicherheit grenzende Wahrscheinlichkeit*). Esimesena nimetatud juhul piisab tsiviilkohtumenetluse seadustiku (paragrahv 274) kohaseks tõendamiseks eeldusest või sertifikaadist. Esmapilgul usutavad (*prima facie*) tõendid võimaldavad samuti kasutada madalamat tõendamisstandardit ja sellistel tõenditel on suur osa kahjunõuete tõendamise seotud raskuste ületamisel. Kui tegemist on tavapärase sündmuste kuluga, mida võib elukogemuse põhjal seostada konkreetse põhjusliku seose või süüga, loetakse need eeldused tõendatuks *prima facie* põhimõtte alusel ka üksikjuhtumite korral.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tõendeid võivad koguda kohtunikud omal algatusel või poole avalduse alusel. Puhtalt uurivat laadi menetluse korral (kui kohus peab juhtumi otsustavad asjaolud tegema kindlaks kohtuniku omal algatusel) ei ole poolte avaldus vajalik. Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohase tavapärase menetluse korral võib kohtunik omal algatusel koguda mis tahes selliseid tõendeid, mille alusel on tõenäoliselt võimalik selgitada välja sisulised asjaolud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 183). Kohtunik võib paluda pooltel esitada dokumentaalseid tõendeid, nõuda kohapealse vaatluse tegemist või anda korralduse tõendite kogumiseks eksperdiarvamuste vormis või poolte küsitlemise teel. Dokumentaalseid tõendeid võib esitada siiski ainult juhul, kui vähemalt üks pooltest on nendele osutanud, ning dokumentaalseid tõendeid ei ole võimalik esitada või tunnistajaid küsitleda juhul, kui mõlemad pooled on selle vastu. Kõigil muudel juhtudel kogutakse tõendeid ühe poole esitatud vastavasisulisel avalduse alusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Põhimõtteliselt kogutakse tõendeid suulisel istungil. Nõ ettevalmistava kohtumise ajal (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 258) koostavad kohus ning pooled ja/või nende esindajad ühiselt kohtumenetluse ajakava, mis sisaldab ka tõendite kogumise ajakava. Vajaduse korral võib siiski igal ajal korraldada täiendava arutelu menetluse edenemise teemal. Pärast tõendite kogumist arutatakse pooltega selle tulemust (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 278). Tõendeid peab koguma vahetult see kohtunik, kes asja arutama hakkab. Sõnaselgelt seaduses sätestatud juhtudel võib tõendeid koguda ka vastastikuse õigusabi menetluse raames. Pooled tuleb tõendite kogumiseks kohale kutsuda ja neil on tõendite kogumises osalemiseks erinevad õigused, näiteks õigus esitada küsimusi tunnistajatele ja ekspertidele. Tõendeid kogub alati kohtunik omal algatusel ja põhimõtteliselt isegi siis, kui pooled ei viibi kohal neile edastatud kutses olenemata.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Poole avaldus tõendite saamiseks tuleb tagasi lükata, kui kohus leiab, et see ei ole asjakohane (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 275 lõige 1) või kui see on esitatud selleks, et menetlusega viivitada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 178 lõige 2, paragrahv 179 ja paragrahvi 275 lõige 2). Samuti on võimalik seada ajaline piirang sellisele tõendite kogumisele, mille tõttu võidakse menetluses põhjustada viivitusi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 279 lõige 1). Pärast sellise tähtaja möödumist võidakse tõendite kogumise avaldus tagasi lükata. Avaldus võidakse tagasi lükata ka juhul, kui see ei ole vajalik, sest kohus on asjaolu juba veendunud või asjaolu ei vaja tõendamist või tõendite kogumine on keelatud. Kui tõendite kogumisega kaasnevad kulud (nt seoses eksperdi esitatud tõenditega), tuleb tõendite kogumist taotlenud poolel nõuda ettemakse tegemist. Kui seda summat ei maksta ära ettenähtud tähtaja jooksul, võib tõendeid koguda hiljem üksnes juhul, kui sellega ei põhjustata menetluses viivitusi.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustikus on sätestatud viis tavapärasid tõendamisviisi: dokumentaalsed tõendid (paragrahvid 292–319), tunnistajate ütlused (paragrahvid 320–350), eksperdi esitatud tõendid (paragrahvid 351–367), kohtulik vaatlus (paragrahvid 368–370) ja poolte küsitlemine (paragrahvid 371–383). Põhimõtteliselt võib tõendina lubada kasutada mis tahes teabeallikat ja see liigitatakse ühe eespool nimetatud tõendamisviisina vastavalt asjaomase tõendi vormile.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/ekspertiisaruande kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajaid küsitatakse individuaalselt ja selle juures ei tohi viibida need tunnistajad, keda küsitatakse hiljem. Sellega välditakse ütluste vastastikust mõjutamist. Kui tunnistajate ütlused on vasturääkivad, võidakse tunnistajaid vastandada. Tunnistajate küsitlemine algab üldiste küsimuste esitamisega, mille eesmärk on teha kindlaks, kas võib olla mis tahes põhjusi, miks tunnistaja tuleks ütluste andmisest kõrvaldada, kas tunnistajal on õigus ütlusi mitte anda või kas on asjaolusid, mis ei võimalda tal anda vannet. Kui tunnistajat on hoiatatud, et ta peab rääkima ainult tõtt, ning teda on teavitatud sellest, millised on kriminaalõigusest tulenevad tagajärjed valeütluste andmise korral, alustatakse tunnistaja tegelikku küsitlemist tema isikuandmete väljaselgitamisega. Seejärel esitatakse tunnistajale küsimusi kohtuasja kohta. Pooled võivad tunnistaja küsitlemisel osaleda ja esitada kohtu nõusolekul tunnistajale küsimusi. Kohtunik võib mitteasjakohased küsimused tagasi lükata. Põhimõtteliselt peab tunnistajat küsitama vahetult asja menetleva kohtu ees, kuid teatavate asjaolude korral on tunnistajat võimalik küsitada vastastikuse õigusabi kanalite kaudu (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 328).

Ekspert on n-õ kohtu abistaja. Kui tunnistaja annab ütlusi asjaolude kohta, siis ekspert jagab kohtuga teadmisi, mida kohtunikul ei ole. Ekspertiit tuleb tõendeid koguda põhimõtteliselt asja menetleva kohtu ees. Ekspertiit võib ütlusi andma kutsuda ka kohtunik omal algatusel ja ilma mis tahes piiranguteta. Ekspert peab esitama oma järeldused ja aruande. Suulisel istungil tuleb esitada suuline aruanne. Ekspert peab suulisel istungil selgitama kirjalikku aruannet, kui pooled seda soovivad. Järeldused ja aruanne peavad olema põhjendatud. Eraviisilisi aruandeid ei käsitata aruannetena tsiviilkohtumenetluse seadustiku tähenduses ja neil on eradokumendi staatus.

Austria õigusaktide kohaselt ei ole võimalik toimetada menetlust ainult kirjalikult. Kuid kuna tõendamisviisid ei ole mingil moel piiritletud, on olemas võimalus, et tunnistajad annavad oma ütlused kirjalikult. Tunnistajate kirjalikke ütlusi käsitatakse siis dokumentaalsete tõenditena ja kohus peab neid sõltumatult hindama. Kui kohus peab seda vajalikuks, peab tunnistaja ilmuma kohtusse, välja arvatud juhul, kui mõlemad pooled on selle tunnistaja küsitlemise vastu.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tõendite vaba hindamise põhimõte on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustikus (paragrahv 272). Tõendite hindamine kujutab endast kohtuniku kogutud tõendite uurimist. Hindamisel ei ole kohtunik seotud mingite tõendeid käsitlevate õigusnormidega, kuid ta peab oma siseveendumuste kohaselt otsustama, kas tõendid on tõesed või mitte. Tõendamisviisid ei ole seotud mingisse hierarhiliselt järjestusse. Kirjalikke tõendeid käsitatakse dokumentaalsete tõenditena, välja arvatud juhul, kui tegemist on ekspertiisaruandega. Austrias välja antud avalikud dokumendid on eelduste kohaselt autentset, s.t eeldatakse, et need on tõepoolest välja andnud neile märgitud väljaandja. Tõendina kasutamise eesmärgil lähtutakse samuti täielikult eeldusest, et nende sisu on õige. Eradokumendid – tingimusel, et need dokumendid on allkirjastatud – on samuti täielikult aktsepteeritavad kui tõendid selle kohta, et neis sisalduvad väited esitas dokumendi allkirjastanud isik. Nende õigsust hinnatakse alati lähtuvalt tõendite vaba hindamise põhimõttest.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustikuga ei ole ette nähtud, et teatavate kohtuasjade korral tuleb kaaluda teatavat liiki tõendeid. Hagi summa ei mõjuta mingil moel tõendamisviisi valikut.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Tunnistajad on kohustatud kohtusse ilmuma, ütlusi andma ja vastava nõudmise korral vande andma. Juhul kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja ei ilmu istungile mõjuva põhjusega, peab kohus esiteks määrama talle haldustrahvi. Kui tunnistaja ei ilmu kohtusse ka teisel korral, peab kohus andma korralduse tunnistaja sunniviisiliselt kohtusse toomiseks. Kui tunnistaja keeldub ütlusi andmast ilma seda põhjendamata või kui ta esitab alusetuid põhjendusi, võib teda sundida ütlusi andma. Kui tunnistaja annab kohtus valeütlusi, algatatakse tema suhtes kriminaalmenetlus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Kui tunnistajal on alust keelduda ütluste andmisest (kriminaalkohtumenetluse seadustiku paragrahv 321), on tunnistajal õigus keelduda ühele küsimusele või üksikutele küsimustele vastamisest. Puudub õigus keelduda täielikult ütluste andmisest. Keeldumine on põhjendatud juhul, kui tunnistaja või temaga lähedalt seotud isiku jaoks võib ütluste andmisega kaasneva avalik skandaal või kriminaalsüüdistuse esitamise risk või otsene rahaline kahju. Samuti on keeldumine põhjendatud seoses riiklikult tunnustatud vaikimiskohustusega või juhul, kui on oht avaldada ameti- või ärisaladusi ja isiku valimisõiguse kasutamise seotud teavet, mis on seadusega salastatud. Kohus peab tunnistajaid enne nende küsitlemise algust nimetatud alustest teavitama. Tunnistajad, kes soovivad kasutada oma õigust mitte anda ütlusi, peavad esitama selle põhjused.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kohus otsustab, kas tunnistaja keeldumine ütluste andmisest on õiguspärane. Kui tunnistaja keeldub ütlusi andmast ilma seda põhjendamata või kui ta esitab põhjendused, mis kohtu arvates on alusetud, võib teda sundida ütlusi andma (täiteseadustiku (*Exekutionsordnung*) paragrahv 354). Tunnistajaid võib sundida ütlusi andma rahaträhvi määramisega ja piiratud ulatuses ka vangistamisega ning sellised tunnistajad vastutavad ka poolte ees mis tahes kahju eest, mille nad põhjustasid põhjendamatu keeldumisega ütluste andmisest.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tõendeid ei saa koguda isikutelt, kes ei olnud või ei ole suutelised andma ütlusi tõendatavate asjaolude kohta või kes ei suuda edasi anda seda, mille tunnistajaks nad olid. Sellistel isikutel on n-õ absoluutne füüsiline suutmatus tunnistajana ütlusi anda (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 320 lõige 1). Alaealiste või vaimuhaiguse käes kannatavate inimeste puhul peab kohus üksikjuhtumipõhiselt otsustama, kas nad on suutelised ütlusi andma. Kolmel juhul eksisteerib nõ suhteline suutmatus tunnistada: nimelt vaimulike puhul seoses teabega, mis on neile usaldatud pihtimise ajal või mis on muul viisil hõlmatud nende elukutsest tuleneva konfidentsiaalsuskohustusega, riigiametnike puhul seoses nende ametikohast tuleneva konfidentsiaalse teabega, välja arvatud juhul, kui on tehtud erand, ning vahendajate puhul seoses teabega, mis on neile usaldatud või mis on neile muul viisil teatavaks saanud vahenduse käigus.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohus peab esitama tunnistajatele asjakohaseid küsimusi faktide kohta, mida tunnistajate ütlused peaksid tõendama, ning selle kohta, millistel asjaoludel see teave neile teatavaks sai. Pooled võivad osaleda tunnistajate küsitlemisel ja võivad kohtu nõusolekul esitada tunnistajatele küsimusi nende ütluste selgitamiseks või täiendamiseks. Kohtunik võib asjakohatud küsimused tagasi lükata. Tunnistajate ütluste sisu tuleb protokollida kas olulises osas või vajaduse korral sõna-sõnalt. Video- ja helisalvestuse kandjad ja neil hoitavad andmed on üldiselt kohtuliku vaatluse esemed. Vaatluse käigus saadakse tõendid seeläbi, et kohus hindab asjade omadusi või seisukorda otsese sensoorse analüüsi abil. Lähtuvalt põhimõttest, et tõendite kogumine peab olema vahetu, on sellised tõendid siiski vastuvõetavad ainult juhul, kui otsesed tõendid (nt tunnistaja ütlused) ei ole kättesaadavad. Tunnistajate küsitlemine videotehnoloogia abil on põhimõtteliselt võimalik ja seda tuleks kasutada otsese küsitlemise asemel siis, kui täidetakse vastastikuse õigusabi taotlusi lähtuvalt vajadusest tagada menetluse ökonoomsus. Alates 2011. aastast on kõik kohtud varustatud videokonferentsi seadmetega.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kui pool rikub tõendite saamiseks lepingulisi kohustusi, eraõiguse sätteid või üldtunnustatud moraalinorme, võib kohus sel viisil saadud tõendeid lubada ja kaaluda, kuid asjaomane pool peab siiski maksma hüvitist. Kui tõendite saamiseks rikub pool kriminaalõiguse sätteid, millega kaitstakse põhiseaduses sätestatud põhiõigusi ja -vabadusi (kui tõendid on saadud näiteks füüsiliste vigastuste tekitamise või inimröövi tulemusel või tunnistaja sundimisega ütlusi andma), on selliselt saadud tõendid vastuvõetamatud ja kohus ei tohi neid arvesse võtta. Kui kahtlustatakse, et toime on pandud kuritegu, võib kohus peatada tsiviilkohtumenetluse kriminaalmenetluse raames lõpliku otsuse tegemiseni. Kui tõendite saamiseks toime pandud kuriteoga ei rikota põhiseaduses sätestatud põhiõigusi ja -vabadusi, võetakse asjaomane pool küll kriminaalvastutusele, kuid tõendid ei ole vastuvõetamatud. Vastuvõetamatud on ainult sellised õigusvastaselt saadud tõendid, millega on negatiivselt mõjutatud kohtu kohustust selgitada välja tõde ja millega on seega rikutud tagatist, et kohus langetab tõest lähtuva ja õige otsuse.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Tõendite saamiseks võib küsitleda ka pooli. Nagu tunnistajatel, on ka pooltel kohustus ilmuda kohtusse ning anda ütlusi ja vanne. Pooli ei saa siiski sundida kohtusse ilmuma või kohtus ütlusi andma. Põhjendamatu istungile ilmumata jätmist või kohtus ütluste andmisest keeldumist peab kohus hindama kõiki asjaolusid arvesse võttes. Ainult isaduse tuvastamise või abielu lahutamise menetlustes on võimalik kasutada sundi poolte kohtusse ilmumise tagamiseks. Kui pool ei räägi tõtt, siis (erinevalt tunnistajast) ei ole pool pannud toime kuritegu, välja arvatud juhul, kui valeütlused on antud vande all. Poolte küsitlamise võivad kohtunikud ette näha omal algatusel.

Viimati uuendatud: 02/06/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkevõrsioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Poola

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõenditega seotud küsimusi ja tõendite kogumist reguleeritakse tsiviilseadustiku (*kodeks cywilny*, artikkel 6) ja tsiviilkohtumenetluse seadustikuga (*kodeks postępowania cywilnego*, artiklid 227–315).

Tsiviilseadustiku artikli 6 kohaselt on asjaolu tõendamise kohustus isikul, kes nõuab sellest asjaolust tulenevate õiguslike tagajärgede tunnustamist. Teatavate asjaolude tõendamise kohustus on hagejal, teatavate teiste asjaolude tõendamise kohustus aga kostjal.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Erandid reeglist, et asjaolu tõendamise kohustus on isikul, kes nõuab sellest asjaolust tulenevate õiguslike tagajärgede tunnustamist, peavad tulenema otseselt õigusaktist.

Teatavatel konkreetsetel juhtudel on võimalik tõendamiskohustus teisele poolele üle anda, st tõendamiskohustus ümber pöörata. See võib toimuda näiteks juhul, kui tõendid on hävinenud või nende kogumine on takistatud. Kohtupraktikas on võetud seisukoht, et kui pool takistab või segab oluliselt asjaolude tõendamist teise poole poolt, kellel on nende tõendamise kohustus, peab esimesena nimetatud pool tõendama, et neid asjaolusid ei esinenud.

Tõendamiskohustus on tihedalt seotud õiguslike eeldustega. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 234 kohaselt on õiguslik eeldus kohtule siduv. Üldjuhul võib õigusliku eelduse ümber lükata.

Tõendamisnorme muutvad õiguslikud eeldused on seotud näiteks hea usu või pahatahtlikkuse (tsiviilseadustiku artikkel 7), elussünni eelduse (tsiviilseadustiku artikkel 9), ebaseaduslikkuse (tsiviilseadustiku artikli 24 lõige 1), kaasomanike osade võrdsuse (tsiviilseadustiku artikkel 197), võlgniku teadliku võlausaldajaid kahjustava tegevuse (tsiviilseadustiku artikli 527 lõige 3 ja artikkel 529) ning seltsinglaste osade võrdse väärtusega seltsingus (tsiviilseadustiku artikli 826 lõige 2).

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolu olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Vastavalt tõendite vaba hindamise põhimõttele (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 233) hindab kohus tõendite usaldusväärsust ja tõendusjõudu kogutud tõendite igakülgse uurimise põhjal.

Kohus võib tugineda ainult nõuetekohaselt kogutud tõenditele, järgides tõendite allikatega seotud nõudeid ja tõendite vahetu kogumise põhimõtet.

Kohus hindab vabalt ka eksperdiarvamusi.

Lisaks sellele on tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 243 sätestatud usutavuse tõendamise võimalus. Usutavuse tõendamine on alternatiivne tõendamisviis kitsamas tähenduses ning see ei anna kindlust, vaid näitab ainult faktiväite usutavust. Ametlik tõendite kogumine on reegel, samal ajal kui usutavuse tõendamine on erand teatavale asjaolule tugineva poole kasuks. Usutavuse tõendamisest piisab kõrvalküsimuste korral ja seaduses sõnaselgelt sätestatud juhtudel.

2 Tõendite kogumine

Kõik hageja või kostja esitatud väited peavad põhinema tõenditel.

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kui menetluse käigus kogutud tõendid on kohtu arvates asja lahendamiseks ebapiisavad, võib kohus vastu võtta tõendeid, millele pool ei ole tuginenud, kuid sellised tõendid peavad olema seotud ainult poole väidetega oluliste ja vaidlusaluste asjaolude kohta (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 232).

2.2 Millised on järgmised sammu, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Põhimõtteliselt võtab kohus tõendeid vastu poolte taotlusel, kuna nende kohustus on esitada asja lahendamiseks vajalikud tõendid. Kohus uurib siiski, kas poolte pakutud tõendite kogumine on otstarbekas või vajalik (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 236).

Kohus peaks korraldama tõendite kogumise tõendeid käsitleva määrusega, isegi kui ta kogub tõendeid omal algatusel.

Poole esitatud tõendi vastuvõetavuse üle otsustades peaks kohus uurima,

kas konkreetne asjaolu on menetluses asjakohane (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 227);

kas asjaolu on vaja tõendada (see võib näiteks olla üldtuntud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 228 lõige 1) või poolte poolt omaks võetud (seadustiku artikkel 229);

kas teatav tõend ei ole konkreetsel juhul välistatud (nt tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 246 ja 247);

kas tõendiga tõendatavat asjaolu ei ole juba piisavalt selgitatud või kas tõendit ei ole esitatud üksnes menetluse venitamiseks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 217 lõige 2).

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus lükkab poole taotluse koguda tõendeid tagasi, kui see puudutab asjaolusid, mis ei ole menetluses asjakohased (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 227), üldtuntud asjaolusid, teise poole poolt menetluse käigus omaks võetud asjaolusid, kui omaksvõtt ei tekita kahtlusi, ning asjaolusid, mida kohus teab ametikohustuste tõttu, kuigi sel juhul peab kohus pooli sellistest asjaoludest kohtuistungil teavitama (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 228 ja 229). Kohus võib lugeda asja lahendamiseks asjakohased asjaolud tuvastatuks, kui selle järelduse saab teha muude tuvastatud asjaolude põhjal (faktiline eeldus, tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 231).

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Dokumendid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 244–257)

Dokumendid on kirjalikud kinnitused, mis võivad olla ametlikud või eraõiguslikud. Pädevate avaliku sektori asutuste poolt asjakohases vormis koostatud ametlike dokumentide korral eeldatakse, et nende ametlikult kinnitatud sisu on õige ja need on tõepoolest väljastanud väljaandev asutus.

Tunnistajate ütlused (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 258–277)

Tunnistajana ütluste andmisest ei tohi keelduda keegi peale poolte abikaasade, ülenejate ja alanejate sugulaste, õdede-vendade ning sama joone ja astme hõimlaste, samuti poolte lapsendajate või lapsendatute. Õigus keelduda ütluste andmisest kestab ka pärast abielu või lapsendamissuhte lõppu.

Eksperdiarvamus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 278–291)

Eksperdiarvamus on arvamus selliste asjaolude, seisundite ja sündmuste kohta, mille uurimine ja selgitamine nõuab konkreetseid eriteadmisi.

Eksperdiarvamus aitab kohtul asjaolusid nõuetekohaselt hinnata ja konkreetse asja lahendada.

Vaatlus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 292–298)

Vaatlus on isikute, koha või eseme omaduste või seisundi vahetu sensoorne uurimine kohtu poolt.

Poolte ärakuulamine (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 299–304)

Kui mõni menetluses asjakohane asjaolu on jäänud pärast tõendite ammendumist või tõendite puudumise tõttu ebaselgeks, määrab kohus nende asjaolude selgitamiseks poolte ärakuulamise.

Kui pooleks on juriidiline isik, kuulab kohus ära selle poole esindusorganisse kuuluvad isikud.

Lisaks sellele võib kohus võtta tõendina vastu veregrupianalüüsi tulemusi, video- ja telesalvestisi, fotokoopiaid, fotosid, plaane, jooniseid, heliplaate ja -linte ning muid pildi- või helikandjaid.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 266 kohaselt teavitatakse tunnistajat enne ülekuulamist õigusest keelduda ütluste andmisest, aga ka kriminaalvastutusest valeütluste andmise korral. Ülekuulata tunnistaja annab kohtu ees vande.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 271 lõike 1 kohaselt annab tunnistaja ütlusi suuliselt. Tunnistaja ütlused loetakse talle ette ja vajaduse korral neid täiendatakse tema märkuste põhjal.

Üldiselt ei tohi veel üle kuulamata tunnistajad viibida teiste tunnistajate ülekuulamise juures (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 264) ning vasturääkivaid ütlusi andvaid tunnistajaid võib üksteisega vastastada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 272).

Kohus võib kutsuda arvamust avaldama ühe või mitu eksperti, teavitades neid sellest, kas arvamus tuleb esitada suuliselt või kirjalikult (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 278). Ekspert võib keelduda ütluste andmisest samadel põhjustel nagu tunnistajad (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 280 ja 261).

Ekspert annab samuti vande, välja arvatud juhul, kui pooled vabastavad ta sellest kohustusest. Iga arvamus peab sisaldama selle põhjendusi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 285). Ekspertid võivad nõuda oma töö eest hüvitist (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 288).

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tõendamisviiside ametlikuks järjestamiseks nende usaldusväärsuse ja tõendusjõu põhjal eraldiseisvalt konkreetse asja asjaoludest ei ole alust. Üldiselt lähtub kohus tõendite hindamisel kaalutusõigusest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 233). Hindamisel tuleks võtta arvesse tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklites 246 ja 247 sätestatud põhimõtet, et dokumentaalsed tõendid on tunnistajate ütlustest ja poolte seletustest olulisemad.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Mõni tehing tuleb teha asjakohases vormis ja sellise konkreetse vormi kasutamise nõue võib tuleneda seadusest või poolte kokkuleppest. Tsiviilseadustiku artikli 74 lõike 1 kohaste kirjalike tõendite (*ad probationem*) kasutamine tähendab, et kui seaduse või kokkuleppe nõuded ei ole täidetud, kannab tehingu asjakohases vormis tegemata jätnud isik negatiivseid menetlustagajärgi, kuna tema suutlikkus tõendeid esitada on piiratud.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Üldiselt ei tohi keegi keelduda tunnistajana ütluste andmisest. Ütluste andmine on seadusest tulenev kohustus. See kohustus hõlmab kolme nõuet: ilmuda kindlaksmääratud ajal kohtusse,

anda ütlusi,

anda vanne.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 261 on siiski sätestatud teatavad erandid reeglist, et keegi ei tohi ütluste andmisest keelduda. Erandite kohaselt võivad ütluste andmisest keelduda poolte abikaasad, alanejad ja ülenejad sugulased, õed-vennad ning sama joone ja astme hõimlased, samuti poolte lapsendajad või lapsendatud. Ütluste andmisest keeldumise õigus säilib ka pärast abielu või lapsendamissuhte lõppu.

Ütluste andmisest ei ole lubatud keelduda perekonnaasjades, välja arvatud abielu lahutamisel.

Kohus peab tunnistajat enne tema ülekuulamist teavitama, et tal on õigus keelduda ütluste andmisest ja küsimustele vastamisest. Kohus kontrollib tõendite andmisest keeldumise põhjuseid (põhjused esitatakse kirjalikult või suuliselt koos viidetega õigusnormidele).

Ütluste andmisest keeldumise võib tagasi võtta. Pärast ütluste andmist ei saa tunnistaja siiski keeldumise õigust kasutada, välja arvatud juhul, kui teda ei teavitatud eelnevalt, et tal on selline õigus.

Tunnistaja võib keelduda küsimustele vastamisest ka juhul, kui ütluste andmine põhjustaks talle või tema sugulastele (abikaasale, ülenejatele ja alanejatele) sugulastele, õdedele-vendadele, sama joone ja astme hõimlastele, samuti lapsendajatele ja lapsendatule) kriminaalvastutusele võtmist, häbi või suurt ja otsest rahalist kahju või tähendaks olulise ärisaladuse rikkumist.

Valdava arvamusel ei laiene mõiste „sugulased“ elukaaslastele.

Preester võib keelduda ütluste andmisest talle pihil usaldatud asjaolude kohta.

Kohtumääruse alusel peab igaüks määratud ajal ja kohas esitama oma valduses oleva ja menetluses asjakohast asjaolu tõendava dokumendi, kui see ei sisalda konfidentsiaalset teavet. Sellest kohustusest võivad vabaneda ainult isikud, kes võivad seoses dokumendis käsitletud asjaoludega keelduda tunnistajana ütluste andmisest või hoiavad dokumenti sellise kolmanda isiku nimel, kes võiks dokumendi esitamisele samadel põhjustel vastu olla. Ometi ei ole isegi sel juhul lubatud dokumendi esitamisest keelduda, kui selle valdaja või kolmas isik peavad selle esitama vähemalt ühele poolele või kui dokument on väljastatud tõendite kogumist taotleva poole huvides. Lisaks sellele ei saa pool dokumendi esitamisest keelduda, kui kahju, mida ta dokumendi esitamisega endale põhjustaks, seisneks kohtuasja kaotamises (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 248).

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kui ütluste andmisest või kohtus vande andmisest keeldumine ei ole põhjendatud, määrab kohus pärast kõigi kohalviibivate poolte käest keeldumise õiguspärasuse kohta seletuste võtmist tunnistajale trahvi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 274).

Olenemata nimetatud trahvist võib kohus kohaldada tunnistaja suhtes kuni nädalast aresti. Kohus vabastab tunnistaja arestist, kui tunnistaja annab ütlusi või vande või kui kohus, kus sellelt tunnistajalt ütlusi võeti, on asja lahendanud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 276).

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Kohus peaks omal algatusel vältima ütluste võtmist isikutelt, kes ei ole võimelised tajuma või tajutavat edasi andma. Selle võimetuse põhjuste äralangemisel võidakse ütluste andmise keeld tühistada. Psühhiaatriline ravi või teovõimetus kui selline ei muuda ütlusi automaatselt ebausaldusväärseks (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 259).

Seaduses ei ole sätestatud, mis eest alates loetakse laps tajumis- ja tajutu edasiandmise võimeliseks. See, kas last saab üle kuulata, sõltub seega lapse individuaalsest võimekusest ja arenguastmest. Abieluasjade puhul on seaduses sätestatud piirangud seoses alla 13aastaste alaealiste ja poolte alla 17aastaste alanejate sugulaste ülekuulamisega (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 430).

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 259 on sätestatud üldnorm, et kedagi ei või samas kohtuasjas üle kuulata kord tunnistaja ja kord poolena. Seega võib poolte ärakuulamisel seletusi võtta poolte esindajalt. Tunnistajana võib aga üle kuulata poolte advokaadi, kes peab siis loobuma oma volitusest. Tunnistajaks ei saa olla ka menetlusse astuja (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 81).

Ütlusi ei pea andma salastatud või konfidentsiaalse teabe saladuses hoidmise kohustusest vabastamata sõjaväelased ja ametnikud, kui nende ütlused põhjustaksid selle saladuse rikkumist ja kui neid ei vabastata ametisaladuse hoidmise kohustusest.

Vahendaja ei saa olla tunnistajaks seoses talle vahendamise käigus teatavaks saanud asjaoludega, kui pooled ei vabasta teda vahendussaladuse hoidmise kohustusest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 2591).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistaja kuulab üle kohus. Mõnikord võib kohus usaldada ülekuulamise selleks määratud kohtunikule (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 235). Kui tõendite laad seda ei takista, võib vastutav kohus korraldada ülekuulamise tehniliste seadmete abil, mis võimaldavad kaugmeetodil ülekuulamist.

Pooltel on õigus viibida tunnistajate ülekuulamise juures ja esitada neile küsimusi.

Tunnistajad võib üle kuulata video- ja telekonferentsi kasutades (nõukogu määruse (EÜ) nr 1206/2001 (liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta tõendite kogumisel tsiviil- ja kaubandusajades) artikli 10 lõige 4).

3 Tõendite hindamine

Üldjuhul võib tõendiks olla iga asi, mis aitab tuvastada menetluses asjakohaseid asjaolusid. Tsiviilkohtumenetluse seadustikus ei ole sätestatud ebaseaduslikult saadud tõendite tsiviilkohtumenetluses kasutamise üldist keeldu. Põhiseaduse sätete, tsiviilseadustiku ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku eri sätete, salastatud teabe kaitse seaduse ja Poola ratifitseeritud rahvusvaheliste lepingute analüüs annab siiski alust väita, et ebaseaduslikult saadud tõendeid ei ole lubatud tsiviilkohtumenetluses kasutada.

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Tsiviilkohtumenetluses ei ole lubatud kasutada tõendeid, mille hankimisega rikuti mõtte- või sõnavabadust, intiimsfääri või isikuvabadust ning jäeti isik seega nende õigusteta. Tõendeid, mis on saadud pettuse teel või lubadusega, mille täitmine rikuks seadust (nt rahalise hüvitise lubamine telefoni pealtkuulamise eest), peetakse ebaseaduslikeks.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 403 lõike 1 punktis 2 on sätestatud, et kuriteo abil saavutatud kohtuotsuse võib läbi vaadata. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 403 lõike 1 punktis 2 ettenähtud taotlust on võimalik esitada ainult juhul, kui selle rahuldamist kinnitab lõplik süüdimõistmine. Läbivaatamise aluste püsimiseks peab kohtuotsus olema lõplik. Kohtuotsuse läbivaatamise taotlusele tuleks lisada kohtuotsuse ärakiri.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Kui mõni menetluses asjakohane asjaolu on jäänud pärast tõendite ammendumist või nende puudumise tõttu ebaselgeks, võib kohus korraldada poolte ärakuulamise (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 299).

Viimati uuendatud: 26/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusala koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusala koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Portugal

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Tõendamiskohustuse puhul kehtib reegel, et see pool, kellel lasub tõendamiskohustus, peab tõendama väidetavate asjaolude õigsust, et oleks võimalik hinnata kohtus esitatud väite paikapidavust.

Tõendamiskohustuse jagamisega seoses (s.t seoses sellega, millisel poolel lasub tõendamiskohustus) on tsiviilseadustiku artiklis 342 sätestatud alusreegel.

Nimetatud artikli kohaselt peab õigusele tuginev isik tõendama õiguse aluseks olevaid asjaolusid ning isik, kelle vastu õiguseid soovitakse kasutada, peab tõendama asjaolusid, mis takistavad õiguse kasutamist või muudavad õigust või lõpetavad õiguse. Õiguse kasutamist takistavad asjaolud on sellised, mis toimivad takistusena õiguse olemasolu kindlaksmääramisel. Õigust muutvad asjaolud on asjaolud, mis muudavad kindlaks tehtud õiguse ulatust. Õigust lõpetavad asjaolud on asjaolud, mis põhjustavad õiguse lõppemise pärast seda, kui õiguse kehtivus on kindlaks tehtud. Kahtluse korral tuleb asjaolusid käsitleda konstitutiivsetena.

Negatiivse hindamismenetluse korral, kus üks pool ei soovi saada teise poole vastu tehtud kohtuotsust, vaid soovib pelgalt, et kohus teeks kindlaks õiguse või asjaolu puudumise, peab kostja (pool, kelle vastu hagi on esitatud) tõendama vaidlusaluse õiguse olemasolu.

Kohtuasjade puhul, kus hagi tuleb esitada teatava aja jooksul pärast kuupäeva, mil hageja (hagiavalduse esitanud pool) on saanud teada teatavast asjaolust, peab kostja tõendama, et tähtaeg on juba möödunud, välja arvatud juhul, kui on olemas muu konkreetselt seaduses sätestatud lahendus.

Kui õigus, millele hageja tugineb, on seotud edasilükkava tingimusega (tulevikusündmus, mille võimaliku esinemisega on pooled sidunud tehingu õiguslike tagajärgede tekkimise) või esialgse tähtajaga (ajahetk, pärast mida õigus võib tekkida), peab hageja tõendama, et tingimus on täidetud või et esialgne tähtaeg on möödunud. Kui õigus on seotud lõpetava tingimusega (tulevikusündmus, mille võimaliku esinemisega on pooled sidunud tehingu õiguslike tagajärgede lõppemise) või lõpliku tähtpäevaga (ajahetk, pärast mida õigus kaob), peab kostja tõendama, et tingimus on täidetud või et see lõplik tähtpäev on möödunud.

Eespool kirjeldatud eeskirjad on ümber pööratud, kui on olemas õiguslik eeldus (tulemus või järeldus, millele seaduses jõutakse teadaoleva asjaolu põhjal eesmärgiga teha kindlaks tundmatu asjaolu), erand või vabastus tõendamiskohustusest või asjakohane kehtiv kokkulepe ning üldiselt siis, kui seaduses on

nii sätestatud. Tõendamiskohustus on ümber pööratud ka siis, kui vastaspool on tahtlikult muutnud võimatuks tõendi esitamise selle poole jaoks, kes selle tõendi esitama peaks.

Tõendamiskohustuse ümberpööramise kokkulepe on kehtetu, kui tegemist on võõrandamatute õigustega (s.t õigusega, millest pool ei saa loobuda pelgalt selleks soovi väljendades) või kui see võib muuta õiguse kasutamise ühe poole jaoks ülemäära raskeks. Samuti on kehtetu kokkulepe, millega välistatakse mis tahes õiguslik tõendamisviis või millega lubatakse tõendamisviisid, mida ei ole ette nähtud õigusaktidega. Kui tõenditega seoses tehtavad seadustest tulenevad otsused põhinevad avalikul huvil, on sellised kokkulepped igal juhul kehtetud.

Kui tõendid esitab pool, kellel lasub konkreetse asjaolu tõendamise kohustus, võib vastaspool esitada vastupidist kinnitavad tõendid eesmärgiga tekitada kahtlust. Kui on olemas piisav kahtlus, tuleb otsus teha selle poole vastu, kellel lasub asjaomase asjaolu tõendamise kohustus.

Täielikke õiguslikke tõendeid on võimalik vaidlustada ainult tõenditega, mis kinnitavad, et aluseks olnud asjaolu ei olnud tõene, ilma et see mõjutaks muude seaduses sätestatud õiguste piirangute kohaldamist.

Isik, kes tugineb tavaõigusele, siseriiklikule või välisriigi õigusele, peab tõendama selle olemasolu ja sisu, kuid kohus peaks püüdma omal algatusel saada vastavad teadmised. Kohus peab omal algatusel teadmised saama ka siis, kui ta peab tegema otsuse tava-, siseriikliku või välisriigi õiguse alusel ning ükski pool ei ole sellele tuginenud või kui vastaspool on tunnustanud selle olemasolu ja sisu või ei ole esitanud vastuväiteid. Kui kohus ei suuda kindlaks teha kohaldatava õiguse sisu, lähtub ta Portugali tavaõiguse eeskirjadest.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Jah, sellised normid on olemas.

Tõendamist ei vaja üldtuntud asjaolud, s.t üldsusele teada faktid.

Samuti ei vaja tõendamist sellised asjaolud, millest kohus on teadlik oma ametiülesannetest tulenevalt. Kui kohus tugineb neile asjaoludele, tuleb kohtuasja toimikule lisada dokumentaalsed tõendid nende asjaolude kohta.

Samuti ei pea eeldatud asjaolu tõendama pool, kellel on õiguslik eeldus (määratletud eespool).

Õigusliku eelduse võib ümber lükata vastupidist tõendavate tõendite esitamisega, välja arvatud juhul, kui see ei ole seadusega lubatud.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohus hindab tõendeid vabalt ning kohtunik teeb otsuse iga asjaoluga seoses oma siseveendumuse järgi.

Tõendite vaba hindamise põhimõtet ei kohaldata asjaolude suhtes, mille tõendamiseks on seaduses sätestatud spetsiaalne kord, või selliste asjaolude suhtes, mida on võimalik tõendada ainult dokumentidega või mis on täielikult tõendatud kas dokumentidega või kokkulepetega või poolte ülestunnistustega.

Kohus peab kaaluma kõiki tõendeid olenemata sellest, kas need on esitanud see pool, kellel lasub nende esitamise kohustus, ilma et see mõjutaks selliste sätete kohaldamist, millega tunnistatakse asjaolu tõendavad tõendid tähtsusetuks, kui neid ei ole esitanud teatav huvitatud isik.

Kui kaheldakse asjaolu tõesuses või tõendamiskohustuses, lahendatakse küsimus selle poole kahjuks, kes asjaolust kasu saaks.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Õigusaktide kohaselt on lubatud tõendeid koguda kohtuniku algatusel.

Kohtuniku ülesanne on – sealhulgas *ex officio* – teha kõik toimingud või näha ette kõikide selliste toimingute tegemine, mis on vajalikud tõe väljaselgitamiseks ja tõese vaidluse pidamiseks seoses asjaoludega, mis peaksid olema teada.

Kohtunik võib menetluse mis tahes etapis kutsuda menetlusosalisi isiklikult kohtusse andma ütlusi seoses asjaoludega, mis on asjaomase küsimuse seisukohast olulised.

Kohtu ülesanne on kas omal algatusel või poolte taotluse alusel küsida teavet, tehnilisi arvamusi, kavu, fotosid, jooniseid, esemeid või muid dokumente, mis on vajalikud tõe väljaselgitamiseks. Sellised taotlused võib esitada ametiasutustele, vaidluse pooltele või kolmandatele isikutele.

Kui kohus peab seda asjakohaseks, võib ta omal algatusel või mis tahes poole taotluse alusel uurida asju või küsitleda inimesi. Seda tehes tuleb tagada isiku era- ja pereelu puutumatus ja inimväärikus ning selle tegevuse eesmärk peaks olema selgitada mis tahes fakte, mis on asjaomase küsimuse seisukohast olulised. Kohus võib korraldada käike kohapeale või näha ette uuritavate sündmuste rekonstrueerimise, kui ta peab seda vajalikuks.

Kui kohtuasja menetlemise käigus on alust arvata, et isikul, keda ei ole tunnistanud kohtusse kutsutud, on teadmisi asjaolude kohta, mis on kohtuasjas õige otsuse tegemise seisukohast olulised, peaks kohtunik andma korralduse selle isiku kohtusse kutsumiseks, et asjaomane isik saaks anda ütlusi.

Kohtunik võib *ex officio* ette näha, et ütlusi peavad andma eksperdid.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Tõendid esitatakse üldjuhul koos hagiga. Hagiavalduse lõpus peab hageja esitama tunnistajate nimekirja ja taotlema muud liiki tõendite esitamist. Kui kostja vaidlustab hagi, peab ta esitama tunnistajate nimekirja koos oma vastusega ja taotlema muud liiki tõendite esitamist. Hagejal on lubatud muuta oma algset tõendite kogumist käsitlevat avaldust ning ta võib seda teha oma vastuses (kui see tuleb esitada) või kümne päeva jooksul pärast seda, kui teda on teavitatud kaitseargumentidest. Juhul kui kostja esitab vastuhagi ja hageja vastab sellele, on kostjal lubatud muuta oma algset tõendite kogumise avaldust kümne päeva jooksul pärast seda, kui teda on teavitatud hageja vastusest.

Üldjuhul kogutakse tõendeid viimasel kohtuistungil. Erandjuhtudel võidakse tõendeid esitada varasemas etapis. Tõenditeks võivad olla inimeste ütlused, eksperdi esitatavad tõendid või kohtuliku uurimise käigus saadud tõendid. Tõendite varasemaks esitamiseks peab eksisteerima põhjendatud kahtlus, et teatavatel isikutel tegeliku kohtuistungil raames ütluste saamine või teatavate asjaolude kindlakstegemine ekspertiisi või vaatluse abil võib olla võimatu või väga raske.

Pärast seda, kui eelistungil on vastu võetud tõendite kogumise avaldused (kusjuures neid võidakse seal muuta) – või kui seda ei kohaldata nõuetekohase määrase tegemisel –, määratakse pärast õigusesindajate ärakuulamist kindlaks viimane kohtuistung.

Tunnistajate nimekirja võib lisada või seda nimekirja võib muuta kuni 20 päeva enne viimase kohtuistungil toimimise kuupäeva ning teisele poolele antakse viie päeva jooksul teada, et nad saavad soovi korral seda võimalust kasutada.

Välja arvatud juhul, kui asjaoludest tulenevalt on põhjendatud õigustoimingute järjekorra muutmine kohtuniku poolt, algab viimasel kohtuistungil tõendite kogumine sellega, et pooled esitavad oma seisukohad.

Seejärel esitatakse audio- või videosalvestised, kui tõendid peaksid neid hõlmama.

Seejärel võivad esitada oma suulised selgitused eksperdid, kes on ühe poole või kohtu taotluse alusel istungile kutsutud. Siis küsitatakse tunnistajaid.

Pärast tõendite kogumist toimub väitlus kohtuasja asjaolude üle. Selle väitluse jooksul esitavad advokaadid järeldused (nii *de facto* kui ka *de jure*), mille nad on teinud esitatud tõendite põhjal, kusjuures igal advokaadil on võimalik sõna võtta vaid korra.

Viimase kohtuistungil lõppedes antakse kohtuasi kohtunikule, kes peab otsuse tegema 30 päeva jooksul. Kui kohus leiab, et tal ei ole piisavalt teavet, võib ta kohtusaali tagasi pöörduda, et küsitleda isikuid enda soovi järgi ja näha ette kahtluste kõrvaldamiseks vajalike toimingute tegemine.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Tõendite kogumise avalduse võib tagasi lükata siis, kui see on esitatud pärast selleks seaduses sätestatud tähtaja möödumist.

Isegi kui kõnealune avaldus on esitatud õigeaegselt, võib selle täielikult või osaliselt tagasi lükata järgmistel juhtudel: konkreetset liiki menetluse jaoks ette nähtud tunnistajate arv on ületatud (need tunnistajad, kes ei mahu ettenähtud arvu sisse, tuleb jätta küsitlemata); kohtunik leiab, et eksperditöendite kogumise avaldus ei ole asjakohane või et sellise avalduse eesmärk on menetlusega viivitada; isik, kes võiks ütlusi anda kohtuasja poolena, on kantud tunnistajate nimekirja; nõutakse menetlusosalise selliste avalduste esitamist, mis hõlmavad ebaausaid või kriminaalseid asjaolusid, millega seoses asjaomast poolt süüdistatakse; või menetlusosaliselt nõutakse ütluste andmist seoses asjaoludega, mis ei hõlma ülestunnistust. Muud vastuvõetamatud tõendid on tõendid, millega kaasneks riigi- või ametisaladuse rikkumine või riigiametnike konfidentsiaalsuskohustuse rikkumine, kusjuures sellise saladuse avaldamise keelu võib siiski seaduses sätestatud tingimustel tühistada.

Seejärel viib kohtunik viimase kohtuistungil ajal ja pärast seda, kui tunnistaja on andnud vande, läbi esialgse küsitluse, millega soovitakse kindlaks teha tunnistaja isik ja tuvastada, kas ta on poolte sugulane, sõber või vaenlane, kas tunnistajal on kõnealuste pooltega mingit laadi sõltuvussuhte ning kas neil on kohtuasjaga seoses otseseid või kaudseid huve. Kui vastustest nähtub, et küsitletav isik ei sobi tunnistajaks või et ta ei ole sama isik, kes on tunnistajana nimekirja kantud, ei luba kohtunik tal ütlusi anda. Ütlusi saavad anda vaid need tunnistajad, kellel ei ole psüühikahäireid ning kes on füüsiliselt ja vaimselt võimelised andma tunnistajana ütlusi seoses tõendatavate asjaoludega. Kohtuniku ülesanne on anda hinnang tunnistajate nimekirja kantud isikute loomuomasele võimekusele, et hinnata nende ütluste vastuvõetavust ja usutavust.

Ütlused ei ole vastuvõetavad, kui leping peab seaduse või poolte vahelise kokkuleppe kohaselt olema kirjalik või kirjalikult kinnitatud. Ütlused ei ole vastuvõetavad ka juhul, kui asjaolu on täielikult tõendatud dokumentidega või muude täieliku tõendusjõuga vahenditega. Ütlused ei ole vastuvõetavad, kui need põhinevad mis tahes kokkuleppel, mis on vastuolus täieliku tõendusjõudu omavate autentsete või eradokumentide sisuga või täiendavad neid, sõltumata sellest, kas kokkulepe sõlmiti enne dokumendi koostamist, koostamise ajal või pärast seda.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Eksisteerivad järgmised tõendamisviisid:

- a) dokumendid;
- b) ülestunnistus;
- c) menetlusosaliste avaldused;
- d) eksperdiaruanded;
- e) kohtulik vaatlus;
- f) tunnistajate ütlused;
- g) esemelised tõendid;
- h) eeldused.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tõendamisviiside tõhusus ei sõltu sellest, kas tõendid on suulised või kirjalikud.

Kohtu jaoks on siduvad vaid seadusest tuleneva eelneva tõendusjõuga tõendid vastavalt kehtestatud tingimustele ja piirangutele: autentne või eradokument, mille autentsus on kindlaks tehtud tunnustatud viisil (vt tsiviilseadustiku artiklid 362–387), ülestunnistus (vt tsiviilseadustiku artiklid 352–360) ja õiguslikud eeldused (tsiviilseadustiku artiklid 349–350).

Ülejäänud tõendite hindamisel lähtutakse vaid tõendite vaba hindamise põhimõttest, ilma et kohaldataks mis tahes muid põhimõtteid peale kogemuse käigus omandatud teadmiste, s.t üldiseid ja abstraktseid hinnanguid põhjusliku seose kohta. Tõendeid kaalutakse vastavalt seisukohtadele, mille kohtunik on kujundanud asjaolude põhjal, võttes arvesse nimetatud põhimõtteid.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Seaduse kohaselt on eri tõendamisviisidel tõepoolest erinev tõendusjõud.

Tõendite vaba hindamise põhimõtte jäetakse kõrvale ja teatavad tõendusviisid on teiste suhtes ülimaliselt, kui seadusega on teatavale tõendusviisile antud konkreetne tähtsuste või kui seadusega on ette nähtud, et õigusliku fakti olemasolu väljaselgitamiseks või asjaolu tõendamiseks tuleb läbida mõni konkreetne formaalsus. Negatiivse õigusliku tõendamisviisi puhul on kohtunikul seadusega keelatud kasutada otsuse tegemiseks teatavat liiki tõendeid.

Kohus hindab vabalt kõiki selliseid tõendeid, mis on saadud tunnistajatelt võetavate ütluste, ekspertide suuliste ütluste (üldjuhul küsitletakse eksperte alles viimasel kohtuistungil, kui see on vajalik suuliste selgituste andmiseks, sest nende uurimise tulemused on esitatud kirjalikes aruannetes), kohtuliku vaatluse, uurimisaruannete ja seaduse kohaselt erilist tähtsust mitteomavate dokumentide abil.

Tunnistaja ütluste tõendusjõudu kaalub kohtunik vabalt. Kuid tunnistaja ütlusi ei saa kasutada selleks, et asendada seaduse kohaselt nõutavat dokumenti või et esitada vastuargumente või täiendusi teatava dokumendi sisule.

Eksperdi vastustes esitatud tõendite tugevust hindab kohus vabalt ning sama kehtib ka kohtuliku vaatluse tulemuste suhtes.

Leitakse, et autentsete dokumendid (s.t dokumendid, mille on kirjalikult koostanud pädev riigiasutus või ametnik oma ametiülesannete täitmise käigus) tõendavad täielikult nii neid asjaolusid, millele neis dokumentides viidatakse ja millega seotud toimingud on asjaomased asutused või ametnikud läbi viinud, kui ka asjaolusid, mis neis dokumentides kinnitamist leiavad dokumendi koostanud organi arusaamise kohaselt (s.t sellised dokumendid kujutavad endast tõendeid, mida on võimalik ümber lükata ainult vastupidist tõendades). Kui isik tunnistab ja ei vaidlusta tema vastu esitatud dokumendil olevat allkirja või käekirja (või üksnes allkirja) või kui olenemata asjaolust, et dokumendil on tema allkiri ja see on koostatud tema käekirjas, väidab isik, et see dokument ei kuulu talle, või kui dokument tunnistatakse autentseks nii õiguslikult kui ka kohtulikult või kui eradokumendil olevat allkirja või dokumendi koostaja käekirja on tõestanud notar, siis võib sellist eradokument kasutada selle koostaja väiteid tõendava deklaratsioonina. See ei välista siiski võimalust esitada sellise dokumendiga seoses vastuväiteid või väita, et tegemist on võltsitud dokumendiga. Deklaratsioon esitatud asjaolusid käsitletakse tõendatutena sel määral, mil need on vastuolus deklareeriva poole huvidega. Deklaratsiooni tuleb siiski vaadelda tervikuna. Notariaalselt tõestatud eradokumentidel on autentse dokumendiga samaväärne tõendusjõud, kuid nende dokumentidega ei ole võimalik asendada autentseid dokumente, kui seaduse kohaselt nõutakse just viimati nimetatud dokumentide esitamist.

Kirjalikul kohtulikult ülestunnistusel on täielik tõendusjõud ülestunnistaja vastu. Autentse või eradokumendina vormistatud kohtuväline ülestunnistus loetakse tõendatuks nende dokumentide suhtes kohaldatavatel tingimustel ning kui see tehti teisele poolele või nende esindajale, on sel täielik tõendusjõud.

Kohtuvälist ülestunnistust, mis ei ole vormistatud dokumendi kujul, ei saa tõendada tunnistajate ütlustega selliste kohtuasjade puhul, mille raames ei võimalda kohus tunnistajate küsitluse. Kui ütluste andmine on lubatud, kaalub kohus nende tõendusjõudu vabalt.

Mittekirjalikku kohtulikku ülestunnistust ja kohtuvälist ülestunnistust, mis on tehtud kolmandale isikule või esitatud testamendis, kaalub kohus vabalt.

Ülestunnistust ei saa kasutada tõendina ülestunnistaja vastu järgmistel juhtudel: a) kui ülestunnistus on seaduse alusel ebapiisav või tugineb asjaoludele, mille tunnustamine või uurimine on seadusega keelatud; b) kui ülestunnistus tugineb asjaoludele, mis on seotud võõrandamatute õigustega; c) kui ülestunnistatud asjaolu esinemine on võimatu või kui seda asjaolu ilmselgelt ei esine.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Jah, Portugali õigussüsteemis on see nii.

Kui seadusega on nii ette nähtud, ei saa lepingut või teatava formaalsusastmega dokumenti asendada muud liiki tõenditega või teise dokumendiga, välja arvatud juhul, kui sellel muud liiki tõendil või teisel dokumendil on suurem tõendusjõud.

Kui seaduse kohaselt tuleb õigusliku asjaolu eksisteerimiseks või tõendamiseks viia läbi mis tahes spetsiaalne formaalsus, tuleb seda nõuet järgida.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Kõik isikud – olenemata sellest, kas nad on menetlusosalised või mitte – peavad tegema koostööd tõe väljaselgitamiseks. Nad peavad vastama neile esitatud küsimustele, nõustuma vajalike uurimistega, andma seda, mida neil nõutakse, ning tegema toiminguid, mille kohta on otsus tehtud.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Järgmised tunnistajad võivad ütluste andmisest keelduda (välja arvatud lapse sünni või surma kindlakstegemisega seotud menetluste puhul):
ülenejad sugulased alanejaid sugulasi käsitlevates kohtuasjades ning lapsendajad lapsendatud lapsi hõlmavates kohtuasjades ning vastupidi;
äi või ämm kohtuasjades, mis hõlmavad nende väimeest või miniat ning vastupidi;

mis tahes abikaasa või eksabikaasa kohtuasjades, mille üks pool on tema abikaasa või eksabikaasa;

isik, kes on või on olnud ühe menetlusosalisega vabaabielus abieluga sarnastel tingimustel.

Kohtuniku ülesanne on teavitada eespool osutatud isikuid sellest, et neil on õigus keelduda ütluste andmisest.

Tunnistajad, kes on seotud ametisaladuse, riigisaladuse või riigiteenistujate tegevusest tuleneva saladuse hoidmise kohustusega, võivad seaduslikult keelduda andmast ütlusi seoses asjaoludega, mis on hõlmatud selle saladusega.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Vastavalt eelmisele küsimusele antud vastusele ei karistata ütluste andmisest keelduvaid isikuid ning neil ei nõuta kohtuga koostöö tegemist, sest ütluste andmisest keeldumine on nende seaduslik õigus.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Jah, on isikuid, kellelt ei saa ütlusi võtta.

Need on isikud, kes ei ole võimelised andma ütlusi psüühilise haiguse tõttu ning kes ei ole füüsiliselt või vaimselt võimelised andma ütlusi tõestatavate asjaolude kohta.

Kohtuniku ülesanne on hinnata kohtusse ütlusi andma kutsutud isikute pädevust.

Tunnistajatena ei tohi ütlusi anda isikud, kes võivad anda ütlusi menetlusosalistena.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistajad annavad ütlusi viimasel kohtuistungil isiklikult või videokonferentsi vahendusel, välja arvatud järgmistel juhtudel:

kui tõendeid kogutakse varasemas etapis (seda võib teha, kui on alust arvata, et teatavatelt isikutelt võib ütluste saamine olla võimatu või väga raske);

tõendeid kogutakse Portugali konsulaadile saadetud õigusabitaotluste alusel;

tõendeid kogutakse isiku elukohas või teenistuskohas (eelisõigus, mis on antud vabariigi presidendile ja välisriigi diplomaatidele vastastikkuse põhimõttest lähtuvalt);

kui isikutel ei ole võimalik kohtusse ilmuda;

kui kasutatakse õigust anda ütlusi kirjalikult.

Tunnistajad peavad andma ütlusi nõuetekohasel viisil, esitades põhjused ja asjaolud, millel nende asjaoludega seotud teadmised põhinevad; teadmise aluseks olevad asjaolud esitatakse võimalikult üksikasjalikult ja need peavad olema põhjendatud.

Küsimusi esitab tunnistaja kutsunud poole advokaat. Teise poole advokaat võib ütlustega hõlmatud asjaoludega seoses esitada tunnistajale küsimusi eesmärgiga täiendada või selgitada tema ütlusi.

Kohtunik peab tagama, et advokaadid ei oleks tunnistajatega ebaviisakad ega esitaks küsimusi või väiteid, mis ei ole asjakohased või mis on suunavad, eksitavad või solvavad.

Küsitlemise ja risküsitlemise viivad läbi poolte esindajad, ilma et see mõjutaks kohtuniku poolt teabe nõudmist või asjaolu, et kohtunik võib esitada küsimusi, mida ta peab tõe väljaselgitamiseks asjakohaseks.

Kohtunik viib küsitlemise läbi ise, kui see on vajalik selleks, et tagada tunnistaja enesevalitsemine või lõpetada sobimatu risküsitlemine.

Enne seda, kui tunnistaja vastab talle esitatud küsimustele, on tal õigus tutvuda kohtuasja materjalidega, nõuda, et talle näidataks teatavaid kohtuasja osaks olevaid dokumente, või esitada dokumente eesmärgiga kinnitada oma ütlusi. Vastu võetakse ja toimikusse lisatakse vaid sellised dokumendid, mida vastav pool ei saanud esitada.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kohus ei saa arvesse võtta ebaseaduslikult saadud tõendeid.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jah. Lisaks eespool osutatud ütlustele, mida annavad menetlusosalised, on Portugali menetlusõigusega antud pooltele ka võimalus esitada avaldusi.

Menetlusosalised võivad tõepoolest kuni esimese astme kohtus suulise kohtuistungil alguseni taotleda luba esitada avaldusi seoses asjaoludega, millesse nad on isiklikult olnud kaasatud või mille kohta neil on vahetuid teadmisi.

Kohus kaalub poolte avaldusi vabalt, välja arvatud juhul, kui need avaldused hõlmavad ülestunnistusi.

Sellega seoses vt küsimusele nr 2.6 antud vastus.

Lisateave

Kohaldatavad õigusaktid

 [Tsiiviilseadustik](#)

 [Tsiiviilkohtumenetluse seadustik](#)

Lisateave

 [Justiitsministeerium](#)

 [Prokuratuur](#)

 [Ametlik väljaanne](#)

 [Õigusdokumentide andmebaas](#)

Viimati uuendatud: 30/04/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Töendite kogumine - Rumeenia

1 Töendamiskohustus

Peamine õiguslik alus:

tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Codul de procedură civilă*) artiklid 249–365.

1.1 Millised on töendamiskohustust reguleerivad normid?

Pool peab enda poolt menetluse käigus esitatud väidet tõendama, välja arvatud seaduses sõnaselgelt sätestatud juhtudel. Hageja peab tõendama oma nõuet. Kostja vastuväidete puhul on töendamiskohustus kostjal. Eelduse olemasolul võib aga töendamiskohustus minna seda muidu kandnud poolelt üle vastaspoolele.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud töendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendada ei tule seda, mida kohus peab tingimata teadma.

Eeldatakse, et kohus tunneb Rumeenias kehtivat õigust. Huvitatud pool peab aga tõendama Rumeenia avalikus väljaandes (*Monitorul Oficial*) või muul viisi avaldamata seadusi ja Rumeenias kohaldatavaid, kuid õigusaktis sätestamata rahvusvahelisi konventsioone, lepinguid ja kokkuleppeid ning rahvusvahelist tavaõigust. Salastatud dokumentides sätestatud norme võib tõendada ja uurida ainult seadusega kehtestatud tingimustel. Kohus võib omal algatusel võtta arvesse välisriigi õigusnorme, kui nendele on kohtus viidatud. Välisriigi õigusnorme tuleb tõendada kooskõlas tsiviilseadustiku (*Codul civil*) sätetega, mis käsitlevad välisriigi õiguse sisu.

Kui faktiline asjaolu on üldtuntud või vaidlustamata, võib kohus otsustada, et kohtuasja asjaoludel ei tule seda tõendada. Poolte vahel välja kujunenud kasutusviise, käitumisreegleid ja tavasid peab tõendama see pool, kes neile tugineb. Kohalikke õigus- ja haldusnorme peab neile tuginev pool tõendama ainult juhul, kui kohus seda nõuab.

Eeldus on järeldus, mille seadus või kohus teeb tuntud asjaolu põhjal tundmatu asjaolu tuvastamiseks. Õiguslik eeldus (*prezumția legală*) vabastab sellest kasu saava isiku sellise asjaolu töendamiskohustusest, mida seadus peab tõendatuks. Õigusliku eelduse võib vastupidiste tõenditega ümber lükata, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tõend peab olema vastuvõetav ja menetluse tulemuse seisukohalt asjakohane. Kui kohus peab konkreetseid asjaolusid puudutavaid tõendeid vastuvõetavaks, otsustab ta nende asjaolude tõendatuse üle oma kaalutusõigusest lähtudes vabalt, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, peab hageja pakkuma tõendid välja hagiavalduses ja kostja oma vastuses hagile, sest muidu võidakse tõendid tagasi lükata. Kui pakutud tõenditest ei piisa asja täielikuks lahendamiseks, nõuab kohus pooltelt nende täiendamist. Kohus võib omal algatusel juhtida poolte tähelepanu täiendavate tõendite vajadusele ja nõuda nende kogumist, isegi kui pooled ei ole sellega nõus.

Pooled võivad taotleda järgmiste tõendite kogumist: dokumendid, eksperdiarvamused, tunnistajate ütlused, vaatlus ja poole seletused, kui vastaspool taotleb, et see pool kutsutaks seletusi andma. Uue tsiviilkohtumenetluse seadustikuga reguleeritakse ka asitõendeid, mis võivad olla teatavate tsiviilhagide puhul asjakohased (nt abielu lahutamise hagid).

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus kaalub kõigepealt, kas poolte pakutud tõendid on vastuvõetavad, ja määrab seejärel, milliseid asjaolusid tuleb tõendada, millised tõendid on lubatud ja millised on poolte kohustused seoses tõendite kogumisega. Võimaluse korral kogutakse tõendid samal istungil, millel need lubatavaks tunnistatakse.

Tõendite kogumist reguleerivad mõned olulised normid: tõendid kogutakse kohtu määratud järjekorras; võimaluse korral tuleks tõendid koguda samal istungil; tõendid kogutakse enne asja sisulist arutamist; tõendid ja vastutõendid kogutakse võimaluse korral samal ajal.

Tõendeid kogutakse asja menetleva kohtu kinnisel istungil (*in camera de consiliu*), kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Kui tõendeid saab objektiivsetel põhjustel koguda ainult mujal, võib neid õigusabitaotluse alusel koguda sama astme kohus või madalama astme kohus, kui selles kohas ei ole sama astme kohut.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Tõendit võib kasutada ainult juhul, kui see vastab teatavatele selle seaduslikkuse (*legalitate*), usutavuse (*verosimilitate*), asjakohasuse (*pertinență*) ja veenvusega (*concludentă*) seotud tingimustele. Seaduslikkusega seoses peavad pakutud tõendid olema seadusele vastavad ega tohi olla seadusega keelatud. Usutavuse seisukohalt ei tohi tõendid olla vastuolus üldtunnustatud loomuõigusega. Asjakohasuse seisukohalt peavad tõendid olema seotud kohtuasja esemega, st asjaoludega, mida tuleb hagiavalduse või hagi vastuse toetamiseks tõendada. Vastuvõetavad tõendid peavad olema ka usutavad ja aitama kaasa vaidluse lahendamisele.

Kohus peab dokumendi esitamise taotluse tagasi lükkama, kui dokumendi sisu on seotud ainult isiku väärikust või eraelu puudutavate isiklike küsimustega, kui dokumendi esitamine oleks vastuolus konfidentsiaalsuskohustusega või kui see tooks kaasa kriminaalmenetluse poole, tema abikaasa või kuni kolmanda astme (k.a) sugulase või hõimlase suhtes.

Tunnistajate ütlustega tõendamine ei ole lubatud 250 leud ületava väärtusega tehingute puhul, mille korral seadus nõuab kirjalikke tõendeid. Tunnistajate ütlused ei ole vastuvõetavad ka juhul, kui need on vastuolus ametliku dokumendi sisuga.

Hageja pakub tõendid välja hagiavalduses ja kostja hagi vastuses. Sel viisil pakumata tõendite kogumise taotluse esitamine ja kohtu poolt rahuldamine on lubatud järgmistes olukordades: tõendite vajadus tuleneb nõude muutmisest; tõendite vajadus tekib menetluse käigus ja pool ei oleks saanud seda ette näha; pool esitab kohtule mõjuva põhjuse, miks ta ei saanud taotletavaid tõendeid esitada lubatud tähtaja jooksul; tõendite kogumine ei põhjusta kohtuliku arutelu edasilükkumist; kõik pooled on andnud sõnaselge nõusoleku.

2.4 Millised on töendamise eri viisid?

Tehingut või asjaolu saab tõendada dokumentide, tunnistajate ütluste, eelduste, kummagi poole omaksvõtu (omal algatusel või küsitlemise tulemusel), eksperdiarvamuste, asitõendite, vaatluse või muu seadusega ettenähtud töendamisviisiga.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega töendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega töendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiarvande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajaid pakuvad pooled – hageja hagiavalduses ja kostja hagi vastuses. Pärast tunnistaja ütlustega töendamise lubamist kutsub kohus tunnistaja kohtuistungile.

Kui kohus peab poolte taotlusel või omal algatusel soovitatavaks küsida asjaolude selgitamiseks spetsialistide arvamust, määrab ta ühe või kolm eksperti ja näeb määrusega ette, mille kohta ja millise tähtaja jooksul tuleb arvamust avaldada. Ekspertide järeldused dokumenteeritakse eksperdiarvamuses. Poolte taotlusel või kohtu algatusel võidakse küsida uut arvamust teiselt ekspertilt, täpsustades selle põhjused.

Mis puudutab dokumentaalseid tõendeid, siis kumbki pool võib esitada dokumendid, mida ta soovib kohtuasjas kasutada, nõuetekohaselt tõestatud ära kirja kujul. Poolle peab kaasas olema ka dokumendi originaal ja ta peab olema valmis selle nõudmisel kohtus esitama, sest vastasel juhul ei võeta dokumenti

arvesse. Kohus võib nõuda poole valduses oleva dokumendi esitamist, kui tegemist on kohtuasja poolte ühise dokumendiga, kui pool ise on dokumendile kohtuasja käigus viidanud või kui pool on kohustatud selle esitama. Kui dokument on poole valduses ja seda ei ole võimalik kohtus esitada, võidakse anda volitused kohtunikule, kelle juuresolekul pooled saavad dokumenti uurida selle asukohas. Kui dokument on kolmanda isiku valduses, võidakse see pool kutsuda kohtusse tunnistajaks ja nõuda, et ta võtaks dokumendi kaasa.

Tõendeid kogutakse pädeva kohtu kinnisel istungil. Kui tõendeid tuleb koguda mujal, kogub need selleks volitatud sama astme kohus või madalama astme kohus, kui selles kohas ei ole sama astme kohut. Kui tõendite liik seda võimaldab ja pooled on sellega nõus, võib tõendeid koguv kohus loobuda poolte kohtusse kutsumisest.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tõendamisviisid on sama tõendusjõuga, välja arvatud seaduses sõnaselgelt sätestatud juhtudel.

Pooled aktsepteerivad sageli ehtsada (*forma autentică*) dokumente, sest neil on eeliseid, nagu ehtsuse eeldus, mis tähendab, et ehtsale dokumendile tuginev isik on tõendamiskohustusest vabastatud.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

250 leud ületava väärtusega tehingute puhul on lubatud ainult dokumentaalsed tõendid, kuigi on teatavaid erandeid, mille korral on lubatud ka tunnistajate ütlused.

Kuni seda ei tunnistata võltsituks, on ehtne dokument tehingutes mis tahes isikuga veenvaks tõendiks nende faktiliste järelduste kohta, mille on teinud dokumendi seaduse kohaselt kinnitanud isik isikliikult. Seevastu poolte tehtud ja ehtsas dokumendis dokumenteeritud avaldused kehtivad tõendina ainult vastupidise tõendamiseni.

Kui kohtul on kaalutusõigus eelduste kehtivuse suhtes, võib kohus neile tugineda ainult juhul, kui nende kaalukus ja tõendusjõud muudavad väidetud asjaolu tõenäoliseks. Sellised eeldused on vastuvõetavad ainult juhul, kui seadus lubab tunnistajate ütlustega tõendamist.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Vt küsimuse 2.11 vastus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Tsiviilkohtumenetluse seadustikus ei ole sätestatud tunnistajana ütluste andmisest keeldumise aluseid, vaid lihtsalt täpsustatud isikud, keda ei saa tunnistajana üle kuulata, ja isikud, kes on tunnistajaks olemisest vabastatud. Vt küsimuse 2.11 vastus.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kohus trahvib tunnistajat, kes jätab kohtusse ilmumata või keeldub ütlusi andmast. Kui tunnistaja jätab esimese kohtukutse peale ilmumata, võib kohus määrata tema sundtoomise (*mandat de aducere*). Kiireloomulistes asjades võib kohus teha sellise määruse isegi esimeseks kohtuistungiks.

Kui isik jätab kohtusse ilmumata või keeldub küsimustele vastamast, võib kohus lugeda selle täielikuks omaksvõtuks või ainult algseks tõendiks selle tunnistaja kutsumist taotlenud poole kasuks.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistajana ei saa üle kuulata järgmisi isikuid: poole kuni kolmanda astme (k.a) sugulased ja hõimlased; abikaasad, endised abikaasad, kihlatud või elukaaslased; isikud, kes on emma-kumma poolega vaenujalal või huvisuhtes; isikud, kes on jäetud kohtumäärusega oma vara käsutamise õigusega (*sub interdicție judecătorească*), ja valeütluste andmisest süüdi mõistetud isikud. Põlvnemise, abielu lahutamise ja muude peresuhte asjades võib kohus sugulasi ja hõimlasi üle kuulata, välja arvatud alanejaid sugulasi.

Tunnistajana ülekuulamisest on vabastatud järgmised isikud:

vaimulikud, tervishoiutöötajad, proviisorid, advokaadid, notarid, kohtuaiturid, vahendajad, ämmaemandad ja meditsiinõued ning muude ameti- ja kutsealade esindajad, keda seadus kohustab hoidma konfidentsiaalsust või ametisaladust seoses asjaoludega, mis saavad neile teatavaks ameti- või kutsetegevuse käigus, isegi pärast nende ameti- või kutsetegevuse lõppu;

kohtunikud, prokurörid ja ametiisikud isegi pärast nende ametitegevuse lõppu seoses konfidentsiaalsete asjaoludega, mis saavad neile teatavaks nende ametiajal;

isikud, kelle vastustega võiks kaasneda kriminaalsüüdistuse esitamine või avalik hukkamõist neile endile või nende sugulastele, abikaasale, endisele abikaasale jne.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohus kutsub tunnistajad kohtusse ja määrab kindlaks nende ülekuulamise järjekorra. Enne ülekuulamist tunnistaja tuvastatakse ja ta peab andma vande. Iga tunnistaja tuleb üle kuulata eraldi. Tunnistaja vastab kõigepealt kohtu eesistuja küsimustele ja seejärel eesistuja loal tema kutsumist taotlenud poole ja vastaspoolte küsimustele. Tunnistaja, kes ei saa kohtusse ilmuda, võidakse üle kuulata tema asukohas.

Ülekuulamise audio- või videosalvestamist käsitlevad õigusnormid puuduvad, kuid sellised salvestised on lubatud. Need võidakse hiljem huvitatud poole taotlusel vastavalt seadusele transkribeerida.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kui dokumendi esitanud pool nõuab selle kasutamist, kuigi see on väidetavalt võltsitud ja seda väidet ei ole tagasi võetud, ning kui on viiteid võltsingu autorile või kaasosalisele, võib kohus menetluse peatada ja edastada väidetavalt võltsitud dokumendi koos asjakohase aruandega viivitamatult pädevasse prokuratuuri, et võltsimist uuritaks. Kui kriminaalmenetlust ei saa alustada või jätkata, uurib võltsimist tsiviilkohtus ise.

Teisalt trahvib kohus isikut, kes vaidlustab pahatahtlikult dokumendi koostamise või allkirjastamise või audio- või videosalvestise ehtsuse.

Kohus arvestab tunnistaja ütluste hindamisel tunnistaja siirust ja asjaolusid, mille raames tema ütluste esemeks olevad asjaolud talle teatavaks said. Kui kohus kahtlustab menetluse põhjal, et tunnistaja andis valeütlusi või sai altkäemaksu, koostab ta aruande ja edastab asja pädevasse prokuratuuri.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Kui pool võtab omaks asjaolu, mida vastaspool kasutas hagiavalduse või hagi vastuse alusena, on omaksvõtt tõend. Kohtus toimunud omaksvõtt on täielik tõend omaksvõtja vastu. Kohus peab võtma arvesse kogu omaksvõttu ega tohi eraldada selle osi, kui need ei ole seotud eraldi asjaoludega, mis ei ole üksteisega seotud. Väljaspool kohtu toimunud omaksvõttu võib kohus vabalt hinnata. Selle suhtes kehtivad muude tõendite suhtes üldise õiguse alusel kohaldatavad vastuvõetavuse ja tõendite kogumise nõuded.

Kohus võib nõustuda kutsuma kumbagi poolt küsitlemisele seoses tema enda tegudega, kui see on asja lahendamise seisukohalt asjakohane.

Asjakohased lingid

 <http://www.just.ro/>

Viimati uuendatud: 27/11/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja

Euroopa õigusala seaduste võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Tõendite kogumine - Sloveenia

1 Tõendamiskohustus

Tsiviilkohtumenetluste puhul kohaldatavad tõendite kogumise ja esitamise eeskirjad ning kasutatavad tõendite kogumise viisid on reguleeritud tsiviilkohtumenetluse seadusega (*Zakon o pravdnem postopku – ZPP*).

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Üldpõhimõtte on, et pooled peavad esitama kõik oma nõuete ja vastuväidete aluseks olevad faktid ning esitama neid fakte kinnitavad tõendid (tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklid 7 ja 212).

Hagejad peavad tõendama oma hagi aluseks olevaid fakte. Kostjad seevastu peavad tõendama oma vastuväidete aluseks olevaid fakte. Materiaalõiguse alusel tehakse kindlaks, kummal poolel on kohustus konkreetset fakti kinnitada ja tõendada. Tõendamata faktist tulenevaid tagajärgi peab kandma see pool, kes materiaalõiguse normide kohaselt on kohustatud asjaomast fakti kinnitama ja tõendama (tsiviilkohtumenetluse seaduse artiklid 7 ja 215).

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendite kogumise menetlusega on hõlmatud nõuete ja vastuväidete aluseks olevad faktid, teaduslikud ja ametialased põhimõtted ning kogemustel põhinevaid põhimõtteid. Õigusnorme tõendada ei ole vaja, sest nende puhul kehtib põhimõte, et kohus peab nendega ametiülesannetest tulenevalt (*ex officio*) tuttav olema (*iura novit curia*).

Tõendada ei ole vaja selliseid fakte, mida pool menetluse ajal kohtus kinnitab. Kohus võib anda korralduse kinnitatud fakte tõendamiseks, kui tal on alust arvata, et pool kinnitas need faktid eesmärgiga esitada nõue, mille esitamiseks tal õigust ei ole (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 3 kolmas lõik). Faktid, mida pool ei eita või mida ta eitab ilma põhjendusi esitamata, loetakse kinnitatuks, välja arvatud juhul, kui nende faktide eitamise põhjused tulenevad poole muudest avaldustest. Pool võib samuti ennetada faktide kinnitatuks lugemist sellega, et ta väidab, et faktid on talle tundmatud. Seda võimalust saab siiski kasutada üksnes nende faktide puhul, mis ei ole seotud poole käitumise või selle tajumisega.

Tõendama ei pea selliseid fakte, mis on kinnitatud ja üldteada (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 214 esimene ja kuues lõik).

Kohus aktsepteerib kinnitatud fakti ilma selle tõele vastavust kontrollimata (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 214 esimene lõik), välja arvatud juhul, kui kohus leiab, et pool kinnitas need faktid eesmärgiga esitada nõue, mille esitamiseks tal õigust ei ole (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 3 kolmas lõik).

Tõendada ei ole vaja fakte, mida seaduse kohaselt käsitletakse tõendatuna. Siiski võib tõendada, et need faktilised asjaolud ei eksisteeri, välja arvatud juhul, kui seaduses on sätestatud teisiti (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 214 viies lõik).

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Selleks et teha otsus hageja nõude sisu kohta, on vaja välja selgitada tõde (materiaalsed tõendid), s.t kohus peab olema veendunud faktilistes asjaoludes, mis on seaduse kohaselt asjakohased.

Mõnel juhul piisab otsuse tegemiseks tõenäosuse demonstreerimisest, seda eelkõige teatavate menetlusega seotud esialgsete otsuste tegemiseks, millega menetlust ei lõpetata ja millega kohus lahendab esialgseid menetluslikke küsimusi. Selleks et kohtunik kohaldaks konkreetset menetlusnormi, tuleb demonstreerida õiguslikult asjakohaste faktide tõenäosust. Kuid kohtunik ei pea olema veendunud nende olemasolus. Tsiviilkohtumenetluse seaduses ei ole määratletud need faktilised asjaolud, mille tõenäosust võib demonstreerida selleks, et teatavat normi saaks arvesse võtta.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kooskõlas kehtiva võistlevuse põhimõttega taotlevad tõendite kogumist peamiselt menetluse pooled.

Kohus võib tõendeid koguda ka *ex officio* (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 7 teine lõik), kui ta leiab, et pooled kavatsevad oma hagi kasutada lubamatult (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 3 kolmas lõik).

Kohus kogub tõendeid *ex officio* vanematevahelistes vaidlustes, kus hagi ei ole kohtu jaoks siduv ja isegi juhul, kui hagi ei ole esitatud. Kohus võib tõendeid koguda isegi juhul, kui kumbki pool ei ole tõendeid nimetanud ja kui see on nõutav lapse huvide kaitsmiseks (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 408).

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Kohus otsustab, milliseid tõendeid tuleks otsustavate faktide kindlakstegemiseks koguda (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 213 teine lõik ja artikkel 287). Kohus teeb tõendite kohta otsuse, millega ta võtab poole avaldused vastu või lükkab need tagasi ning millega kohus võib ka anda korralduse teatavate tõendite kogumiseks *ex officio*.

Juhul kui kohtu otsusega kiidetakse heaks poole avaldus tõendite kohta, siis see otsus viiakse ellu ja tõendid kogutakse. Tõendite kohta tehtud otsus ei ole kohtu jaoks siduv. Kohus võib oma otsust menetluse käigus muuta ja koguda tõendeid, millega seotud avalduse ta eelnevalt tagasi lükkas, ning kohus võib koguda ka uusi tõendeid (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 287 neljas lõik).

Tõendeid esitatakse üldiselt põhikohtuistungil selle kohtuniku ees, kes teeb lõpliku otsuse (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 217 esimene lõik). Mõjuvatel põhjustel võib tõendeid esitada taotluse korral ka spetsiaalselt nimetatud kohtuniku ees (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 217 esimene lõik).

Erandjuhtudel on samuti võimalik esitada tõendeid pärast põhikohtuistungil lõppu, kui kohtunike kolleegium otsustab, et põhikohtuistung tuleb uuesti avada. Seda tehakse vajaduse korral menetluse täiendamiseks või konkreetsete oluliste küsimuste selgitamiseks (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 292).

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Tsiviilkohtumenetluse seaduses on konkreetselt sätestatud, et tõendite kogumisest võib keelduda üksnes juhul, kui asjaomased tõendid ei ole otsuse tegemisel asjakohased (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 287), s.t kui tõendid ei aita kindlaks teha õiguslikult asjakohaseid fakte. Tsiviilkohtumenetluse seadus ei sisalda siiski erisätteid, mis käsitleksid võimalust lükata tagasi vastuvõetamatud tõendid või sellised tõendid, mida ei saa koguda kulutõhusal või otstarbekal viisil.

Pool peab hiljemalt esimese põhikohtuistungil ajaks nimetama kõik faktid, mida on vaja tema hagi toetamiseks, esitama oma väidete õigsuse kindlakstegemiseks nõutavad tõendusmaterjalid ning esitama oma seisukoha vastaspoole esitatud väidete ja tõendite kohta. See tähendab, et kohus ei võta arvesse tõendeid, mille pool esitab liiga hilja. Sellisel juhul ei saa pool hagi esitada (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 286). Ainus erand on seotud juhtumitega, mille puhul pool saab tõendada, et tal ei olnud võimalik esimesel kohtuistungil tõendeid esitada temast olenematutel põhjustel (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 286 neljas lõik).

Seoses tõenditega, mis on vastuvõetamatud ja mida ei saa otstarbekal viisil koguda, on oluline järgida tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 3 kolmandat lõiku, milles on sätestatud, et kohus ei aktsepteeri poolte hagisid, mis on vastuolus siduvate eeskirjade või moraalinormidega.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Tsiviilkohtumenetluse seaduse kohaselt käsitatakse tõenditena vaatlusi, dokumente, tunnistajate ütlusi, eksperdiarvamusi ja poolte selgitusi.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega töendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega töendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajad. Tunnistajana kohtusse kutsutud isik peab kohale ilmuma ja ütlusi andma, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 229 esimene lõik). Tunnistajaid küsitletakse poolte ettepaneku alusel ning selles ettepanekus tuleb esitada tunnistaja isikuandmed ja märkida, mille kohta tunnistaja ütlusi annab (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 236). Tunnistajad kutsutakse istungile spetsiaalse kohtukutsega. Selles kutses tuleb tunnistajaid teavitada nende kohustusest ütlusi anda, põhjendamatu kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest ja õigusest saada kulude eest hüvitist (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 237).

Tunnistajaid küsitletakse põhikohtuistungil. Tunnistajaid, kes vanuse, haiguse või raske füüsilise puude tõttu ei saa kohtukutse peale kohtusse ilmuda, võib küsitleda nende elukohas (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 237 teine lõik). Iga tunnistajat küsitletakse eraldi ja küsitlemise ajal ei tohi juures viibida teised tunnistajad, kes annavad ütlusi hiljem (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 238 esimene lõik). Kohus teavitab tunnistajaid nende kohustusest rääkida tõtt midagi välja jätmata. Samuti hoiatab ta tunnistajaid valeütluste andmisega kaasnevate tagajärgede eest. Kõigepealt ütleb tunnistaja, mida ta juhtumi kohta teab. Seejärel esitavad kohtunike kolleegiumi eesistuja, kolleegiumi liikmed ning pooled ja nende esindajad ja volitatud isikud küsimusi eesmärgiga kontrollida tunnistaja ütlusi või neid täiendada või selgitada. Juhul kui tunnistaja ütlused on vasturääkivad, siis võib juhtida tunnistaja tähelepanu sellele asjaolule (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 239 kolmas lõik). Tsiviilkohtumenetluse seadusega ei ole enam ette nähtud, et tunnistaja peaks andma vande. Tsiviilkohtumenetluse seaduses ei eristata n-ö tavapäraste tunnistajate ärakuulamise ja ekspertide ärakuulamise menetlusi ning see seadus ei sisalda sellekohaseid menetlusega seotud erisätteid. Tunnistajate ja ekspertide ärakuulamise menetlused on sarnased.

Dokumendid. Kuigi tsiviilkohtumenetluse seaduses ei seata erinevaid tõendusmaterjale tähtsuse järjekorda, siis loetakse dokumente neist kõige usaldusväärsemateks. Dokumendid võib jaotada avalikeks ja eradokumentideks. Avalikud dokumendid on sellised dokumendid, mille on kindlaksmääratud vormis välja andnud riigi ametiasutus, kes tegutseb oma pädevuse piires, või dokumendid, mille on sellises vormis välja andnud kohalik omavalitsus, äriühing või muu organisatsioon või füüsiline isik, kes teostab talle seadusega antud avalikku võimu (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 224 esimene lõik). Eradokumendid on kõik dokumendid, mis ei ole avalikud. Eradokumentidele kantud allkirja võib tõestada volitatud ametiasutus või füüsiline või juriidiline isik, kes teostab avalikku võimu (nt notar). Sellised eradokumentid sisalduvad tõestatud klauslid on avaliku tähtsusega ja dokumendi seda osa võib samuti käsitada avaliku dokumendina. Avalike dokumentide töendamiseväärtus on tsiviilkohtumenetluse seadusega eraldi kindlaks määratud. Avaliku dokumendiga tõendatakse selles esitatud või sellega kinnitatud fakte tõele vastavust (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 224 esimene lõik). Kuigi tsiviilkohtumenetluse seaduses lähtutakse eeldusest, et avaliku dokumendi sisu on tõene, on lubatud tõendada, et fakte on avalikus dokumendis kajastatud ebaõigelt või et avalik dokument on koostatud nõuetele mittevastavalt (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 224 neljas lõik). See on ainus tõendeid käsitlev reegel Sloveenia tsiviilkohtumenetluses.

Välisriigi avalikel dokumentidel, mis on tõestatud asjakohaste õigusnormide kohaselt, on Sloveenia avalike dokumentidega samasugune töendamiseväärtus. See on nii tingimisel, et kohaldatakse vastastikkuse põhimõtet, kui välislepinguga ei ole ette nähtud teisiti (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 225).

Tsiviilkohtumenetluse seaduses on samuti sätestatud dokumentide esitamise eeskirjad (kohustus dokumente esitada). Need eeskirjad sõltuvad sellest, kas dokumendi valdaja on sellele viitav pool, vastaspool, riigiasutus või avalikku võimu teostav organisatsioon või kolmas isik (füüsiline või juriidiline isik).

Eksperdid. Kohus kogub tõendeid ekspertidelt, kui konkreetse fakti kindlakstelemiseks või selgitamiseks on vaja tehnilisi ekspertideadmisi ja kohtul sellised teadmised puuduvad (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 243). Tsiviilkohtus määrab eksperdi spetsiaalse otsusega ja enne eksperdi määramist kuulab kohus ära poolte seisukohad kõnealuses küsimuses. Eksperdi võib määrata ka kolleegiumi esimees või spetsiaalse taotluse saanud kohtunik, kui tal on õigus selliseid tõendeid koguda (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 244). Ekspert valitakse tavaliselt spetsiaalsest kohtuekspertide nimekirjast, kuid eksperdina võib kasutada ka spetsiaalset institutsiooni. Eksperdina saab ütlusi anda ainult füüsiline isik. Ekspert on kohustatud oma ülesandeid täitma ning esitama oma järeldused ja arvamuse (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 246 esimene lõik). Kohus võib karistada rahatrahviga seda eksperti, kes ei ilmu nõuetekohase kutse peale kohtuistungile. Samuti võib kohus määrata rahatrahvi sellisele eksperdile, kes mõjuva põhjuseta keeldub oma ülesandeid täitmast (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 248 esimene lõik). Kohus võib eksperdi tema taotluse alusel vabastada ülesannete täitmisest ainult sellistel põhjustel, mille alusel on eksperdil õigus keelduda ütluste andmisest või konkreetsele küsimusele vastamisest. Kohus võib eksperdi tema taotluse alusel vabastada kohustuste täitmisest ka muudel mõjuvatel põhjustel (nt üliisuure töökoormuse tõttu). Sel põhjusel võib kohustuste täitmisest vabastamist taotleda ka selle organisatsiooni või asutuse volitatud töötaja, kus asjaomane ekspert töötab (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 246 teine ja kolmas lõik). Eksperti võib samuti tagandada samadel alustel nagu kohtuniku. Ainus erand on seotud olukorraga, kus eksperdina võib ütlusi anda isik, kes on tunnistajana juba ütlusi andnud (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 247 esimene lõik).

Eksperti töö seisneb järelduste ja arvamuse koostamises. Kohus otsustab samuti, kas ekspert peab esitama oma järeldused ja arvamused ainult suuliselt kohtuistungil või peab ta need kohtule esitama ka kirjalikult enne istungi algust. Kohus näeb ka ette tähtsajad, mille jooksul on ekspert kohustatud esitama oma järeldused ja arvamused. Mitme eksperdi määramise korral võivad nad esitada oma järeldused ja arvamused ühiselt, kui nad saavutavad neis kokkuleppe. Juhul kui eksperdid üksmeelele ei jõua, esitab iga ekspert oma järeldused eraldi (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 254). Juhul kui ekspertide esitatud teabes on põhimõttelised erinevused või kui ühe või mitme eksperdi järeldused on ebaselged, mittetäielikud või vasturääkivad või need ei ole kooskõlas uuritavate asjaoludega ja selliseid puudusi ei kõrvaldata ekspertide uue ärakuulamisega, siis peavad samad või uued eksperdid tõendid uuesti esitama (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 254 teine lõik). Kuid juhul, kui ühe või mitme eksperdi arvamuse vahel on vasturääkivused või kui nende arvamus sisaldab ebareeglipärasusi või kui esitatud arvamusega seoses tekib põhjendatud kahtlus, küsitakse mõne teise eksperdi arvamust (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 254 kolmas lõik). Ekspertidel on õigus saada kuluhüvitisi ja tasu tehtud töö eest (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 249 esimene lõik).

2.6 Kas mõni töendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tõendite kaalumisel lähtutakse tõendite vaba hindamise põhimõttest. Oma siseveendumuste kohaselt toimides otsustab kohus, milliseid fakte käsitatakse tõendatuna. Selleks hindab kohus põhjalikult ja hoolikalt kõiki tõendeid eraldi ja kogumis ning võtab aluseks kogu menetluse edukuse (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 8). Sloveenia tsiviilkohtumenetluses ei tunnistata seega tõenditega seotud põhimõtet, mille kohaselt seadusandja sätestab eelnevalt abstraktsel viisil teatavat tüüpi tõendite kaalukuse. Ainus erand sellest põhimõttest on avalike dokumentide hindamisega seotud nõue (vt punkt 2.5). Praktikast kohaldatakse siiski põhimõtet, et näiteks dokumentaalsed tõendid on usaldusväärsemad (kuid mitte kaalukamad) muudest tõenditest, näiteks tunnistajate või poolte ütlustest.

2.7 Kas teatavate asjaolude töendamiseks on kohustuslikud kindlad töendamiseviisid?

Tsiviilkohtumenetluse seadus ei sisalda sätteid selle kohta, kas teatavad tõendusmaterjalid on kohustuslikud selleks, et teha kindlaks teatavate faktide olemasolu.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Jah. Tunnistajana kohtusse kutsutud isik peab kohale ilmuma ja ütlusi andma, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 229 esimene lõik).

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Isikut ei saa tunnistajana küsitleda, kui ütluste andmisega rikuks ta ameti- või sõjasaladuse hoidmise kohustust, välja arvatud juhul, kui pädev asutus ta sellest kohustusest vabastab (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 230).

Tunnistaja võib keelduda ütluste andmisest (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 231), kui tegemist on:

asjaoludega, mille pool on tunnistajale usaldanud kui oma volitatud esindajale;

asjaoludega, millega seoses on pool või muu isik tunnistajale kui pihisale pihtinud;

faktidega, mis on tunnistajale teatavaks saanud kui advokaadile või arstile või mis tahes muu sellise elukutse esindajale või sellise tegevusega tegelejale, millega kaasneb kohustus hoida konfidentsiaalsena sellise elukutse või tegevuse raames talle teatavaks saanud fakte.

Tunnistaja võib keelduda vastamast konkreetsetele küsimustele, kui tal on selleks mõjuv põhjus, eelkõige kui vastamisega põhjustaks ta suurt häbi, märkimisväärset rahalist kahju või annaks alust kriminaalsüüdistuse esitamiseks endale või mis tahes astme otsejoones sugulasele või kuni kolmanda astme külgsuunas sugulasele või kui vastamisega põhjustaks ta suurt häbi, märkimisväärset rahalist kahju või annaks alust kriminaalsüüdistuse esitamiseks oma abikaasale või kuni teise astme (kaasa arvatud) hõimlasele (isegi juhul, kui abielusuhe on juba lõpetatud) või oma eestkostjale või eestkostjalusele või lapsendanud vanemale või lapsendatud lapsele (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 233 esimene lõik).

Rahalise kahju põhjustamise riski ei saa tunnistaja siiski kasutada ütluste andmisest keeldumise põhjusena juhul, kui need ütlused käsitlevad järgmist: õigustehinguid, mille juures ta viibis kutsutud tunnistajana; toiminguid, mida ta tegi ise seoses vaidlusega kui mis tahes poole õiguseelneja või -esindaja; fakte, mis on seotud pere- või abielusidemetest tulenevate varaliste suhetega; fakte, mis on seotud sünni, abielu või surmaga; või olukordi, kus erioigusnormide kohaselt on ta kohustatud esitama avalduse või andma ütlusi (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 234). Samuti ei või tunnistaja keelduda ütluste andmisest ärisaladuse kaitsmisele tuginedes, kui teatavate faktide avalikustamine on vajalik avalikes või teiste isikute huvides, tingimusel et saadav kasu on suurem saladuse avaldamisega kaasnevast kahjust (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 232).

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Jah. Juhul kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja kohtusse ei ilmu ja tema puudumine ei ole põhjendatud või kui ta lahkub ilma loata kohast, kus teda oleks pidanud küsitletama, võib kohus lasta isiku jõuga ja tema enda kuludega kohale tuua ning võib määrata ka kuni 1 300 euro suuruse rahatrahvi. Kohus võib määrata rahatrahvi ka tunnistajale, kes ilmub kohtusse ja keda teavitatakse tagajärgedest, kuid kes seejärel keeldub ütluste andmisest või konkreetsetele küsimustele vastamisest põhjustel, mida kohus peab alusetuteks. Viimati nimetatud olukorras võib kohus juhul, kui tunnistaja ei ole endiselt valmis ütlusi andma, vahistada tunnistaja seniks, kuni ta on nõus ütlusi andma või kui kuni teda ei ole enam vaja küsitleda, kuid mitte kauem kui üheks kuuks (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 241 esimene ja teine lõik).

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tunnistajaks võib olla mis tahes isik, kes suudab anda teavet tõendavate asjaolude kohta (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 229 teine lõik). Tunnistajaks sobivus ei sõltu isiku õigus- ja teovõimest. Laps või isik, kes on tunnistatud täielikult või osaliselt õigus- ja teovõimetuks, võib olla tunnistaja, kui ta on võimeline andma teavet õiguslikult oluliste faktide kohta. Seda, kas tunnistaja on võimeline ütlusi andma või mitte, hindab kohus üksikjuhtumipõhiselt. Pool või tema õigusesindaja ei saa olla tunnistaja. Tunnistajaks võib siiski olla poole lihtesindaja (*pooblaščenec*) või menetluse sekkuja (*stranski interventent*).

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonferentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistajate küsitlemise kohta vaata eespool antud vastuseid.

Videokonferentside pidamine on reguleeritud tsiviilkohtumenetluse seaduse artikliga 114a, milles on sätestatud, et poolte nõusolekul võib kohus lubada pooltel ja nende esindajatel viibida küsitlemise ajal muus kohas ja viia menetlustoimingud seal läbi, kui küsitlemise läbiviimise asukohast tehakse heli- ja videoülekanne asukohta või asukohtadesse, kus viibivad pooled ja/või nende esindajad. Samu tingimusi kohaldatakse pooltelt, tunnistajatelt ja ekspertidelt tõendite kogumise suhtes.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Üldiselt ei tohi tsiviilkohtumenetluses kasutada tõendeid, mis on kogutud ebaseaduslikult (nt telefonikõnede õigusvastase pealtkuulamisega). Kohtupraktika kohaselt lubatakse erandjuhtudel siiski selliseid tõendeid kasutada, kui selleks on põhjendatud alust või kui tõendite kogumine oleks olulise tähtsusega põhiseadusega tagatud õiguse elluviimisel. Sellisel juhul on lisaks asjaolule, et teatavad tõendid võivad olla kogutud ebaseaduslikult, otsustav tähtsus ka asjaolul, kas tsiviilkohtumenetluse raames esitatud tõendiga kaasneks taas inimõiguste rikkumine.

Seoses tõenditega, mis on vastuvõetamatud ja mida ei saa otstarbekal viisil koguda, on tsiviilkohtumenetluse seaduse artikli 3 kolmandas lõigus sätestatud, et kohus ei aktsepteeri poolte hagnosisid, mis on vastuolus siduvate eeskirjade või moraalinormidega.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Juhul kui ütlused on osa hagist või teatavat liiki avaldusest, ei käsitata neid ütluseid tõendina, vaid poole faktilise kinnitusena, mida pool peab ka asjakohaselt tõendamata. Juhul kui ütlused sisalduvad dokumendis, mille pool on oma faktilise kinnituse tõendamiseks esitanud, on sellel ütlusel dokumendi staatus.

Küsitlemise ajal poole antud ütlusi käsitletakse samuti tõendina, sest tsiviilkohtumenetluse seaduse kohaselt kujutab poole küsitlemine endast tõendit (tsiviilkohtumenetluse seaduse artikkel 257).

Seonduvad lingid

<http://www.pisrs.si/Pis.web/>

<https://www.uradni-list.si/>

<http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/preciscenaBesedilaZakonov>

<http://www.sodisce.si/>

Viimati uuendatud: 23/11/2015

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Soome

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Hageja peab tõendamata asjaolusid, mis on vajalikud nõude kindlakstegemiseks, samas kui kostja peab tõendamata oma kaitseväiteid. Pool, kes jätab tõendid esitamata, riskib sellega, et tema väidetavad asjaolud ei leia tõendamist.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Tõendamist ei vaja asjaolud, millega on nõustatud. Lisaks ei pea tõendama üldtunnustatud asjaolusid või fakte, mis on kohtule teada *ex officio*. Loomulikult võib esitada ka vastupidist tõendavaid tõendeid.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Selles küsimuses sisalduvad õigusaktid pelgalt sätet, mille kohaselt peab kohus pärast kõikide ilmnenud asjaolude hoolikat kaalumist tegema otsuse selle kohta, mida tuleks asjaga seoses tõeseks pidada. Soomes kohaldatakse tõendite vaba hindamise põhimõtet ning seega on oluline esitada kohtule piisavad tõendid.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Praktikas peavad huvitatud isikud ise saama tõendid, millele nad soovivad tugineda. Õigusaktidega on lubatud ka kohtul otsustada tõendeid omal algatusel ise koguda. Kuid kohus ei tohi anda korraldust uue tunnistaja küsitlemiseks või dokumendi esitamiseks omal algatusel ja mõlema huvitatud isiku tahte vastaselt, kui tegemist on sellise juhtumiga, mida on võimalik lahendada kohtuvälise kokkuleppe abil.

Teatavate kohtuasjade korral – näiteks isadusega seotud kohtuasjade korral – peab kohus samuti tagama, et kogutakse kõik vajalikud tõendid.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Tõendid esitatakse põhikohtuistungil.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib sellise taotluse tagasi lükata, kui näiteks tõendid ei ole asjakohased või juhtum on selles küsimuses juba tõendamist leidnud. Tõendite kogumise taotluse võib tagasi lükata ka siis, kui see esitatakse menetluses liiga hilja.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Tõendamise eri viisid hõlmavad huvitatud isikute, tunnistajate ja ekspertide ärakuulamist, kirjalike tõendite ja eksperdiarvamuste esitamist ning vaatlust.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajate või ekspertide ütluste ning kirjalike eksperdiarvamuste hindamine toimub võrdsetel alustel. Kohus ei võta siiski vastu tunnistajate kirjalikke avaldusi.

2.6 Kas mõni tõendamiseviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Ei. Kohus on tõendite hindamisel vaba.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamiseviisid?

Ei.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Üldjuhul ei saa tunnistaja ütluste andmisest keelduda.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Huvitatud isiku abikaasal, kihlatul ning otsestel ülenejatel või alanejatel sugulastel ning samuti huvitatud isiku õdedel-vendadel ja nende abikaasadel või huvitatud isiku lapsendajatel või lapsendatud lastel on õigus ütluste andmisest keelduda. Peale selle on õigusaktides nimetatud mitmeid muid olukordi, kus tunnistajal on õigus või kohustus keelduda ütluste andmisest.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Tunnistajat, kes keeldub ilma seadusliku põhjusega ütluste andmisest, võidakse kohustada rahatravi ähvardusel täitma oma kohustust. Kui tunnistaja ikkagi keeldub ütluste andmisest, võib kohus anda korralduse tema kinnipidamiseks seni, kuni ta nõustub ütlusi andma.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Kohus otsustab selle üle, kas (näiteks) alla 15aastast või vaimse häirega isikut võib küsitleda tunnistajana.

Teatavasse rühma kuuluvad isikud – näiteks arstid ja advokaadid – ei saa anda ütlusi nende tegevusega seotud asjades.

2.12 Milline on kohtuniku ja poole roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Üldjuhul küsitleb tunnistajat esimesena see pool, kes ta tunnistama kutsus. Seejärel on teisel poolel õigus tunnistajat riskküsitleda. Pärast riskküsitlemist võivad kohus ja huvitatud isikud esitada tunnistajale täiendavaid küsimusi.

Kui kohus peab seda sobivaks, võib tunnistajat küsitleda videokonverentsi või muu sellise sobiva telekommunikatsioonitehnoloogia vahendusel, mille abil luuakse audiovisuaalne link istungist osavõtjate vahel. Sellist võimalust võib kasutada näiteks juhul, kui tunnistajal ei ole võimalik ilmuda kohtusse isiklikult või kui tema kohtusse ilmumiseks kaasneksid ebamõistlikud kulud või kui tunnistaja on alla 15aastane. Teatavatel juhtudel võib tunnistajat küsitleda ka telefoni teel.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Õigusaktid ei sisalda konkreetseid juhiseid selliste olukordade jaoks. Kohus peab oma kaalutusõigust kasutades otsustama, milline kaal sellistel tõenditel on.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Jah. Huvitatud isikuid võidakse tõendite esitamiseks vabalt küsitleda ning tsiviilasjade korral võidakse neid küsitleda vande all seoses asjaoludega, mis on juhtumi lahendamise seisukohast eriti olulised. Huvitatud isiku poolt tõenditena esitatud avaldusi hinnatakse samade kriteeriumide alusel, nagu tunnistajate esitatud avaldusi.

Lingid

Tõendite kogumine (Soome justiitsministeerium)

Brošüür „Ütluste andmine kohtus“ (Soome justiitsministeerium)

Viimati uuendatud: 26/09/2017

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Tõendite kogumine - Rootsi

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Rootsi õigus tugineb tõendite vaba esitamise ja tõendite lubatavuse põhimõtetele. Pärast kõigi menetluse ajal ilmnenud asjaolude põhjalikku hindamist peab kohus otsustama, millised asjaolud on tõendamist leidnud. Kohus on see, kes otsustab, kui suur on tõendite tõendamisväärtus.

Kohtupraktikaga on kehtestatud teatavad tõendite lubatavust käsitlevad eeskirjad, sealhulgas seoses tõendamiskohustuse kindlaksmääramisega. Väga lihtsustatult kõlab põhireegel järgmiselt: igaüks, kes midagi väidab, peab seda ka tõendama. Sellest põhireeglist on ette nähtud palju erandeid. Juhul, kui leitakse, et ühel poolel on teatavat fakti lihtsam tõendada, pannakse tõendamiskohustus sageli just talle. Juhul kui poolel on teatavate asjaolude tõendamiseks raske tõendeid esitada, võib see olla oluline ka selle kindlaksmääramisel, kellele lasub tõendamiskohustus. Näiteks kui keegi nõuab võla tasumist, peab ta tõendama oma nõuet vastaspoole vastu. Juhul kui vastaspool väidab, et makse on juba tehtud, siis on just vastaspool see, kes peab makse tegemist tõendama. Kahjunõuete puhul lasub tõendamiskohustus tavaliselt sellel poolel, kes väidab, et ta kandis kahju. Samuti võib esineda ka olukordi, kus tõendamiskohustus võib teatava faktiga seoses ümber pöörata.

Kui esitatud tõendid ei ole piisavalt kindlad, ei saa kohus kõnealust asjaolu oma uurimisel aluseks võtta. Kui on vaja hinnata tekitatud kahju suurust ja ei ole võimalik või on väga raske esitada tõendeid kahju suuruse tõendamiseks, võib kohus erandkorras määrata hinnanguliselt kindlaks mõistliku suurusega kahjusumma.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Vt küsimusele nr 1.1 antud vastus.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tõendite tõendamisjõudu käsitlevad nõuded sõltuvad sellest, millist liiki kohtuasjaga on tegemist. Tsiiviiliasjade puhul on tavapäraselt nõutav asjaomase fakti kinnitamine. Teatavate tsiiviiliasjade puhul võidakse kohaldada madalamat tõendamisstandardit. Näiteks võib tuua tarbijakindlustuse lepinguid käsitlevad kohtuasjad, millega seoses on piisav, kui kindlustusjuhtumi toimumist peetakse tõenäolisemaks kui mittetoimumist.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tõendite esitamise eest vastutavad pooled ise. Selliste kohtuasjade puhul, mida pooled ei saa lahendada lepituskokkuleppe sõlmimisega, võib kohus koguda asja kohta tõendeid ilma kummagi poole vastava taotluseta. Hooldusõigust või külastusõigust käsitlevate asjade puhul võib kohus seega otsustada, et uurimise raames tuleb koguda täiendavaid tõendeid. Selliste tsiiviiliasjade puhul, mida pooltel on võimalik lahendada lepituse teel ja mida nimetatakse dispositiivseteks kohtuasjadeks, ei saa kohus esitada asja kohta uusi tõendeid omal algatusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Tõendeid kuulatakse põhikohtuistungil.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib tõendid tagasi lükata, kui asjaolu, mida pool soovib tõendada, ei ole kohtuasja seisukohast asjakohane. Sama kohaldatakse ka juhul, kui tõendid ei ole nõutavad või kui tõenditel ei oleks ilmselgelt mingit mõju. Peale selle on olemas eeskirjad, mille kohaselt saab kirjalikele ütlustele tugineda üksnes teatavate erandlike asjaolude korral.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Rootsis saab põhimõtteliselt kasutada viit erinevat peamist tõendivormi (tõendamisviisi). Need on järgmised:

kirjalikud tõendid;

tunnistajate küsitlemine;

poolte küsitlemine;

eksperdi küsitlemine;

vaatlus.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajaid küsitletakse üldjuhul suuliselt ja kohtu juuresolekul. Tunnistajate kirjalikke ütlusi kasutada ei tohi. Kohtu nõusolekul võib tunnistaja siiski kasutada oma mälu värskendamiseks kirjalikke märkmeid. Küsitlemist alustab tunnistaja kutsunud pool (seda nimetatakse vahetuks küsitlemiseks), välja arvatud juhul, kui kohus otsustab teisiti. Seejärel on vastaspoolel võimalus tunnistajat küsitleda (riskküsitlemine).

Eksperdi antavate tõendite puhul on põhireeglilik hoopis see, et ekspert peab esitama kirjaliku arvamuse. Eksperti tuleb küsitleda ka suulise menetluse ajal, kui üks pooltest seda nõuab ja kui see ei ole ilmselgelt ebaoluline. Suuline ärakuulamine peab toimuma ka juhul, kui on oluline, et eksperti küsitletakse vahetult kohtu ees.

Juhul kui asjas otsuse tegemiseks on vaja korraldada põhikohtuistung – nt tunnistajate küsitlemise eesmärgil –, siis tuleb kirjalikud tõendid ja eksperdiarvamused kohtus põhimõtteliselt ette lugeda, et kohus saaks seda materjali oma otsuse tegemisel arvesse võtta. Kohus võib siiski otsustada, et kirjalikke tõendeid käsitatakse kui põhikohtuistungil kuulatud tõendeid, ilma et neid oleks vaja istungil ette lugeda.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Rootsi õiguses kohaldatakse tõendite lubatavuse põhimõtet. Muu hulgas tähendab see, et erinevate tõendamisviiside tõendamisjõu kohta ei ole õigusaktides kindlaks määratud mingeid põhimõtteid. Selle asemel viib kohus läbi kõigi menetluse ajal ilmnenu asjaolude sõltumatu hindamise ja otsustab, mida võib pidada kohtuasjaga seotud tõendiks.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Tõendite lubatavuse põhimõtte tähendab, et puuduvad sellised eeskirjad, milles täpsustatakse, et teatavaid asjaolusid tuleb nende kinnitamiseks tõendada teatavat liiki tõendite abil. Selle asemel viib kohus esitatud tõendite uurimise raames läbi kohtuasja asjaolude üldise hindamise.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Rootsi õigusega on ette nähtud üldine ütluste andmise kohustus. See tähendab, et üldjuhul on tunnistama kutsutud isik kohustatud ütlusi andma.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Isik ei ole kohustatud ütlusi andma seoses sellise kohtuasjaga, mille pool on tema lähisugulane. Tunnistaja võib keelduda teatava asjaolu kohta ütlusi andmast, kui ta oleks seeläbi sunnitud avaldama, et ta on toime pannud kuriteo või autu teo. Teatavate asjaolude korral võib tunnistaja keelduda ka ärisaladuse avaldamisest. Ütluste andmise kohustusest on ette nähtud teatavad erandid mõne elukutse esindajate, näiteks tervishoiutöötajate jaoks.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Isik, keda on kavas küsitleda kui tunnistajat, kutsutakse kohtusse rahatrahvi ähvardusel. Juhul kui tunnistaja kohtusse ei ilmu, määratakse talle rahaträhv, kui tal ei ole kohtusse ilmumata jätmiseks mõjuvaid põhjusi, nt haigus. Kui tunnistaja jätab kohtusse ilmumata, võib kohus samuti otsustada, et tunnistaja peab kohtusse tooma politsei. Kohtul on lisaks võimalus lasta ütluste andmisest ilma mõjuva põhjuseta keeldunud isik vahi alla võtta.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Juhul kui tunnistajana ütlusi andma kutsutud isik on alla 15-aastane või kannatab vaimse häire all, uurib kohus, kas teda on asjaolusid arvesse võttes võimalik tunnistajana küsitleda. Vt ka punkt 2.9.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistaja küsitlemist alustab tavaliselt see isik, kes tunnistaja kutsus (vahetu küsitlemine). Seejärel on vastaspoolel võimalus tunnistajale küsimusi esitada (riskküsitlemine). Pärast riskküsitlemist võivad tunnistaja kutsunud isik ja kohus esitada täiendavaid küsimusi. Kohus peab tagasi lükkama küsimused, millel ei ole ilmselgelt mingit seost arutatava kohtuasjaga või mis on segadusseajavad või muul viisil asjakohatud.

Pooled, tunnistajad ja teised kohtuistungil osalevad isikud peavad saama osaleda menetluses videolingi vahendusel, kui seda ei peeta asjakohatuks.

Põhireegel on endiselt siiski see, et isikud, kes peavad kohtumenetluses osalema, peavad kohtusse isiklikult kohale tulema.

Tunnistajat võib küsitleda telefoni teel, kui see on asjakohane, võttes arvesse kulusid, mis kaasneksid tunnistaja kohtusse ilmumisega, ja seda, kui oluline on, et tunnistaja annaks ütlusi isiklikult kohtuistungil ajal.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Tõendite lubatavuse põhimõtte tähendab, et teatavat liiki tõendite kasutamine on keelatud ainult teatavate väga üksikute erandite korral. Asjaolu, et tõendid on saadud lubamatul viisil, ei takista seega põhimõtteliselt nende tuginemist kohtumenetluse raames. See asjaolu võib siiski olla oluline, kui tõendite kaalumisel piiratakse tõendite tõendamisväärtust.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Pool ei saa tunnistajana ütlusi anda, kuid teda võidakse selle asemel küsitleda vande all. Sellisel juhul vastutab pool kriminaalkorras enda antud teabe õigsuse eest.

Viimati uuendatud: 05/11/2015

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.